

Urtica ferox Blaup.
25 III 1933
Hornbach

R. C. T. C. T. F.
L. S. R. 3
F. S. 4
V. F.
F. 2. 4
L. S. 1. 4
R. C. T. C. T. F.
L. S. R. 3
F. S. 4
V. F.
F. 2. 4
L. S. 1. 4

DILJEM DOMOVINE

Bosnom ponosnom u Liku vrletnu

Micika Tanodi, Varaždin

III.

Prije nego vas odvedem na Južni Velebit, osvrnut ću se malko na Sjeverni i Srednji.

Prošle smo se godine preko Gorskog Kotara spustili na more. 19. srpnja krećemo lađom iz Kraljevice uz obalu do Sv. Jurja kod Senja. Ovdje počinjemo s usponom na Velebit. Taj je put nešto savsim novo za nas. S nekom nervozom i radosnim očekivanjem uspijemo se oko 5 sati popodne kamenitom cestom na Oltare. Sunce nas peče, uprtnjače su otešcale. Pod nama se sve više širi vidokrug na more, no naše su oči uprte put vrhunaca. Usijano bijelo kamenje baca nam pregršt intenzivnog svjetla u oči, ali nas ni to ne umara. Gdje se dižu niski grmovi kao jedini predstavnici kraške flore.

Približujemo se cilju. Zalazimo prvi put u trupinu našeg ponosnog čuvara Primorja. I kojeg li iznenadenja! Ne vjerujemo svojim očima!

Umjesto gologa kamena prosule se s obje strane ceste zelene livade, po kojima pasu ovce, a nešto dalje brste koze sitne grmečke. Iza livada dižu se bjelogorične šume.

Uzbuđeno koracamo naprijed. U 8 sati evo nas na Oltarima. Mjesto ima gostionu i školu.

Odmah smo na naše začuđenje doznali, da ovdje i sada traje škola, a praznici su u siječnju i veljači. Tada djeca ne mogu iz uđenih mjeseta u školu radi velikih snježnih zapuha i gladnih vukova.

Posjedamo za stol pred gostionom, a pogled nam pada na more. S užitkom jedemo hladnu janjetinu i raženi kruh i gledamo pod nama Krk s Baškom, pa Cres i Rab.

»Uštap nebom plovi, s visa ml'jeko lije
Na sklopljene vjeđe golema pastira . . .«,

a dolje se pružili otoci, posuti svijetlom žarulja. Crveno dalmatinsko vino razigralo nas te smo zaplesali. Umotane u gunjeve počnu velebitske »vile« i »satiri« izvoditi noćni »tanac«. (Morala sam metnuti vile pod navodnik, jer bi mogli izgubiti onaj lijepi pojам o vilama).

U 1/11 lijegamo na počinak.

Drugo jutro nastavljamo put Zavižana. Put je lagani, vodi nas neprestano bukovim šumama i sočnim pašnjacima, koji su pokriti bujnom i šarenom planinskom florom.

Velebitski su košci uranili, svježa trava pada pod jakim zamsima čvrstih ruku, a ugodan miris širi se naokolo: »vonjā smilje, trma i divlja ružica«.

Lička čobanica tjera stado na pašu, a njen duboki alt monotono odjekuje gorom.

Uspinjemo se i spuštamo markiranom stazom, ljetno nas jutro omamljuje.

S nekih mesta proširuje nam se vidokrug na sve strane. Za 3 i $\frac{1}{4}$ sata dolazimo na Krajačevu kuću pod Vučjakom, odakle se otvara vidik na more i vrhove Velebita.

Deset je sati, oblačimo kupaće kostime i polazimo lagani na vrh Vučjaka (1465 m). Imamo osobitu sreću, vidik je rijedak. Sasvim na sjeveru uzdiže se Klek, pa dalje Risnjak, Sniježnik; prema zapadu i jugu se prostrlo kao na reljef-karti Primorje od Sušaka do Senja. More je mirno, svijetle modre boje, a otoci su žučkasto bijeli. Najbolje se vidi Krk, pa Cres, Lošinj, Zec, Plavnik, Goli, Prvić i Rab. Okrećem se dalekozorom prema vrhuncima Velebita, gdje se ističu: Mali i Veliki Rajinac, Rožanski kukovi i Zavižan, pa cio Južni Velebit iza Visočice. Pogled se gubi preko Like i doline Une u bosanskim planinama.

Sjedimo na golom kamenu, a žarke Febove strijele bockaju nam opaljenu kožu. Vraćamo se. Pred kućom palimo vatru, a u kotlu se već kuha palenta, vođino remek-djelo. Da je malo »zasladimo«, pećemo na masti luk.

Ugodno čavrlijamo i čeznutljivo gledamo na more. Da nam se rashladiti u njegovim valovima!

Poslije objeda krpamo stvari i lijegamo kojekuda pred kućom. Karlo je dovukao iz kuće »krevet«, prijatno se u nj zavalio, ali ga je za čas nestalo — krevet se nad njim zaklopio i jadnom Karlu »pričvrknuo« komad mesa.

Spavali smo do $\frac{1}{4}$ 4, a zatim krenusmo na Balinovac. Po opasnom grebenu polazimo na Zavižan. Veremo se liticama, obraslim gustom klekovicom, koja nam ostaje u trajnoj uspomeni. Svaki čas propadamo, noge smo ogrebli do krvi, provlačimo se kroz granje, koje nam lupa u lice oštrim bodljikama. Svi izmoreni i poderani jedva smo se izvukli na stijene. Ali ni ovdje nije mnogo bolje. Idemo škrpama, gdje jedva nalazimo mjesta, da se nogom ili rukom uhvatimo.

Evo i prvog bijelolista! Uzdigao je bijelu baršunastu glavicu prema suncu i kao da nas moli, da ne diramo u njegovu čistu i nevinu

Pastirski stanovi u Radlovcu (str. 235)

ljepotu. Mi uslišasmo skromnu molbu njegovu, te pozdravljamo zvijezdu: »Rasti dalje sretno na vrletnom gnijezdu«. (Janeković).

Napokon smo došli na put, koji vodi iz kuće ravno na Zavižan. Oko nas klekovina.

Najednom mi se zamagli pred očima, odskočim i vrismem »joj! zmija!«. Svi ustuknu. Na grani klekovine, baš nasred puta, svinuo se veliki poskok. Voda ga je jednim udarcem štapa usmratio. Rasprostiremo ga po putu i konstatujemo, da je to jedan od najvećih egzemplara svoje vrste, deboj kao štap, a dug 73 cm. Svezali smo ga na batinu i kao trofej ponijeli sa sobom na Zavižan.

S vrha Velikog Zavižana (1677 m) pružio nam se najljepši vidik što smo ga uopće imali — zalaz sunca na moru. Zaboravljamo na sav napor. More je srebrenasto žučkaste boje, izgleda kao led, struje nam se pričinjaju kao tragovi od skija, a otoci se ističu pješčanim tonom. Na mjestima se srebrenе sitni valići, po kojima plove jedrilice i brodovi. Sad vidimo i Pag. Iza Cresa crni se istarska obala, a za njom se pučina još svjetluća. Po sredini mora pružilo se narančasti trag, a nebo se zalilo svim bojama. Kamenite vapnene glavice Velikog i Malog Rajinca, Rožanskih kukova i Vučjaka izgledaju poput snježnih humaka.

Šteta, moramo se vratiti. Sunce se sasvim priklonilo Učki, još malo pa će poći na počinak.

»I sve tiše biva — Zapalo je sunce
U to more sinje, u mirnu mainu,

Ljubice se trune na gorske vrhunce,
 Ružice rumene na morsku pučinu.
 Boje tåmné; nojca tiho se primiče,
 A za golim hanom uštap već ističe..»

(Vl. Nazor)

Spuštamo se lagano do kuće.

Po otocima i obali pale se svijetla, a lađe »svičarice« izlaze na noćni lov.

Smireni i razdragani umivamo se, peremo noge u hladnoj vodi, koju smo izvukli iz duboke cisterne u kuhinji kuće. Poslije večere, sira s kruhom i čašice čaja, koji smo skuhali u kotlu za zajutrak, sjedimo umotani u haveloke pred kućom i uživamo u pravoj velebitskoj noći.

»... Mjesečina sija,
 Pa se srebrom osu jasenova grana,
 A kap rose mreža paukova njija..»

U 9 i ½ zavukosmo se na gornji pod, te na strunjačama »otplovismo u carstvo sanja«.

Kroz zatvorene kapke prozoričića proviruje maglovito jutro. Ustajemo, no danas nije tako lijepo kao jučer, oblačno je. Dižemo uprtnjače i spremamo se dalje. Ključ od kuće ostavljamo u vratima sa 10 dinara za djevojčicu od Samardžije na Oltarima, koja će doći po nj.

Novi i širok visinski put, koji se baš ove godine gradi, vodi naprijed. Kako nije još sasvim gotov, skrećemo na desno starim puteljkom prema Rožanskim kukovima. Spuštamo se preko prilično dubokih ponikava, uspinjemo se, a markacije su dosta rijetke i nejasne, pa nam je to već dozlogrdilo. Uz to još izdaleka odjekuje potmula tutnjava. Kosa nam se diže na glavi. Bojimo se grmljavine, jer nam je rekao jedan Ličanin na Oltarima: »Kad na Velebitu grmi, onda se sve trese..»

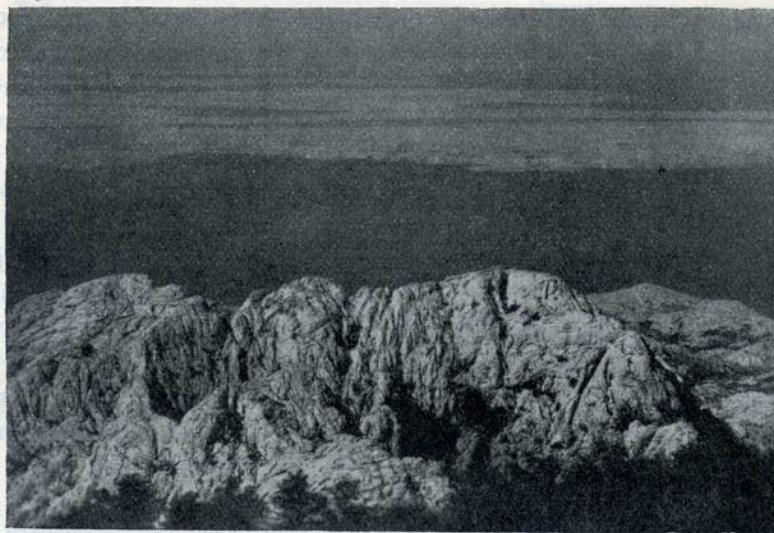
Tješimo se, da dinamitom razbijaju pećine za gradnju puta.

Već hodamo šumama 3 sata. Na glavici smo među pećinama. Magla postaje sve gušća, a prva krupna kap kiše kapne mi na lice.

Za čas nas salete paklene srde razbjesnjelog div-Velebita.

»Pognaše se nebom vjetri
 A odanle plähe munje

— — — — —
 Pak za njimi čuj sad grmljavinu,
 Gdjeno najpr'je izdaleka tutnji,
 Pak sve bliže, krupn'je, strašn'je

Pogled na more sa Stolca (str. 241).

Urnebes se gromki goram' ori.
Stoji tutanj neba i ravnije
Stoji jeka drage i planine...» (I. Mažuranić)

A mi u toj strahoti zdvojno iščekujemo svoj udes. Raštrkali smo se pod pećine. Zlatko je našao zgodno mjesto, ali opazi pod obližnjom pećinom još zgodnije. Potrči tamo, a Nino na njegovo staro zaklonište. Najednom poteče ispod Zlatka čitava bujica, jer je stijena bila raspuknuta, a Nino mu se zlobno i posprdno smije. »Osveta je moja! — Nino s tvojeg kamena diže se grozomorna jela, nosi rekord med susedama, koje je već ofurila strela!« — »Kaaaj!?« — Brrrr... Nino čuči na dnu ponikve.

Hladno nam je, umatamo se havelocima.

Čini mi se kao da se Kronionu prosula ambrozijska kosa i od toga se potresao sav ogromni Velebit. Srećom da više ne puca u neposrednoj blizini. Sjedimo tako u vlažnim zakloništima već pola sata. Nema druge, moramo naprijed, da se ne nahladimo. Zgrbljenih leđa bježimo kao razbijena vojska pred strašnim neprijateljem. Iza zaokreta nam se na najveće veselje pokazuje ispod Pasarićeva kuka Rossijeva kolibica među samim oblim glavicama i kukovima. Desno se diže Gromovača (1675 m), koje je glavica razrovana od trijeska bijesne munje.

Kiša pljušti, a gromovi opet sve jače udaraju. Pred kućom smo! Hvala Ti Bože! Ali jao!, zatvorena jel! Što sada? Vrata su od željeza, a prozorčić ima željezne rešetke.

Svih sedmero salijetosmo »prostoriju« kraj kuće, a ona kao da se nakrenula od začudenja, ta sigurno još nikad nije primila toliko nasrtljivih gostiju najednom. Zapremamo svaki kvadratni milimetar, neki su se čak popeli i na povиšeno mjesto i u gužvi se upozoraju, da ne bi ko pao kroz mali otvor u »dubinu«.

Provirujemo kroz vrata »zakloništa«. Spašeni smo! Opazismo ljestve koje vode do tavanskog prozoriča sa stranicom od 25 cm. Karlo kao najvitkiji počinje s ofenzivom, i »tvрđava« je osvojena. Vuče u nju uprtnjače. Drugovi, svi prilično »modernih« linija, ušli su kako tako, Vera i ja naopako, ali jadni vođa baš nikako! Na tavanu smo uzvitlali prašinu, a u sobici s dva »poda« po tri ležaja sve pre-vrusmo. Dečki vuku granje kroz rešetke prozoriča, ložimo vatru i grijemo pokisla tijela. Žalimo vođu, koji se umotao u sve suhe have-loke, gunjeve, čući u drvenoj »kolibici« i uzdiše. Krsto i Vera tako »lože«, da nas oblijeva znoj.

Marljivo se bacamo na ruksake i za tren oka planula je sva zaliha, koja se dala pojesti, počam od kruha i sira pa do zadnjega komadića češnjaka i luka. Ta vode nema! I ovdje se ispunila ona naša »Kad mačke nema kod kuće miševi se vesele«. A naša sirota »mačka« sjedi zigurena, na mjestu, koje nije za tu svrhu određeno, jede kruh i sir, čita novine, dovikuje nam, da li je sve u redu i drijemucka.

Mi u toploj kolibici ugodno lijegamo, dok vani još uvijek vode kolo srde.

Najednom se oko 3 sata vođa sjetio, da idemo dalje. Uprtnjače su već vani, u kući je sve u redu, ali sada dolazi najgore — silaz. Turamo najprije na svježi zrak noge, lamačemo njima po zraku kao signalnim zastavama na ratnim brodovima, koje smo vidjeli u Crikvenici. Zatim se pojavljuje ostali dio tijela i na posljetku glava.

Kad smo već bili svi napolju, udari kiša i — opet ista pjesma. Oko 5 i $\frac{1}{4}$ se razvedrilo, te put A l a n a ili M i r o v a .

Zrak je lagan, miriše po ozonu. Udišemo ga punim plućima. Kao da se odgrnula teška i tamna zavjesa, te nam se pokazuje naše sinje more. Sada slijedimo novo sagrađeni visinski put i više se ne udaljujemo od njega. Širok je toliko, da može i natovaren magarac prolaziti, a uz to je vrlo dobro uređen. Vodi u gotovo jednakoj nadmorskoj visini između 1400—1600 m, tako da su usponi i silazi neznatni, pa je vrlo lagan, uz minimalne napore. Povezuje najinteresantnije točke Sjevernog i Srednjeg Velebita.

Prolazimo između Rožanskih kukova. Lijevo i desno redaju se vapnene glavice najbizarnijih oblika, zelenkaste boje. Poslije kiše promiljiše lišajevi i alge, vjerni, a možda i jedini stanovnici »golih« stijena. Kukovi su puni velikih škrapa, koje su nastale uslijed erozije,

Lugarnica u Šarića duplju (str. 242)

a tako su karakteristične za Kras. Kiša pada, voda rastapa vapnenac, te tvori u kamenu žlebove, šara široke i duboke brazde.

Ovaj dio Velebita je najzanimljiviji i najljepši! Između raznovrsnih tornjeva, glavica, grebena i vrletnih stijena izmjenjuju se duboki ponori, u kojima se krije vječni snijeg, provalije, vrtače, spilje i zeleni pitomi dôci. Vječno zelenu crnogoricu zamjenjuju bjelogorične šumice, klekovina i šarolika velebitska flora. Kukovi su svojom raznolikošću i ljepotom ne samo jedno od najveličanstvenijih predjela Velebita, već i diljem naše domovine.

To je rijetka pozornica veličine i moći svesilnoga Tvorca. Sunčani traci miluju te »rogove«, koji su gotovo izrasli iz modre puçine do visine od 1700 m. Ne da nam se od njih rastati.

Put nas je doveo do jedne od najdubljih ponikava — V a r n j a č e. Strme strane pokrite su gustom šumom, a daleko dolje skrivaju se ždrijela, koja gutaju vodu kad se slije niz strminu. Veremo se mladom bukovom šumicom. Sunce probija lisnati krov, a kapljice rose sjaje kao najtanja paučina. Na zaravanku smo. Kao da se razlio Nav, visoka i sočna gorska trava pružila se pod nogama poput mekana saga, obrasla je dvije manje ponikve i obli vrhunac brežuljka. Iza tog smaragda, bačenog u Rožanske kukove, pojavljuje se more, izrezuc-kana obala sa zaljevima Jablanca i Zavrtnice, otoci, otočići i školji.

Malo zatim evo nas na širokoj cesti, koja se uspinje kod Jablanca na A l a n. Prvi put vidimo velebitsko naselje. Kamene kućice pokrte drvenim krovovima smjestile su se u dolini, okružene kame-

nom ograđenim parcelicama, gdje je većinom posađen krumpir ili posijano žito. Pastirice vraćaju stada u torove, a prijatna zvonjava odjekuje gorom.

Nešto više nad cestom prema Štirovači nalazi se planinarski stan. No mi žurno produžujemo dalje prema gostionici, jer čujemo da se tamo na ražnju peče pravo velebitsko janje. Gostiona je još u gradnji. Soba, bez poda, s pola stropa puna je dima, koji nam bocka oči i mami suze od milja nad masnim janjetom. Nakon čitava dva sata došla je pečenka na stol, »servirana« velikim glavicama luka i crnim vinom. Iza večere razgovaramo s Ličanima o njihovu životu, a onda dolazi počinak. Vera i ja imamo prednost, noćit ćemo u krevetu gazde na »tavanu«, a naši mladići na vrećama po podu kao počasna straža.

Poslije prilično slabo prospavane noći dižemo se polagano i tromo. Opet je oblačno i natmureno jutro, a to tako porazno djeluje na naše raspoloženje. Danas nas čeka priličan »komadić« puta, zato žurimo naprijed prema Štirovači.

Ogledamo se dolje na more, ali je danas sivo i monotono. Koračamo širokom cestom, a kao putokaz služe tri razno obojena kružića. Hodamo cestom već jedan sat, te u razgovoru mimoilazimo prečac, žurimo u tlo i idemo dalje.

»A gde je ujak?« — pita Zlatko.

»Zbilja, pa gdi se zgubil?!« izvjeđljivo se ogledavamo.

»Da mu nije zlo?«

I sada potraga za »vujcem« na sve strane, no njega nema pa nema.

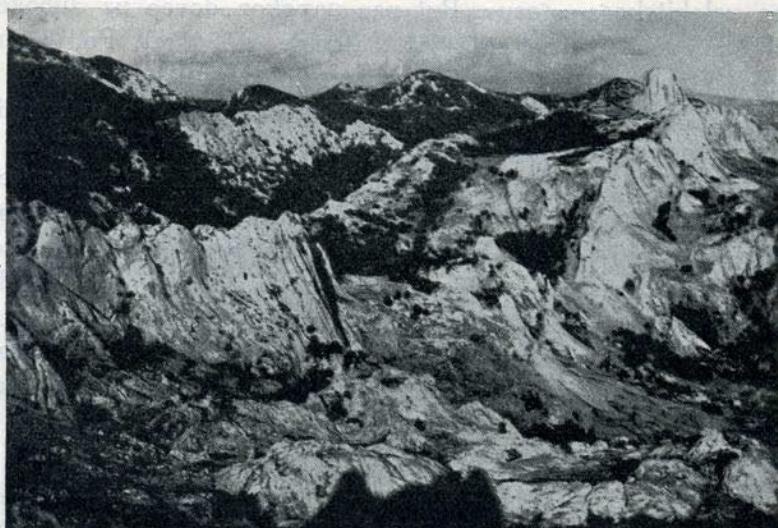
Oko nas su same crnogorične šume, a duboko pod cestom prostire se lijepa dolina, preko koje vodi prečac.

Čekamo — čekamo.

Najednom gorom odjekne zov »Samo napred!«. Ide li to nas ili koga drugoga? Svejedno, nema smisla da dulje čekamo. Između jela zavirujemo u dolinu i gle čuda — tamo dolje na jednom kamenu sjedi vođa.

»Uh, ali bude špotancija!« Jurimo niz strminu, svaki čas koji saltom zagrlji kakav kamen i dolje smo. Voda sjedi kao heronejski lav i plamti pravednim gnjevom, ta izgubili smo čitav sat. Nakon zasluzene »grmljavine« radi nepažnje šutke se primičemo Štirovači ugodnim putem kroz šume i livade.

Oko $\frac{1}{2}$ 10, iza malog zaokreta iznenađeni stanemo. Ta jesmo li u »golom« Velebitu ili u kakovom prirodnom parku? Posred gustih jelovih šuma u cvjetnoj zelenoj bašći dižu se ponosno drvene kuće na kamenitim temeljima kao u Alpama. Preko livade žubori bistri

Naselje »Stap« sa Šimonovića stabinom (str. 243)

potok. U pozadini diže se šumovita Šatorina — svojim čunju sličnim vrhom. Vedri se. Nebom plove bijeli oblaci i u skladu se stapa njihova bjelina sa tamno zelenom crnogoricom. Pomalo proviruje iza oblaka sunce na to mjestance, kao da se i ono raduje našem izne- nađenju. Dakle to je Štirovača!

Zakupnik pilane g. Kalanj i njegova gospođa uvode nas u svoju gostionu, koju su upravo danas otvorili.

Meni baš nije najbolje. Ležim u sobi, a u kuhinji vijeća naše društvo, što bi sa mnom. Ujak predlaže, da me gospođa Kalanj od- vede do Perušića, pa prvim vlakom kući. »Oho!, s toga bome nebu nikaj!«, pomislim i već sjedim potpuno zdrava kod njih u kuhinji.

Gospođa nam kod objeda daje svakomu po komadić pohanog pileteta i »biskvita«. Ta nas je pažnja tako ganula, da ćemo joj do groba ostati zahvalni.

U dva sata oprostivši se od poštovane obitelji Kalanj produžujemo na Šatorinu, a vodi nas šumarski savjetnik g. Dujić. Jedno vrijeme idemo cestom, a onda zakrećemo gustom šumom. Radnici marljivo sijeku drveće. G. savjetnik nam pokazuje na presječenoj jeli godove, brojimo ih i računamo koliko je jela stara. Radnici su većinom domaći ljudi, ali ih ima i iz naših krajeva. Pričaju nam, da su ujutro vidjeli medvjeda. Mirno je prošao kraj njih, malo zamumljaо — na pozdrav i otisao je svojim putem. Nešto nas je bocnulo kraj srca kod pomisliti, da bi i nas mogao pozdraviti — dobrodošlicom. Kod svakog se sumnjivog šuštaja bojažljivo ogledavamo i pomišlja-

mo na velebitskoga »gosi«. Put nas napokon doveo uz duboke ponikve, šume i polja na sam vrh Šatorine (1624 m). Pod nama se prostrlo more crnogoričnih šuma, između kojih se kao sočne oaze ističu Crni Pađez, Jovanovića Pađez, pa sasvim tamo u kutu ispod Kozjaka Štirovača. Dalje se dižu Rožanski Kukovi, Zavižan, na jugu more, osobito otok Pag u zaljevu, koji nam se čini kao modro jezero, zatim vrhovi Ograđenik i Ograđenica, između kojih se probija naš daljni put. Iznad Crnog Dabre bijele se rastrgani tornjevi Kize, pa dalje vrhunci Južnog Velebita, Gacko polje i dio Gospića. Nebo je vedro, popuhuje topao morski vjetrić.

Za pola sata spuštamo se istim putem, opravljamo se od g. savjetnika, te zakrećemo na lijevo prema Radlovcu. Uz put se redaju ponikve, koje su nastale tektonskim poniranjem tla. Duboko dolje pukla je provalija, iz koje viri drveće i kamenje.

Markiranim prećcom između Ograđenika i Ograđenice uspeli smo se na sedlo. Iznenadjuju nas slojevi kamenja, okomiti, kosi ili vodoravni, prebacani jedni preko drugih, kao da ih je »izmjesila« svesilna ruka Stvoritelja.

Sada se ispod nas redaju kraška polja, posuta pastirskim i seljačkim stanovima. Oko sićušnih kamenih kolibica stisnule se livadice posijane žitom, a najviše zasađene krumpirom.

U šumi sastajemo stado koza. Preneraženo zure u nas, te kao na zov pojure vitkim nogama uz brijeđ i u širokom nas luku obiđu. Po proplancima pasu ovce i krave, blago siromašnih gorštaka.

Blizu sela Mliništa nailazimo na pravog ličkog starkelju s crvenkapom, dugom bradom i brcima, lulom u ustima i u opancima.

»Dobar veče, dido! Kuda vodi ovaj put?«

»Dobar veče, vam dico! U Radlovac!«

»Kako živite?« »Zar ostajete i preko zime ovdje?« — salijetamo ga pitanjima.

»Vala Bogu, živi se, dico! Priko lita čuvamo blago, a priko zime slušamo zavijanje bure i vuka. Ali volim, dico ovaj kamin i ne bi ga dâ ni za carevo blago!«

S poštovanjem se udaljujemo od starca, vidjevši u njemu personifikaciju ljubavi prema rodnoj grudi.

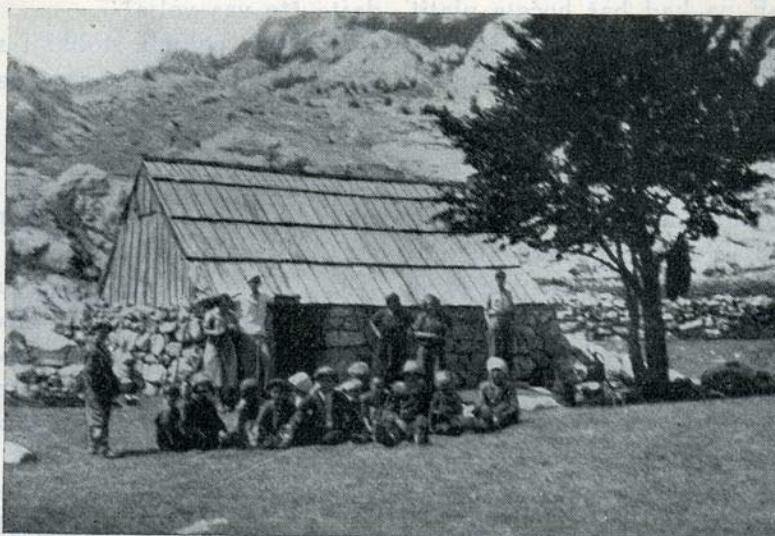
Na vrelu žive i studene vode okrepljujemo se i promatramo stada, koja dolaze, da se napoje. Kravice piju, dižu zadovoljno lijepe glave, muču i mirno odlaze.

»Na, Rumenka, Šarka, eej! dosti je, pod' kući!« — tjera štapom djevojčica, od 5—6 god. svoje hraniteljice.

Žurimo se dalje.

»U Okean sjajni sunčano zapadnu svjetlo

Noć na žitorodnu zemlju povuče sa sobom crnu«. (Homer)

Konačište u Stapu (str. 243)

U mrak se nađosmo u mjestancu Radlovac, koje se smjestilo poput svojih drugova u prostranoj uvali. Kuće su niske, pokrite šindrom, a do njih su torovi. Svaka je koliba ograđena niskom ogradom. Oko njih se redaju oranice, a po njima borovi s vrhovima okljaštrenim od bure. U sumraku izgledaju poput tamnih junaka, koji se vraćaju umorni s bojnog polja. Sve mi se ovo pričinjava kao perivoj.

»Vo gen dize Hern!« — prekine naša maštanja jaki glas mlada Ličanina, te nam izmami smiješak oko usana. Da li nas drži za nje mačke turiste ili se možda hoće istaći svojom »njemštinom« — ne znamo, ali se to svakako nama učinilo zgodno i vrlo smiješno. Kršni Ličanin uputi nas na kraj sela pod brežuljkom, do nekog Smojvera, gdje ćemo naći prenoćište.

Izmučeni od puta, ta prevalismo danas 30 km, tromo vučemo noge i već se naslađujemo počinkom. Kod »imućnog« seljanina Smojvera skidamo uprtnjače i bacamo se na zemlju. Ukućani nas okružuju.

»Što nam možete dati za večeru?« — pita voda.

»Pa biće, gospodine, palente i topla mlijeka, ako će vam prijati!« — spremno odgovara domaćica, uredna i zdrava Ličanka. Nakon pola sata puši se pred nama kotao vrućeg mlijeka i puna velika zdjela kao zlato žute i mirisne palente. Pogled na tu »olimpijsku« večeru rastje ruje umor i možda nezadovoljstvo nakon naporna puta. Uzimamo dvostrukе, trostrukе porcije.

Pitamo za račun, a žena se nećka: »Ma šta ćete mi dati, glavno da ste se najeli.«

»Ne može to tako biti, recite vi cijenu, ne ćemo mi ništa badava.«

»E pa kad baš hoćete platit', dajte što vas volja!«

Voda izvadi 50 dinara, a žena skromno pokupi »toliki i nezасlužen« novac i od srca nam zahvaljuje. Odlazi u kuću, vrze se oko ognjišta po »sobi«, jedinoj prostoriji u kući, daje djeci večeru i spremi ih na počinak.

Sada se upuštamo u razgovor s gazzdom i njegovim sinom.

Mladi Ličanin, pomorac, priča nam, da je prošao mnogo zemalja i video je mnogo svijeta, ali mu nigdje nije tako lijepo kao na ovim vrhuncima. Kad se vrati u svoje selo, diše ovaj čisti zrak, čuti se slobodan i tada je najsretniji. Sada je na »odmoru« kod kuće, ali ipak čitav dan pomaže ocu, a naveče čita — modernu književnost, historiju, »Naše nebo« od Kučere, jeronimske knjige itd. Pitamo ga iznenadeno koliko je svršio razreda škole — »Pa imam 3 razreda osnovne škole« — odgovara bez ustručavanja.

Otac mu čitav dan radi na njivici, žuljavim rukama i znojem na izbrazdanom čelu daje život onoj grudi i pretvara je u plodnu zemlju. Majka ide u šumu po drva, nosi ih na zgrbljenim leđima, braća pasu blago, ali se nijedan ne tuži na krutu sudbinu. Navikli su od malih nogu, da u znoju lica svoga stiču svakdanji kruh. Stalno im je naselje dolje uz more kod Karlobaga.

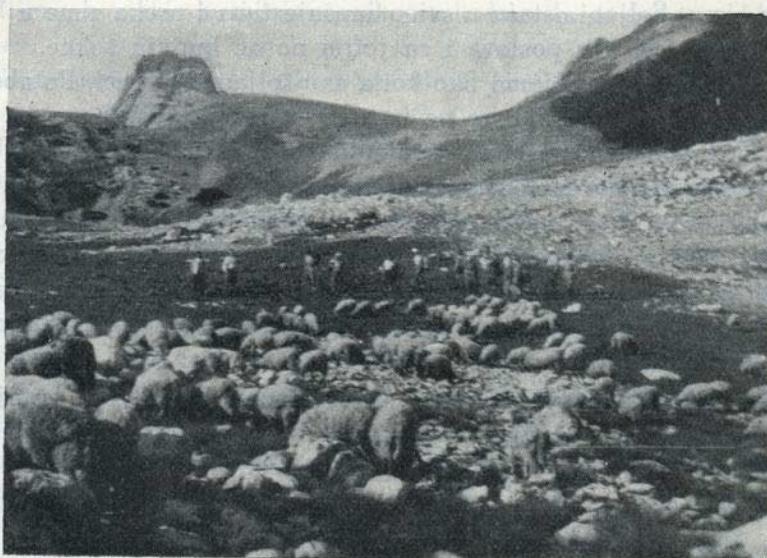
Divimo se njihovoj prirodnoj inteligenciji, zdravim nazorima i pogledima na život. U njima vidimo onaj narodni elemenat, koji je jedini bio po svojim prirodnim kvalitetama sposoban, da se vjekovima bori protiv invazije mnogo jačih neprijatelja, te im je napokon i odolio. Ljudi su to nepokvareni, zdravi i osobito lijepi, većinom crnomanjasti.

Na sjeniku pod krovom smo prenoćili. Kroz rupe na »podu« šuljaо se k nama dim s ognjišta, te smo imali čitavu noć otvorena vrata, da se ne bi ujutro probudili — »selhani«.

Oko 5 sati počnu krave mukati, ovce blejati, koze mehetati, a jaki zov male pastirice upravo nas trguuo iz slatka sna. Odmah smo na nogama i — obučeni, jer spavamo u odijelima, samo izujemo cipele. Možete si zamisliti naš vanjski izgled! Vrijeme je sumorno. Naši domaćine polaze na posao, a mi u Crni Dabar. Neko se vrijeme uspijemo, a onda idemo neprestano po bilu našim visinskim putem. Odmah iznad Radlovca u selu smo Pejakusi, koje se stisnulo u šumi pod brijegom, te nam se pričinja nečisto i neugledno. Slikamo grupu seljaka, od kojih se naročito ističe nasmijani starkelja i žena s preslicom.

Daljnji put dosta umara. S nekih mjesta imamo osobite vidike na more, naročito otok Pag, koji se nalazi upravo ispod nas.

S uzvisine pružio nam se zanimljiv pogled na veliku i duboku ponikvu Ravnog Dabra, a preko njega na Došen Dabar i desno na

Pod Vaganskim vrhom: Buljma kod Dolaca (str. 246)

Južni Velebit. Ravni Dabar leži kao u kotlu, okružen sa sviju strana golin snježno bijelim vapnenim líticama najraznovrsnijih oblika. Silazimo, a pred nama se isprsio ogroman kamen sličan sfingi s dvije konjske glave, rijetka prirodna pojava. U selu smo. Ovdje su kuće okružene krošnjatim drvećem. Na kraju sela pod Rujičinim kukom diže se novo sagrađena škola, a do nje zidana i velika cisterna, jer u tom dijelu nema žive vode. U ovu školu dolaze djeca iz Mliništa, Radlovca i raznih Dabra.

Preko sedla, koje dijeli Ravni Dabar od Crnog Dabara, zašli smo u bujno zeleno polje u Crni Dabar. Selo je na kraju polja pod strmim i raščehanim pećinama Kize. Puteljak vodi među gustim grmljem, a po sočnoj travi posute su crvene jagode, koje baš dozrijevaju. Razbježali smo se na sve strane i opet se skupljamo. Odsjedamo kod lugara sretni, da smo nakon 4 i po sata došli na mjesto. Voda kuha za objed rižu, a mi čavrljamo s ukućanima.

Sobe su velike i zračne s drvenim namještajem kao kod naših bogatih seljaka. Jedina je nevolja što oko nas zuje muhe u »jatima«, sjedaju na svaki predmet, a najviše ih se sakupilo oko ovčeg sira, koji je pokrit mrežom.

Lugar nam priča ratne doživljaje, a žene pokazuju ručne radove. Veru i mene zanimaju čilimi, tkani u narodnim bojama, a drugove tople i fine vunene veste i debeli »lički sokni«. Preko ljeta žene ne prestano štrikaju i vezu, jer im treba topla odjeća i obuća za oštru

i dugu zimu. Seljani ostaju u svim tim mjestima i preko zime u Velebitu. Dečki sklapaju poslove i za jeftin novac kupuju sokne.

U 1 sat se sakupljamo oko kotla sa »šoljama« u ruci. Po abecedi dobivamo porcije. Nikako se ne možemo otresti školskoga reda. Vidi se da ima profesor posla sa samim đacima. Riža je bez luka, sive boje, skuhana samo na gustom »ajmbrenu«, te se pogađamo da li je to juha, varivo ili — ne znamo sami što. Napokon je konzilij zaključio: što god je, izvrsno je i nikad nam još nije tako išlo u tek kao danas. To je bio »foršpajs«, a zatim smo umjesto pečenke i raznih kolača dobili komadić ovčeg sira i kruha. Na očigled nam se povratilo dobro raspoloženje.

Spavamo kojekuda po travi, pod drvećem, u 4 sata ustajemo. Djeca su nam donijela dva lonca jagoda i prodala nam za par dinara, a za »par« časaka vraćamo im prazne lonce.

Vijećamo bi li išli na Kizu ili ravno u Oštarije. Ispočetka se iz petnih žila odupiremo tom vođinom prijedlogu. Kad vidimo, da i on nije oduševljen tim usponom, važno primjećujemo »pa mogli bi baš iti«. No doskora smo požalili za te riječi. Voda se odlučio, da se uspnemo na tu Kizu.

Pod vrhom smo. Od našeg puta odvaja se puteljak na vrh. Bez nadno se ogledavamo na sve strane, očekujemo od nekuda spas i zbilja: »Gospod profesor, pogleče kak se nebo oblači, zgledi da bu kiše, a i noć se spušta!« — spašava Vera situaciju.

»Bome, nema smisla, da se izlažemo opasnosti!«, spremno povlađujemo.

»No neka vam bude! Drugi put nam ne će pobjeći!« — odlučuje vođa.

Rastajemo se od lugara, koji nas je dovre ispratio, te iza jedne svete slike stižemo na sedlo. Odavle bacamo zadnji pogled na najplodniju dolinu kršnog Velebita — Crni Dabar.

Nad nama se oko 120° nagnula nepristupačna pećina. Instinktivno se povlačimo, jer nam se pričinja, da će se svaki čas srušiti i pokopati nas pod svojim glomaznim tijelom. Na našu veliku »žalost« skriva nam nesuđenu Kizu.

Stižemo u polje, posred kojega ide široka cesta, koja spaja Gospic i Brušane s Karlobagom. Ostavljamo za nama Kizu. Oštarije su dosta veliko mjesto sa školom i crkvicom.

Gostioničarka nam peče za večeru jaja. U 9 sati udari kiša, te odlazimo na sjenik nad stajom. Najljepše smo zadrijemali kad li počmu gromovi udarati i grozna se tutnjava razlije nad nama. Isprva smo se prestrašili, ali smo kasnije računali po vremenu, koje je proteklo između bljeska i udarca, u kojoj je udaljenosti udarila strijela.

Kiša lijeva, a vjetar huči i jauče oko staje kao da ga progone bijesne Erinije.

»Bože, kak treska! — Nino buš vlovil krov če nam ga veter odnese?« — javlja se u mraku Krsto.

Noć smo proveli vrlo nemirno.

Drugo jutro t. j. u nedjelju ustajemo kasno. Kiša još uvijek lijeva. Kad se oko 9 sati naglo razvedrilo, ostavljamo naš dragi Velebit i brzamo na more. S kubusa, koji je postavljen na spomen gradnje ceste, veselo pozdravljamo plavi Jadran sa čežnjom, da se što prije okupamo u njegovim valovima. O podne stižemo u Karlobagu, gdje ostajemo do drugog dana. Dva smo dana bili u Jablanici i razgledali jedan od naših najljepših zaljeva — fjord Zavratnicu. Pet smo se dana odmarali i sunčali u Kraljevici i onda odmoreni, opaljeni od sunca, osvježeni od gorskog zraka odlažimo preko Bakra kući.

IV.

A sada se vratimo u Brušane da se odanle uspnemo još na Južni Velebit.

Vjetar ganja nebom tmaste oblake, od primorske se strane vedri, znak da tamo puše bura. Dakle je lijepo vrijeme na vidiku. U Brušanima se opskrbljujemo brašnom, rižom, suhom slaninom, solju, šećerom itd., jer ćemo sada nekoliko dana moći samo da dobijemo mlijecne stvari.

Krećemo preko košanica, dolazimo do markacije i već se za nekoliko minuta uspinjemo punom parom uvalom između Golog vrha (1451 m) i Vele Klepetuše (1450 m). Prvi dio uspona je najteži, vrlo strm, ruksaci su oteščali, te nam se čini da nosimo kamenje na leđima, a iz čela nam upravo teče znoj. Sreća da nije vruće! Sada žalimo, što smo se toliko vozili, te smo ovako neistrenirani došli na Velebit. Strmina je sve veća i izgleda nam bez kraja.

»Zaboga, pa kaj ne bu toj strahoti nikad kraj!« — uzdiše jadni Kačmarek, popikava se te ide više četveronoške nego dvonoške.

Čini mi se, da se vuku puževi. Posrćemo za par koraka unazad, strpljivo nastavljamo put, a uprtnjače sjede na zgrbljenim leđima kao kućice. Gledamo visoko pred sebe i nadamo se. Na stijenama smo, treba posegnuti i rukama. To nam penjanje prija, vjetar nas hlađi, a prvi vidik puca nam na Ličko polje, koje se smjestilo mirno pod nama i pruža se tamo daleko sve do bosanskih gora.

»To je Lika. To je kamen. Evo, kud oko siže, sami brežuljci i dolinice kao brušeni i slagani, a sve kamen. Vjetrovi su nebeski tu i tamo nanijeli malo zemljice, da može niknuti travica za ovčicu i

grmečak za ptičicu. Tu je u Velebitu ogromna šuma, da se imadu gdje sokolovi i orlovi gnijezditi, hajdući ročiti i vile kolo voditi.«
 (Mile Budak)

Zalazimo u Velebit, idemo prema zapadu.

Južni je Velebit najviši, najlepši, najteži, ali i najstrašniji dio Velebita. Ima više prilaza. S morske je strane sam krš, goli kamen, pa se pričinja čitava trupina kao ogromna kamena gromada bez trunka vegetacije; ali zavirite u unutrašnjost. Dokle vam oko seže pružaju se divne, crnogorične i bukove šume, gotovo prašume iz kojih proviruju vapnenasti kukovi, glavice, fantastični kameni oblici — čučavci, tornjevi, kupule. U šumama se skrivaju nepristupačne gudure pune vukova i medvjeda.

Zaobilazimo duboke ponikve, iznad kojih se uzdižu gole glavice ili pokrite pašnjacima. Umorni sjedamo po kamenju kraj puta, zaoigrnuli smo se, ujak drži Poljakov »Vodič«; orijentiramo se. Pred nama je Pasji Klanac, Šiljevo Brdo, a sve pokriva gusta bukova šuma. Dižemo se nakon odmora od 10 minuta i pijemo iz termosa. Vodič nas je odveo malo od puta do snježnice. Snijeg se preko zime survao u tu uvalu, kamo sunce nikad ne dopire i ostaje preko cijelog ljeta. To je jedini bunar za neke krajeve, koji nemaju druge vode.

»Samo ližite, ližite, ali si onda pripišite posljedice, bome vas budem junački kuriral s čajem i prežganom juhom«, grozi se vođa.

U razgovoru s vodičem, koga smo uzeli u Brušanima, došli smo do košanice. Najednom nam jaki val ledene bure jurne u lice:

... »bič srdin pucka, zviždi, psiće.

Burina se kosa u vjetrini vije:

Sad vrh gorski lupa, sad lit morsku tiče.

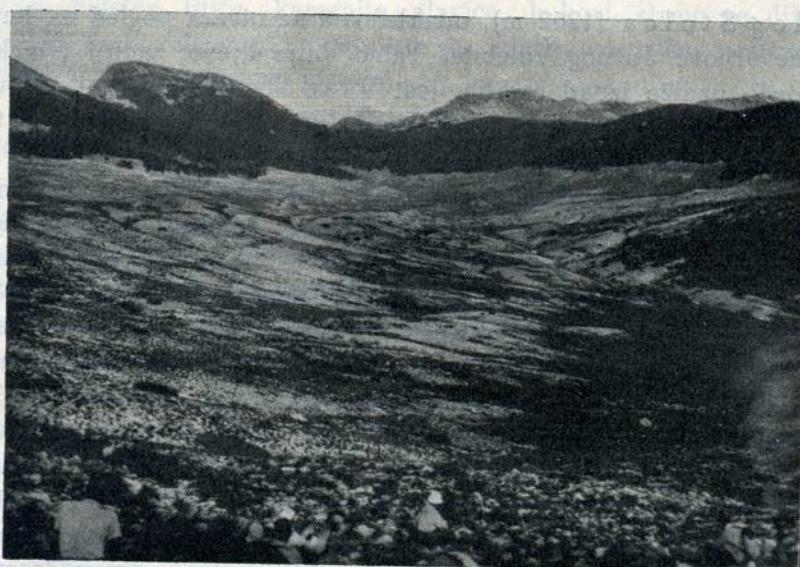
Propinju se vali ...«

(Vl. Nazor)

»More! more!«, uzviknusmo svi u isti mah i trčimo na rub košanice. Prvi pogled na more bio je zanimljiv i veličanstven, sve nas je uzbudio. Pričinja nam se tako blzo da bi ga rukom dohvatali. Modra boja prekrila se bijelom pjenom valova, koje je bura uzburkala, valovi preskaču jedni preko drugih, praše se i razbijaju o kamenite litice otoka Paga. Na jugu se ističe dalmatinsko kopno sve do Zadra. Suton pada, more tamni, otoci postaju gotovo crni. Vjetar vijori našom kosom, a studen probija do kostiju i suši oznojena lica.

Prelazimo prve košanice Velebita, ukrašene bujnom travom i svježim gorskim cvijećem. Nekoliko ljudi zgrće pokosenu travu u plastove.

Već u sumrak stižemo u Šugarsku Dulibu. Pozdravlja nas lavež pasa. Dva oružnika i lugar uljudno nas nude da uđemo u laganicu, koja se nalazi osamljena u šumi.

Pogled s Glavinovca na skupinu oko Vaganskog vrha (str. 247)

U sobi bez poda i prozora pravimo ognjište i u dimu kuhamo palentu za večeru. Poslije večere sjedi nas nekoliko u kuhinji kraj tople peći, grijemo se i razgovaramo s lugarom. Već je 5 godina ovdje, a žena i djeca su mu u Brušanima. Oko lugarnice zavija bura, provlači se kroz pukotine rasklimanih zidova i vratiju, fićuka, huči, a nama se diže kosa od jeze. To zavijanje bure prati pričanje lugarevo o strašnoj zimi, kad mu snijeg zatrpava vrata i prozore, te ne može napolje, o buri koja ruši drveće, o gromovima, zavijanju vukova i mumljivanju medvjeda.

Lijegamo po podu u maloj sobi, a cvilenje vjetra uspavljuje nas.

Ujutro se protežemo. Svi smo ukočeni od tvrda ležaja i zime. NATEŽEMO vratove ko žirafe, ravnamo ih, ustajemo i izlazimo. Jutro je svježe, nebo je vedro, zrak čist, proziran, bura još uvijek puše. Na cisterni se peremo studenom vodom, koja nam koči ruke i lica svojom hladnoćom.

Prolazi grupa primorskih djevojaka s uprtinjačama na ledima, pjevaju. Idu iz Primorja u Liku.

Vodi nas lugar do Šarića Duplje. Odmah iznad lugarnice Lugarske Dulibe stižemo na sedlo, zvano Plane, odakle puca vidik na more, koje se zamamno ljeska na jutarnjem suncu. Gledamo preko snježno bijelih humaka, ispod nas se nalazi šuma sagnuta pod hladnim zagrljajem bure, gole grane vrhova čudno strše u vis. Lijevo od nas diže se Veliki Stolac (1041 m).

Silazimo kroz bukovu šumu, opet uzlazimo i evo nas na vrhu

Malog Stolca (1262 m), odakle nam se otvara pogled na impozantne vrhove Južnog Velebita. Tamo dalje lijevo, zadnji vrh, koji se gordo uzdiže iznad ostalih, jest Visočica. Glava joj je ovita gustom maglenom koprenom kao bijelim turbanom, samo joj vrh tjemena proviruje.

U ½ 11 sati opazismo na izlazu iz šume malu čistinu i na njoj lugarnicu Šarića Duplje. Ova je kuća mnogo prijatnija, ljepša i uređenija, sobe su prazne, ali čiste i uredne. Vani se raspremamo, ljeđamo po travi. Drugovi skidaju košulje i sunčaju se, da »pocrne«, a mi smo ženske našle posao oko cisterne pred kućom. Sve priređujemo za rižoto, koji nam je slasno išao u tek, jedino nam ne dostajaše kruh.

Poslije objeda peremo kotao. Danas je red na Skiceru (Ivi Topolčiću), ali on mora da — skicira i tako reodvito izmakne svakom poslu, — a Zlatko mu uvijek daje — inspiraciju. Napokon je Mujo pao žrtvom, makar je mrmljao i mumljao kao velebitski medo.

Odmaramo se. Prvi put osjećam čežnju za domom, obuzela me nostalgijska. Preda mnom Riko naganja magarca, koji upravo drzovito njuška naše »čisto« oprano rublje.

U 4 sata dolazi novi vodič, svi opet zadovoljno polazimo naprijed. G. nadinžinjer vodi laganim tempom. Drži svoj stalni korak, a mi ga s najvećim zadovoljstvom i zahvalnošću prihvaćamo. Idemo dobro markiranim putem, gustom i hladovitom šumom, noge nam se skližu po lišču, duge sjene drveća išarale su tlo, a sitne grančice veselo pucketaju pod našim »gojzerima«.

Put postaje strmiji, naglo se spuštamo kamenitom stazom. Izlazimo iz šume i gle opet mora — uzburkano je. Zavirujemo u Dalmaciju. Odavle nam izgledaju njezino kopno i otoci jadno i golo, pjeskovito i do krajnosti siromašno, a taki većinom i jesu. Uspinjemo se između litica. Osobito smo dobre volje, lako hodamo, vrijeme je ugodno, nije nam vruće; što nam više treba. Možda komu nije želudac u najboljem redu, ali će se strpjeti još do večere.

Strmim kozjim putem dolazimo do nekog hrpta, koji dijeli dvije velike ponikve, obilazimo ih, veremo se preko drugoga grebena, a iza njega spuštamo se u grabovu i bukovu šumu. U njoj vlada gusta tama usprkos vedra i sunčana dana. Hlad nas mami da sjednemo.

»Ispod bukva gustih vonj se medni širi.

Iza svakog debla muk se i mrak krije.

Al' sunčano svjetlo zelen krov već bije,

Kroz hiljadu rupa u noć onu viri.« (Nazor)

Dižemo se.

Sve nas više okružuju stijene, a šume nestaje. Na sjenokoši smo, a pred nama se pokazuje Velebit u svojoj pravoj slici i divljoj lje-

poti. Vrletne litice, kamenite glavice, kukovi, strmo se dižu, ruše jedan preko drugoga, podupiru se, udaljuju, uzdižu, spuštaju, sve dobiva izgled najvećeg nemira.

Ravno pred nama uzdigla se obla glavica i ističe se svojim oblikom od onih škrapama posutih pećina. To je Simonovića Stapića. Ima oblik stapa, u kojem se pravi maslac i po tom je dobila ime.

Nino i Krsto se penju na strmu stijenu pred nama, koja nam zaklanja more — da slikaju. Kako su sičušni na onom ogromnom kamenom tjemenu. Vjetar nosi Krsti šešir, on nagnu za njim i — uhvati ga.

Silazimo kosim i rastrganim pločama u polje Stabinu, koje se uvalilo među stijenama. Veliko je, pokrito opaljenom travom, a na njemu se u lijevom kutu nalaze pastirski stanovi od kamena, pokriti daščicama. Čuje se blejanje ovaca i zvonjava zvona, obješenih na vratove ovnova.

Oko nas su strme klisure, najčudniji morfološki oblici.

»Pazi, to je onaj znameniti čučavac iz Poljakovog »Vodiča«!« Veliki kamen, koji izgleda kao glava s fesićem zapanjio nas.

»Pazi, Mujo je tu zgubil glavu! — netko već zlobno dodaje.

Odsjedamo u prvom stanu. Šest je sati.

Uredna Primorka, koja je samo preko ljeta ovdje s kćerkom, odstupila nam svoj »hotel«. U čistoj kolibici, bez stropa, nalazi se jedna prostorija s krevetom i ognjištem. Pod je od zemlje, sve je sitno, tjesno.

Vera, Ivka i ja ćemo zajedno spavati na krevetu, a ostalima će donijeti slame, pa na pod.

Za čas se oko nas sakupilo mnoštvo djece. Zvjeđljivo nas gledaju i čude se kako smo zabludili k njima. Ta prva smo oveća ovogodišnja grupa, koja je došla ovamo. Katkada se zatele dovre 1, 2 do 3 planinara, ali više njih nikada. A da znate kako je ovaj dio Velebita krasan!

Ovdje prvi puta vidimo nešto zelenila: krumpira, ječma i kupusa. Prošetali smo se do vrela, najveće blagodati za ovaj kraj. Jedna djevojčica se zavukla kroz rupu u kamenju i vrčem grabi ledenu i pitku vodu.

Zvijezde se pale kao nebeske luči. Stada se spremaju u torove, pastirice pjevaju, a momci uzvraćaju jednoličnim i dubokim glasom. Pravo je netko primjetio, da nikad Ličanin nije imao tenor, a Ličanka soprani. Kukci cvrče, mušice zuje uspavanku, tama postaje sve gušća. Sjedimo u kolibici kraj vatre, koja prijatno plamsa i baca crveno svijetlo po nama, a crne i jako povećane naše sjene sablasno su pre-

krile zidove. Na ognjištu se puše 3 velika lonca mlijeka. Naše šolje su pripravljene i nestrpljivo čekaju. Popili smo 20 l mlijeka bez komadića kruha i polijegali. Vođa je točno odredio mjesta; natiskani smo kao srdele.

Po noći je bilo galame, lupali su u snu jedan drugoga po nosovima, tukli se nogama, a Riko je često ljudski pesnicom potresao našu bijednu postelju i uz gundanje se probudio.

Meee! Meee...! bleje ovce i koze. To nam je rana budnica. I baš su došle te životinje, da se pred našim vratima deru.

Ustajemo umorni, ali nas je jutarnji zrak brzo razbistrio. Pijemo kiselo ili slatko ovče mlijeko i bez prtljage počinjemo s penjanjem na Stap. Uspon je vrlo težak i strm. Pred nama su se ustremili glatki kameni blokovi i ne puštaju nas naprijed. Hvatamo se rukama za manje udubine, tražimo mjesto za noge, polako i uz veliki napor napredujemo.

Ah!, odahnusmo i sjedamo na vrhu kamenja. Nad nama kruže gorske lastavice, čiope cvrkuću, pod nama je polje Stap, a u daljinji se vidi more. Nije nam ni na kraj pameti da se dalje penjemo na Stap, koji se ponosno ustremio i kao da se izrugava našoj penjalačkoj vještini. Po drugoj strani smo se lakšim putem vratili natrag.

Na ražnju se vrti janje za objed. Dolazi do konflikta između vođe i prodavača radi kože, koju je vođa obećao onomu tko će janje peći. Kupio ga za 50 Din. Sjedimo oko janjeta i napeto slušamo prepirku u strahu, da će nam pred nosom uteći izvrsna pečenka. »Bura« se stišala, a janje sve privlačnije miriše. Pečeno je, ali nema još kruha, po koji je prije zore otišla kćerka naše domaćice čak na more. Jadni je to narod, krajna sirotinja, koja samo na velike svetke pojede komadić kruha. Muče se i kine. Svaki čas vidimo žene s velikim tovarima na leđima, nose drva čak na more, da zarade koji dinar. U Stapu su većinom Primorci, koji žive samo preko ljeta u Velebitu, a preko zime se vraćaju k moru.

Sjedimo tako oko pečena janjeta dva sata kao i u Brušanima oko graha.

»Podne... Sve se stiša.

Svak se u hlad krije:

Samo na stijeni sunčaju se zmije.« (Nazor)

U 2 sata je došla djevojka sva izmučena s hljebom kruha. No mi smo se već najeli. Dvojica oružnika odstupiše nam svoj kruh, koji im sada vraćamo, a ostatak nosimo sa sobom dalje.

Paklena je vrućina, samo na mahove popuhuje hladni vjetrić i rashlađuje užarena lica. Uspon je preko kamenja vrlo naporan. Otvara nam se more, ne uzbudiće nas, uopće ne okrećemo glave, tupo

zurimo u kamenje, koje se runi pod teškim okovanim cipelama. Kad je čovjek umoran ili gladan, postaje apatičan spram svih prirodnih ljepota. Na uzvisini se odmaramo, vodič je izgubio put, ali ga brzo nalazimo iza nekoliko napuštenih koliba.

Za nama, na kraju karavane zaori smijeh, okrenem se, a to vidim na zemlji Kačmareka — bez glave. Pokrio ga kotao koji baš jadnik danas nosi i stenje pod njim. Jedva smo ga oslobodili neugodnoga položaja. Šumama smo došli do Dalmatinskih vratiju. Pred samim vratima, prolazu između dviju pećina, ubio je Riko velikog i debelog poskoka, koji je malo prije pojeo čitavu žabu.

Posjedali smo oko otrovnice i sa svih je strana promatramo. Glava joj je plosnata, a zjenice okomite i sjajne. Koža je siva s crnom šarom preko leđiju. Veri je odmah palo na pamet, da oguli zmiju i napravi od kože cipele. Krsto bi uzeo glavu i prodao otrov, a mi bi je ostali bacili čim dalje, samo da je ne vidimo. Izlazimo kroz vrata, vidokrug se smanjio na minimum. Putem se namjerismo na malo vrelo; ispismo ga do zadnje kapi.

Na čistini smo zvanoj Poljane, gdje se naš put sastaje s putem, koji dolazi iz Gospića i vodi na Visočicu. Pod nama se prostrla kršna Lika. Kraj puta se nalaze ostaci logorskih vatra, te odmah opažamo da ovuda prolazi mnogo više ljudi i turista. Prošli smo kraj vrtače, vidici nam se otvaraju na razne vrhove. Sjedimo na gorskoj livadi, odmor od 10 minuta neće nam škoditi. U dubokoj ponikvi, obrasloj gustom travom, prviput vidimo u Južnom Velebitu crnogoricu.

Pozdravlja nas sam vrh Visočice. Žurimo se k njemu, prolazimo šumom kraj Ivinog vrela, koje opskrbljuje Gojtanov dom pitkom vodom. Najednom nam se pokaže planinarska kuća. U prvi mi se mah cijela ta slika kuće s vrhom Visočice učinila slična Spodnoj koći pod vrhom Golice. Sa zadovoljstvom smo ušli u kuću i odmah se popeli u spavaće sobe. Polovica nas se razdijelila u jednu, a druga polovica u drugu sobu. Za čas čujemo u drugoj sobi strku, lupu, vikanje — galamu. Pojurimo kroz hodnik na njihova vrata, ali nas ne puštaju unutra. Provalili smo i imamo što vidjeti. Svi drugovi stoje ponosito i pobjedosno nad malim — mišem. Otvorili su krevet, a iz njega iskoči cijela obitelj. Lov je bio bučan; jedan lupa batinom, drugi je već na stolu, treći se sakrio za vrata, a sirote životinjice bježe kao bez glave. Vijeće je zaključilo, da su to čudni miševi, sivi s velikim kitnjastim repom. Kačmarek više: »Veverice!« Napokon je vođa doznao, da su to gorski puhovi.

Odložismo stvari i serpentinastim putem po grebenu uspinjemo se na vrh Visočice (1619 m). Sunce zalazi za oblake kao žarka kružja, a posljednje zrake osvijetljuju najviše vrhove. Udaljeni bregovi

prekriti su tankom večernjom maglicom. Lika je u polutami. Jasno se vide bijela mjesta, a tim su crnije šume.

Okrenuta sam prema zalazećem suncu, a pogled mi pada na vrhove Sjevernoga i Srednjeg Velebita kao na svoje drage stare znance, na rastrgane tornjeve Kize, oblu glavicu Šatorine i kameniti Zavižan. Kružim očima dalje prema jugu na naš Jadran. Počela su se paliti svjetla, dolje je već duboka tama. Jedino se još jasno crtaju na istoku konture Badnja, Vaganskog vrha i sasme dolje Svetog Brda.

Vjetar puše, tama nam pokriva doline i bregove, beremo bijele cvjetiće, koji su prekrili vrh i vraćamo se. Poslije večere, koju smo pojeli u kuhinji s oružnicima, odlazimo u naše spavaonice.

Naslonjena sam na prozor i gledam u tihu ljetnu noć. Romantično sam raspoložena. Mjesec je izašao, njegovo se blijedo svijetlo povlači po tlu, kroz granje. Na moru se svjetlucaju lade svjećarice i žarulje gradova. Banalni opis, ali je uistinu bilo vrlo lijepo.

Zavlačimo se u krevete, spavamo kao »grofovi« sami u svojim krevetima, to nije malenkost.

»Sav Velebit sinu ispod novog sunca.

Dolje s vala morskog do modra vrhunca.«

Sjene se spuštaju sve niže, niže.

Prežgana juha brzo nestaje iz kotla. Dva oružnika vode nas put Dolac a pastirskih pod Vaganskim vrhom. Dižemo se prema vrhu Visočice, ali okrećemo mjesto na vrh njezinim desnim obronkom da prištedimo na putu. Tlo je pokrito travom, na kojoj počivaju kapljice rose. Skližemo se i posrćemo preko kamenja, koje je obrasio travom, pa ga ne vidimo. Pred nama neprestano izbijaju novi vrhovi i mi moramo do njih po istom klizavom terenu stići. Noge nam već klecaju, umaramo se. U 10 sati smo tekar došli do niske šumice. Sjeli smo u sjenu na visoku gorsku travu, pod nama je do 50 m duboka ponikva. Držimo čvrsto uprtnjače da nam se ne skotrljaju, no svima ne uspijeva, Kačmarek već pliva za svojim ruksakom i skoro se zajedno s njim otkotrlja u dubinu. Ujaku je također uspjelo saltom zaustaviti bijeg uprtnjače.

Dižemo se i dolazimo na pravi put, koji prolazi šumom. Nailazimo u dolini na vrelo, zapravo na jednu baru punu moćorada, poljoglavaca i žaba. Ali žedni smo, odgurnemo čašom zelenu mahovinu i slasno pijemo mlaku i »mirisnu« vodu.

I opet ne znamo puta. Preko košanica prolaze razni puteljci, a nigdje nema markacije. Pomažemo se »Vodičem«, uto opazimo daleko dolje raskršće i desno markiran put, koji prolazi šumom i rubovima, travom obraslim ponikvama. Nigdje nema ni trunka hladovine, a sunce pali.

Primiće se podne, susrećemo mlada Ličanina.

— Dobar dan, junače, kako je daleko do Glavinovca?«

»Pa oko 1 sat!«, odgovara slegnuvši ramenima naš čovo i odlazi dalje.

»Oko 1 sat i — ohoho!« — nasmijehne se vođa — »sigurno će to biti lički sat!«

Stada od 200 komada ovaca pasu po rubovima ponikve. Umorni tromo smo se dovukli do šumice i bacamo se u gustu hladovinu mlađih jela. Svi smo na okupu, samo Kačmareka i g. nadinžinjera još nema.

»Pazite, evo bogog Kačmareka, Bože kak zgledi!«

I zbilja, vidimo pretužnu sliku još tužnijeg planinara. Košulja mu je promiljila iz hlača, desna naramenica ruksaka poskliznula se do laka, ruke mu lamaču po taktu nogu, koje se jedva vuku. Cio Kačmarek izgleda kao neko polupano stvorenje, kojem su svi udovi otkazali poslušnost.

»Vidi vråga, i g. nadinžinjer je na vidiku!«, zine Krsto. Iza ni-skog brežuljka pomolio je bijeli »lajnenasti« šešir, a za njim i cijela korputentna pojava g. nadinžinjera. Dočekali smo ih s iskrenim sa-uečcem i još iskrenijim smijehom.

Odmaramo se već pola sata, a u 2 sata smo dalje kroz šumu došli u Glavinovac kod Vrkić stana. Kolibe su ovdje mnogo ne-urednije, a pred njima u kablu pod strehom tali se snijeg za piće, druge vode nema. Stanovi su na ivici brijege, okruženi pašnjacima.

Kad smo se ohladili pijemo s najvećom slašću natrunjenu sniježnicu. Stavljamo u nju sok od limone, da bar malo popravimo tek i da je dezinficiramo.

Stan ima 500 komada ovaca od raznih pastira. Neke su ovce obilježene zarezima po ušima, limenim biljezima, da ih vlasnici lakše raspoznaaju. Pastiri pričaju kako su im neki dan vuci odvukli 2 ovna. Jučer je opet vuk uhvatio ovcu, ali je jedan čobanin pograbio kolac, udario na vuka i otjerao ga.

U šumskoj uvalici iza stanova udaramo logor.

SA VISINA I DUBINA

Turizam Biokovskog područja

Umberto Girometta, Split

I.

Biokovo planina, taj gordi kiplopski bedem, koji se diže sa pitomih uvala i bijelih žala u odvažnim i veličanstvenim linijama do 1762 m visine, važi kao jedna od najvećih turističkih atrakcija našega Primorja. Vidici pak, koji se sa njezinih brojnih visova otvaraju, uključuju u sebi takvu raskoš čarobnih motiva kopna i mora, da joj u tome rijetko koja druga planina na svekolikoj Zemlji može da prednjači.

Ta specifična atrakcija ove naše gorde planine, koja se ponosno nadvila između dubokog Cetinjskog kenjona, prostranog Imotskog polja i ušća Neretve, rezultira ne samo iz njezine velebitne izoliranosti i idealnog smještaja, već naročito iz karakteristične i vanredno upadne strmenitosti, koja je upravo jezovito vilinska. Čitav se naime primorski rub biokovske visoravni proteže u srednjoj visini od 1300—1400 m, odakle se naglo i strmoglavo ruši u obliku silnih propasti i strmina, koje nakon par kilometara dosiju obalnu liniju, stvarajući onaj silni kontrast između strogih visokoplaninskih oblika i nježnih obalnih.

Dok silne vododerine, duboki procijepi, veličanstvena točila, hude strmine i duboke propasti u raskošju rese njezino vilovito i suro primorsko stijenje, dotle je obalna podloga tih stijena bogato razvedena nježnim dragama, ubavim uvalama i vitim rtovima. A tamo dalje, po azurnoj morskoj površini, čarobno su rasijani brojni otoci, otočići, školjevi i grebeni.

Na prostranoj pak bikovskoj površi redaju se u velikom obilju svi možebitni oblici našega krša. U ljutom i vanredno raskidanom vapnencu udubiše brojni dôci: ljevkasti, karličasti, oknasti; razviše se prostrana škrapna platna; nadviše se krševite kose, okićene najrazličitijim kamenim oblicima. Silna je doista to kamena površ, koja ti svojom divlje raskidanom konfiguracijom u tren oka razotkriva sve-močnu djelatnost oborina na kamenu vapnenu.

Izoliranost Biokova, njegova konfiguracija, pak njegov smještaj prema okolini a naročito pak njegova strmenitost u neposrednoj blizini mora davaju mu žig naročite atrakcije te mu istodobno uvjetuju

onu veliku raskoš prostranih i raznolikih morskih, kopnenih i kopneno morskih vidika, koji se sa njegovih visova svud uokolo otvaraju.

Najvažniji vidikovci uzduž primorskog ruba biokovske površi bili bi od zapada k istoku: S v. I l i j a (1640 m vis.), K u r a n i k (1551 m vis.), Š i b e n i k (1463 m vis.), Š t r o p a c (1350 m vis.), i V o š a c (1421 m vis.). Na kopnenoj pak strani biokovske površi značajniji su vidikovci: S v. J u r e (1762 m vis.), T r o g l a v (1659 m vis.) i K i - m e t (1536 m vis.).

Dok vidikovci, koji se dižu uzduž primorskog ruba površi, uključuju pretežno uz čisto morske vidike također i kopneno morske, dotle vidikovci na kopnenoj površi uključuju uz čisto kopnene također i bezbroj lokalnih vidika, takvih naime, koji rezultiraju iz konfiguracije biokovske površi.

Za ekskurzije u područje planine Biokovo imamo u glavnom tri početne točke s morske strane i to: B a s t, V e l o b r d o i M a k a r s k a. S kopnene je pak strane najvažnija ishodna točka selo Z a g v o z d.

Selo B a s t leži u nadmorskoj visini od 350 m. Sa sjevera je amfiteatralno zaštićen silnim kompleksom ljutih strmina i avetnih propasti, između kojih se ulegnula brojna omanja točila. U Bastu je župski ured, nađe se hrane i pića a kod seljaka i ležaja. Najблиži prilaz k Bastu je Baškavoda (1 i pol sata), napredno primorsko naselje, pristanište parobroda Jadranseke plovidbe.

Iz Basta se mogu poduzeti ture na Šćirovac (1018 m vis.), S v. I l i j a (1640 m vis.), K u r a n i k (1551 m vis.) i Š i b e n i k (1463 m vis.). Za ture na Šćirovac i Sv. Ilija treba rabiti stazu, koja od župske crkve ide sjev. zapadnim smjerom. Spomenuta staza prolazi kroz Dragu te se prilično strmo diže uz točilo do kote 600. Tu se jedan ogrank odvaja prema sjeveru i ide uz strmu brid, zakrečući lagano prema sjevero istoku. Tim ogrankom dolazi se na greben između Šćirovca i Sv. Ilije za 2 i po sata prilično napornog penjanja. Od te točke dostizava se Šćirovac za 1 sat, a Sv. Ilija za tri četvrt sata prodirući uvijek rubom visoravni. Sa Šćirovca je naročito divan pogled na kanjon Cetine, na Mosor, Kozjak, Labišnicu, Prominu pak sve tamo do Sv. Brda i Vaganskog vrha na Velebitu. Sa Sv. Ilije su pak vanredno jedinstveni morski vidici, koji dopiru sve do vulkanske Jabuke, a za čiste atmosfere čak i do visova Apeninskog poluotoka.

Za ture na Kuranik i Šibenik treba rabiti stazu, koja od župske crkve ide prema istoku. Staza vodi u početku prilično strmim točilom. U visini od 700 m se odvaja. Lijevi ogrank vodi na Kuranik, pod kojim se nalaze staje sa čatrnjom. Desni ogrank vodi na rub visoravni, na kotu 1374, odakle se rubom visoravni prodire na Šibenik.

Vremensko udaljenje iz Basta do Kuranika iznaša 2 i pô sata, a do vrha Šibenika 3 sata.

Ture sa Basta na okolne visove mogu poduzimati samo iskusni planinari, jer su strmine jake, teren labilan i vanredno izložen suncu. Staze nijesu markirane, zbog čega treba velikog opreza za maglovitog vremena. Penjanje po točilima za burnog vremena je veoma pogibeljno.

Kompleks strmina i propasti nad Bastom je inače idealna planalačka palestra. Premda strmine obiluju zahvatima i potporištima treba tu ipak velikog opreza, jer je materijal hridi vanredno trošan, pak se lako kida i lomi.

Velobrdo dostizava se iz Makarske za 1 i pô sati a ishodište je za ture na Štropac, a odatle na Sv. Jure. Selo leži u nadmorskoj visini od 300 m. U selu je krčma. Markirana staza vodi po strmom i veličanstvenom točilu, koje je uokvireno jezovitim strminama. Uzduž točila, na visini od 635 m, je virvoda. Rub visoravni (kota 1300 m) dostizava se nakon 2 i pô sata napornog penjanja, odakle se za pô sata može doprijeti na vrh Štropca, s kojeg se svud uokolo otvaraju raskošni morski i kopneni vidici. Od kote 1300 do vrha Štropca nema staze, već se prodire grebenom. Sa kote 1300 vodi markirana staza za 1 sat do lugarnice na Lokve. Lugarnica je čvrsto zidana. Ima čatrnju i dva ležaja, ali je prilično vlažna. Ključeve lugarnice drži lugar Velogbrda.

Iz lugarnice na Lokve vodi vanredno udobna i majstorski markirana staza na Sv. Jure, dotično na Aleksandrov Dom. Vremensko udaljenje iz lugarnice do Sv. Jure iznaša 1 i pô sati, do Aleksandrova Doma 2 i pô sata.

II.

Makarska, na daleko poznata kao ugodno ljetovalište, ishodna je točka za ekskurzije u područje Vošca, dotično na Aleksandrov Dom. To je uopće najudobniji i najlakši prilaz k biokovskoj visoravni s morske strane. Iz Makarske na Vošac vodi odličan konjski put, upadno markiran. Na rubu visoravni pod Vošcem (kota 1327) put se razdvaja. Lijevi ogrank ide na vrh Vošca a desni na Aleksandrov Dom (vis. 1350 m). Vremensko udaljenje iz Makarske do Aleksandrova Doma iznaša 3 i pô sata. Tura je podesna i za neplaninare; uspon treba poduzeti ranim jutrom.

Aleksandrov Dom je čvrsto zidana zgrada vlasnosti HPD, izgrađen velikom požrtvovnošću i rijetkim altruizmom sa strane HPD podružnice »Biokovo« u Makarskoj. Dom ima prostranu blagovaonicu, kuhinju, spremu, mušku i žensku spavaonicu. U Domu su kupatilo i water-kloset. U velikoj cisterni, opskrbljenoj cjedilima sabire se

zdrava i svježa zdenčana voda. Dom je opskrbljen i otvoren od početka mjeseca svibnja do konca listopada. Preko jeseni i zime treba se obratiti za ključeve HPD podružnici »Biokovo« u Makarskoj.

Iz Aleksandrova Doma mogu se poduzimati ove ekskurzije: na Vošac, koji važi kao najimpozantniji bikovski vidikovac, za pola sata; na Sv. Jure za 3 sata; na lugarnicu kod Lokve za 2 i pô sata. Sve su staze odlično markirane po HPD podružnici »Biokovo«.

Kao najvažniji prilaz sa kopnene strane važi selo Zagvozd, do kojega vodi udobna automobilska cesta iz Splita. Iz Splita do Zagvozda saobraćaju dnevno autobusi. Vožnja traje 3 sata.

Zagvozd leži u nadmorskoj visini od 473 m. U selu je župski i poštanski ured. Nekolike gostione pružaju planinaru priličan komfor.

Iz Zagvozda mogu se poduzeti ture u područje Sv. Jure i u područje Šćirovac-Šibenik, visove naime nad Bastom. Uspon na Sv. Jure započinje od komšiluka Milić, odakle vodi prilično strma staza kroz Rušac na Očiješak, gdje se nalaze bunari sa pitkom vodom. Iz Očiješaka se prodire bez staze između Zelenog poda (1645 m vis.) i Kozjaka (1553 m vis.) a odatle se pak vrši uspon, podjednako bez staze, po jako strmom i kršovitom terenu ravno na Sv. Jure (1762 m vis.). Vremensko udaljenje iz Zagvozda do Sv. Jure iznosi 3 i pô sata. Tura je podesna samo za iskusne planinare. Na vrhu Sv. Jure je kapelica. Za nevremena se planinar ne smije ondje zakloniti, jer je kapelica bila višekrat gromom ošinuta.

Sa Sv. Jure otvaraju se svud uokolo impozantni vidici. U prostranom polukrugu od zapada k istoku redaju se: Mosor, Svilaja, Kamešnica, Troglav, Vran, Čvrstnica, Prenj, Treskavica, Bjelašnica i Maglić-planina, dok se je sred tog polukruga duboko udubilo Imotsko polje. Sa Sv. Jure prema jugu opsežan je također pogled na bikovsku površ, koja zbog silne raskidanosti izgleda kao vihorom ustalasano kameni more.

Za ture u područje Šćirovac-Šibenik ishodna je točka zaselak Bartolović, par kilometara zapadno Zagvozda. Oputina vodi kroz Radinovac i Pištet do Kaoca, gdje se nalazi lugarnica. Iz Zagvozda do lugarnice 3 sata. Lugarnica je u vanredno slabom stanju. Rabiti ju za noćenje samo u skrajnjoj nuždi. Iz Kaoca vodi prilično dobra oputina na Nadrovaču (1112 m vis.). Tu se odvaja. Lijevi ogrank ide na lugarnicu kod Lokve (2 sata) a desni kroz Prožderac (1450 m vis.) na primorski rub visoravni između Kuranika i Šibenika, odakle po točilima silazi u Bast. Vremensko udaljenje iz Kaoca do Basta 3 sata. Prodiranje od Kaoca na Prožderac je vanredno interesantno, jer su uzduž puta u vječitoj varijaciji brojni uži i širi vidici, od kojih je najimpozantniji onaj na »Kotlove«. Silna ta kotlina, u koju se udubile

na stotine vrtača, na gusto je obrasla bukovom šumom, stvarajući prostranu zelenu oazu obrubljenu pustim kamenjarama.

Staze, koje iz Zagvozda vode u Biokovo, nijesu markirane, zbog čega je uputno, naročito za nestalnog vremena, uzeti sobom vodiča iz Zagvozda.

Tko želi napokon da se popne na vanredno kršovitu skupinu visova Birse ili Kmete (1536 m vis.), odakle se pruža vanredno opsežan vidik na čitavu bikovsku visoravan, taj treba da iz Makarske kreće Rodičevom cestom do ruba visoravn (kote 897), pak da odatle udari oputinom, koja kroz Lemiševe doce vodi na Gologlav. Sa podine Gologlava do vrha Birse vrši se uspon po kršovitim kosama i to bez staze, zbog čega je taj dio puta prilično naporan. Vremensko udaljenje sa kote 897 na Rodičevoj stazi do Birse iznosi 3 sata.

Planina Biokovo kod seljačkog je svijeta na prilično zlu glasu zbog studene bure, koja zimi i u rano pramaljeće naglo nastupi te duva naročito na previjama, orkanskom žestinom. Za jake je bure svako kretanje po bikovskoj visoravni onemogućeno. Planinar, ako ga ga bura zateče, mora da zauzme stav gmizavca. Stanje postaje inače i za najotpornijeg planinara i po život opasno ako je bura po-praćena snježnom mećavom, pojava, koja je prilično česta u veljači i ožujku.

Tijekom zimske i rane pramaljetne sezone je čitava bikovska visoravan prikrita snijegom, pak su staze i markacije potpuno zasute. Orientacija je kroz to doba i po lijepom vremenu vanredno teška a prodiranje naskroz pogibeljno.

Sezona planinarenja započinje na Biokovo pod koncem mjeseca travnja i traje sve do konca listopada. Kroz to su doba brojne bikovske staje napućene, pak planinar može i za nevremena da nađe sigurna zaklona i dobre mlječne hrane.

Staje su na Biokovu adamitički u suho građene te ševarom dočično pločama pokrite. Njihova unutrašnjost sastoji većinom od same jedne prostorije. U jednom se uglu nalazi ognjište a na pobočnom je zidu ležaj za jednoga ili više pastira. U blizini je staja redoviti drugatnja s vodom, što je za planinara od važnosti, jer na bikovskoj površi nema vir voda!

Narod je na Biokovu vanredno susretljivi i gostoljubiv. Lijepa ta odlika bikovskih gorštaka uvelike će doprinijeti unapređenju turizma na Biokovu nakon otvorenja Aleksandrova Doma, tog svjetlog spomenika visoke požrtvovnosti i žilave radinosti dične četice planinara učlanjenih u HPD podružnicu »Biokovo« u Makarskoj.

L I S T A K

Kad bijasmo na vrhu . . .

T. F., Ogulin

Ni otkuda ni kako,
ja toga ne znam reć,
doletjela je ljubav
i na srce će leć,
kad mišljah, da ja ljubit,
ah, nikad ne ču već.

R. JORGOVANIĆ

Za suncem sunce sjeda, na umoru su danci,
još oči tare zora i već je grli mrak;
života moga časi zaminuše ko sanci,
po koji tek se titra ko sljednji sunca trak.
A žudnja srca moga, oh, kad će svrhu steć?
Ni otkuda ni kako ja toga ne znam reć.

Što žudnji svrha bješe, dok djetetom sam pio
na toplu majke krilu s usana sladan med?
Ta, što mi srce htjede, dok mladahan sam snio
o dobru svijeta toga, ne kušajući jed?
A, što sam mogo znati u času, kada već
doletjela je ljubav i na srce će leć?

Pa ipak ja sam spoznō bar na čas žudnje svrhu
i tad sam posvud gledō života svoga raj;
ti znaš popodne ono, kad bijasmo na vrhu
brežuljka, a oko nas u cvatu bješe maj.
Tad mrtvo srce moje započe ljubav žeć,
kad mišljah, da ja ljubit, ah, nikad ne ču već.

Ova je Glosa posvećena odličnoj planinarki G izeli.

Uskrs Osječana na Poganom vrhu

Marija Drucalović, Osijek

Na Veliku subotu podigosmo se, — četa mala, ali izabrana, — da osvojimo Pogani vrh.

Teško je to, na Uskrs otici od kuće, ta prošle su godine otišla samo dvojica, i sada smo na kolodvoru željno čekali tko će doći.

Polako, pa sigurno, sve sami stari, oprobani asovi. Ali najugledniji od sviju bio je ipak ruksak, koji je svojim obujmom i majestetičnošću sve zasjenio. Narančno da je bio dolično pozdravljen i u vagonu smješten na počasno mjesto.

Polako smo se vozili Slavonskom podravskom željeznicom do Voćina, ta je pruga kao stvorena za ljubitelje prirode, kroz punih 6 sati imate prilike posmatrati pejsaže. I onda neka neko kaže, da mi Osječani nismo oduševljeni planinari, kad izdržimo takav štrapac.

Usput se rekočoscira nebo i nagada, hoće li sutra biti lijepo vrijeme, ili će možda biti i snijega. Usto se debatira o ustajanju. Neki su zato, da se ustane u tri sata u jutro, i to samo meni »ustruc«, a ja sam uopće protiv ustajanja. Najbolje je, da se uopće ne ide spavati. Malo je trebalo, pa bi moje stanovište prodrlo. Naime naš dugogodišnji i zasluzni vođa puta u mirovini slavio je na tom izletu svoj imendan, naravno 1. aprila. Dakle to nije moglo ostati nezaliveno i neproslavljeno. I u sitne sate prividila nam se prijeteća sjena našeg predsjednika, kako nas sa strahovitim licem tjera spavati.

Ustali smo ipak dosta rano, i u 7 sati krenuli. Bilo je prilično hladno i nebo neodlučno, moglo bi se još razvedrati i biti lijepo cijeli dan, a moglo bi nas baš i okupati. Ali mi smo junački pošli dolinom Jovanovicom uz potocić, između brežuljaka, koji su još sasvim crni, jer još nije prolistalo. U prvoj lugarnici založismo i onda proslijedimo do ugljenokopa, a odatle prema lugarnici na Lisinama pod Dujanovu kosu. Tu smo našli lijepi put i uspeli se gore, a putem smo imali lijep vidik prema jugu. Kada smo prvi puta išli na Vrani kamen, popeli smo se najprije na Crni Vrh. Taj je put mnogo naporniji, zarašten, te se mora probijati kroz džunglu, a nema ni nikakva izgleda. Tada smo izvidili teren i iskombinirali ovu rutu, kojom smo sada išli. Međutim se sa sjevera stalo vedriti i sunce je sve češće prosjajivalo kroz oblake, dok ga konačno u potpunoj vetrini nismo pozdravili s gromkim »juhu«. Jer konačno i u najljepšem kraju potreбno je sunce.

S Vranog kamena došli su nam ususret Daruvarčani. Na vrh smo stigli u 13.15 sati. Bili smo doduše prilično gladni, ali je bilo odviše lijepo, da se jede. Tako smo stali »hvataći motive i utiske«, što se vidi i po našim slikama, a onda polijegasmo na sunce, da uživamo u tišini i osamljenosti prirode.

Vrani je kamen jedinstven po svojoj strukturi u Slavoniji, pa tko tamo nije bio, ne bi mogao ni pomisliti, a ni mi nismo mislili, da bi se u Slavoniji mogao naći takav kameni brijeđ. Greben Vranog kamena prilično je dug i nalik okamenjenom valu, s jedne strane posve okomit, a tu i tamo načičkan izlomljenim i okljaštenim stabljima, koja svjedoče o burama i gromovima. Pitomo zuju vjetrić i dočarava nam, kako bi moglo biti da duhne svom snagom. S vrha puca divan vidik na sve strane, a osobito na jug, gdje se vidi Psunj, Ravna gora, Papuk, a sasvim na horizontu blještava vrpca Save i za njom modrikaste bosanske planine.

Nakon odmora krenuli smo prema Poganom vrhu, te smo stigli u kuću oko 4 sata popodne. Kuća se nalazi pod samim Poganim vrhom, koji je sav pošumljen, pa ako netko želi, da odatle nešto vidi, mora se popeti na hrast i time dokazati svoje plezalne sposobnosti. Naš je »urođenik« tu turu apsolvirao s odličnim uspe-

hom, te se na vrhu hrasta ljljao o vjetru i izvješćivao nas »dolinaše«, šta sve vidi s vrha. I drugi su neki pokušali, ali vele, da gore jako piri vjetar, pa su se brzo vratili na sigurno tlo.

U ugodnom razgovoru, a kasnije i pri svirci »ziehharmōnike« i jodlanju Daruvarčana prošla je večer.

Drugi dan dopodne razgledavali smo okolicu, koja je vrlo lijepa i ugodna i »gustiralo« se i zavidalo Daruvarčanima za lijepu skiterenu. Već smo kombinirali kako bismo se jedamput zimi zaletili onamo, ali se ove kombinacije razbijaju na nemogućim željezničkim vezama i udaljenosti.

Daruvarčani su nam pričali, što bi sve bilo vrijedno tamo još da se vidi, ali kako smo o podne morali krenuti, to se nismo mogli odvažiti ni na kakove pustolovine. Dan je opet bio lijep i sunčan, pa smo i na povratku putem imali divne vidike. Kažu da se za posve čista vremena vidi odatle i Zagrebačka gora.

Oprostivši se s Daruvarčanima i zahvalivši im na gostoprimstvu krenuli smo iz Daruvara vlakom u 3.50 sati, a stigli smo u Osijek poslije 10 sati u noći.

U vlaku se pomalo spavalо, pomalo pričalo, a glavni je predmet razgovora opet bio uvodno spomenuti ruksak, te je jednoglasno zaključeno, da se prigodom otvorenja naše kuće na Jankovcu priredi utrka oko ruksaka, a za najbolje planinare penjanje na ruksak preko sjeverne stijene.

Sam izlet bio je lijep, — ta svi su planinarski izleti lijepi, — inače ne bi ni bilo planinara.

Duhovski izlet na Biokovo

Mihordin Nikola, Zagreb

Cetraest dana prije Duhova govorilo se među članovima HPD, da će podružnica HPD Biokovo u Makarskoj na Duhove održati proslavu otvorenja planinarske kuće na Biokovu, te da će i zagrebački planinari načiniti izlet na Biokovo i prisustvovati toj proslavi.

Mnogima je zaigralo srce od veselja i radosti, što će opet ugledati plavi Jadran, ubavu Makarsku i mrko-suro Biokovo. Svaki naš planinar ima za taj divni izlet čvrstu volju, zdrave noge, dobre gojzerice i nepoderanu uprtinjaču. Ali ono glavno, što nema za tako dalek put, to je novac — prva i glavna poteskoća. Vade se novčarke, pregledavaju se svi predjeli novčarke, broji se novac. Trebalо bi za taj put bar 400 dinara, a treba nešto i na povratku do prvoga za opskrbu. Mnogi su nažalost ustanovali, da je novaca premalo i da ne mogu ići, nego će se morati sa Samoborom i Medvednicom zadovoljiti, kada drukčije nije. Oni, koji su malo više u novčarki našli, odlučili su se za Risnjak-Obruč itd.

Trojica ili četvorica su bili bolje sreće i našli su u novčarki malo više novaca nego im do prvoga lipnja treba, te odluče poći na Biokovo. No sada opet poteskoća, tu su četvorica, a za pogodovnu vožnju treba bar šestorica. Sada nastaje traženje bar još dvojice učlanjenih planinara, nagovaranje ovoga, pa onoga, da se odluči, opet prevrtanje po novčarki, ali se ne može ići radi pomanjkanja sredstava. Naš drug Novak Vladimir, koji je imao osobitu volju za taj izlet, imao je sto briga, da nađe još dvojicu i upravo je promukao, koliko je govorio i nagovarao članove, za koje je mislio, da bi mogli ići.

No Vladimir je našao čak i četvoricu za taj put. Sada je pogodovna vožnja osigurana bila, ali sa strahom, da ne bi koji novac u drugu svrhu potrošio, a od izleta odustao. I tu se pokazalo kako je potrebno, da se ishodi pogodovna željeznička vožnja već za trojicu učlanjenih planinara.

Naš marljivi Vladimir bio je i za vođu puta imenovan, a odlazak iz Zagreba bio je ugovoren za 18. V. tj. u petak. Poslije sedamnaest sati počeli smo se sakupljati na kolodvoru i u istinu dodosmo sva osmorica, puni veselja i zadovoljstva, da ćeemo se po vrletnom Biokovu prošetati. Budući nas je premaši broj, to ne možemo dobiti posebnog vagona, već se moramo utisnuti u vagon sa drugim putnicima. Mjesta su već sva popunjena, jer je bio taj splitski vlak dupkom pun, ali već do Karlovca mnogo je ljudi izašlo i bilo je mjesta za sjedenje. U Dugoj Resi su došla još dva druga, planinara, pa nas je sada prilična četa — deseterica.

Od Okulina dalje mogli smo već i udobno spavati. Ravnali smo si na klapama naše kosti sve do Zrmanje, a tada oko tri sata ujutru počeo je dan i mi se probudisimo. Čavrlijajući nastavljamo vožnju. U Split smo došli u sedam sati ujutru, tu nas je dočekalo i pozdravilo nekoliko družica podružnice HPD Mosor. Sada se to naše veliko društvo na dvoje podijelilo. Naš voda Vladimir sa još trojicom ostaje do poslije podne u Splitu, a nas šestero krenusmo odmah u Makarsku, sa željom, da što prije vidimo Biokovo. Došli smo 19. V. u 10 sati u Makarsku doveći se krasnom masivu Biokova, koji se od mora penje nebu pod oblake u visinu od 1762 m. Odsjeli smo u hotelu Jadran i upoznali se sa predsjednikom g. Orašem, tajnikom g. Berrošem i sa nekoliko odbornika podružnice Biokovo. Malo smo se odmorili i brzo otišli na plažu, na kupanje do 15 sati. U 16 sati krenusmo na Biokovo i to samo nas četvorica, jer dvojica ostadoše do nedjelje ujutru u Makarskoj. Nas četvorica krenuli smo po žestokoj vrućini i došli do sela. Makar već potpuno mokri, ali ništa zato, put se bez odmora nastavlja. Ja sam počeo ići s našim drugom Jožom Grubanovićem, koji je skoro dva metra visok, pa kad on zagrabi po onom kamenu, koji se pod nogama kotrlja, učini korak preko jednog metra i ode on daleko naprijed, a ja za njim jurim i žurim. Joža je do kuće (1421 m) došao za dva i po sata, a mi mali ljudi za tri sata, inače treba do kuće normalno tri i po sata hoda. No sada uslijed kamenja, koje se pod nogama kotrljalo, te jake vrućine i žeđe svi smo imali dosta hodanja.

Kuća je postavljena u lijepom sklopu vrhova, na veoma ugodnom mjestu. Tu smo kuću razgledali, a onda se sa dobrim čajem okrijepili, malo povečerali, sa dobrim dalmatincem zalili, i u 21 sat pošli na počinak.

U nedjelju 20. V. u 4 sata ujutru pošli smo na vrh Sv. Jure 1762 m, ali naš Joža opet pravi dva i po metra dugačke korake i umjesto da skrenemo desno, odosmo ravno na šumarsku kuću i još dalje u brda. Napokon smo se uvjerili, da smo krivim putem pošli, morali smo se natrag vraćati, uslijed toga smo cijela dva i po sata više hodali, nego bi inače, da smo odmah pravim putem pošli. Oko osam i po sati stigli smo na vrh Sv. Jure. Tu smo bili divnim vidikom i izgledom na sve strane — dobro nagrađeni za sav naš trud i penjanje. Nakon obligatnog fotografiranja i kratkog odmora vratili smo se natrag prema kući. Naš dragi Joža bio je vrlo gladan, a još više žedan, pa je dolje dva metra dugačke korake pravio, otiašao je kao ekspresni vlak, a ono se kamenje za njim rušilo i šumilo kao da se stotina osoba dolje ruši. Kada mi ostali polako pa sigurno stigmosmo do kuće, a ovdje sve veselo pleše, pjeva, peku janjce, pije se dobra dalmatinsko vince. Tu se obavio službeni svečani čin i otvorenje kuće. Tom su prijodom lijepo govore održali predstavnici planinarskih podružnica HPD među njima i predstavnik naše HPD Središnjice drug dr. Prebeg Zlatko, te predstavnici raznih oblasti i zastupnici svećenstva. Kada je službeni čin svečanosti bio obavljen nastavila se pučka svečanost. Zatim smo otišli na jedno zgodno mjesto, da se sunčamo u tom žarkom suncu.

Na banketu su prisustvovali predstavnici društava, vlasti i svećenstvo, a od naše Središnjice dr. Prebeg Zlatko i moja malenkost. Oko 15 sati bio je banket završen, a onda povratak u Makarsku. Najljepša je slika bila kada su mnoge dame na mazge posjedale i pod brdo ođašile. U 16 sati pošli smo, i opet samo naša grupa četvorice, u Makarsku, kamo smo u 18 sati stigli. U Makarskoj smo se s odborom naše podružnice pozabavili, a onda krenusmo na počinak. Na 21. V. smo se cijelo vrijeme kupali i sunčali na plaži do 14 sati, a onda odosmo parobromom u Split. U Makarskoj su nas otparili drugovi i jedna družica (Olimpija) naše podružnice Biokovo. U Splitu su nas dočekali drugovi i družice Mosora, koji su ostali s nama do odlaska vlaka, zajedno s našim drugom Nepomucki Jožom od podružnice Bjelašnica iz Sarajeva. Sa našim Mosorašima srdačno smo se na kolodvoru oprostili, te u 20 sati krenuli vlakom u Zagreb. Još nekoliko pogleda prema našem divnom Biokovu i na naš Mosor i tužnim srcem ostavljamo naš plavi Jadran. Lokomotiva nas je nemilosrdno vukla sve dalje od našeg divnog mora. Za kratko vrijeme spustio se mrak, te smo počeli drijemati na klupama i tako drijemajući došli u naš bijeli Zagreb.

Zaboravili smo sve tegobe i umor sretni, da smo se po našem Jadranu prevezli, Mosor iz daljine gledali, u Makarskoj se okupali, a po Biokovu se prošetali. Srdačno smo se na kolodvoru rastali, ponesavši svaki u svojoj duši najljepše uspomene sa tog krasnog izleta.

Književnost

Ljeti i zimi u Jugoslaviji. Ljetovališta, zimovališta, lječilišta, kupališta. Uredio Mirko Vimer. Zagreb 1933. — Ovu je knjigu izdao Mjesni odbor II. Jadranske straže u Zagrebu sa željom, da čitaoca uvede u carstvo odmora i prirodnih krasota, kojima obiluje cijela Jugoslavija. »I tko bude tražio odmora i ugodna provoda, naći će ga zacijelo u našoj domovini, kako na moru tako i u planinama, a na povratku će mu ostati neizbrisiva uspomena na zemlju, gdje se kao nigdje drugdje civilizacija i kultura evropskoga Zapada stapa sa mističnim Orientom u divan i na pogled tako ugodan sklad.«

Ovo je prvi pokušaj, da se gostima i strancima u Jugoslaviji dade pričnik ili vodič, koji opisuje ljetovališta, kupališta, zimovališta i lječilišta cijele Jugoslavije. Na ostala mjesta, koja su inače turistički zanimljiva, pisac se samo u kratkim crtama osvrće.

Slovenska mjesta prikazana su riječju i slikama pod napisom »Od Triglava do Jadrana« (str. 7.—101.) Zagrebu je posvećeno dovoljno pažnje (str. 103.—117.), naročito valja pohvaliti izbor slika. Zatim se redaju mjesta i krajevi Hrvatske. Gorski Kotar bez Čabra (jer ga je pisac strpao u Sloveniju) dobro je prikazan. Lik je previđena (osim Plitvičkih jezera i nešto malo Velebita); Hrvatsko Primorje s otocima prikazano je zajedno s dalmatinskim primorjem i crnogorskim krajevima, a sve pod naslovom »Jugoslavenski Jadran«. Zašto je unutrašnjost Crne Gore strpao pisac u ovu skupinu opisa, toga nam nigdje ne objašnjuje. Bosanska i hercegovačka mjesta imaju svoj prikaz »Na sastavu istoka i zapada« (str. 331.—370.) Vojvodina, Srijem i jedan dio Srbije opisan je »Od Save do Dunava« (str. 371.—432.). Ostali dio Srbije i Makedonija imaju svoj opis »Od Dunava do Vardara« (str. 433.—503.).

Na kraju knjige je naznačen »popust, koji dobivaju članovi Jadranske straže u jugoslavenskim hotelima«, a ima i kazalo pojedinih mjesta.

Knjiga će i ovako sastavljena i raspoređena dobro poslužiti svakomu, jer je pisana ispravno, a k tomu je i bogato ilustrirana.

Čež steno. Napisal Ivan Bučer. (Mohorjeva knjižnica št. 63.). Zašložila Družba sv. Možorja v Celju 1934.

Klic Gorjancev. Roman. Napisao Pavel Brežnik. — Izdala Kmetijska Matica. Ljubljana 1933.

Na ova dva slovenska beletristička djela osvrnut ćemo se posebno u 12. svesci našega časopisa. Dr. A. C.

Planinski Vestnik. — Odlična ova slovenska revija donosi u 6. i 7. svesci ove radove: Dr. Brilej nastavlja svoj put »Vgorah zapadne Bolgarije«, penje se po opjevanoj Pirin planini (»Pirin, planino, Pirin, mnogo si, Pirin, hubava«), snima je aparatom zajedno s bugarskim drugom Radonovom, uživa u njoj najljepše planinske časove i napokon se s njome teško rastaje, da se poda ljepotama planinskoga »okrešlja« Musala. S krajevima Crnoga mora završava put i opis puta. Neke slike potječu iz kamera bugarskih planinskih fotoamatera Pejeva i Paskova. — Dr. Tuma je u pravom raspoloženju. Njegova »Beneška Slovenija« puna je planina i dolova, u kojima se krije život, slovenskom srcu tako mio i drag. Sada je istom u predjelima Kobariških i Karniških planina, a gdje je još kraj njegova naučnoga putovanja. Usput nam je opisao i prekrasno »Jutro nad Adrijo«, kada se uspeo na tjeme Lovca, koji se nalazi u zaledu grada Trsta. Veličanstvena slika jutra pod svjetлом zlatno-rumenog koluta »lune«. — Uroš Župančić voli svoj Martuljek. Njemu su usponi na tu skupinu slovenskoga gorja »Prvenstveni vzponi«. Tko se uspne na Martuljkove vrške, taj osjeća, da je i on dio prirode i da je i te kako malen u tom silnom moru pećina i stijena. — Lipovsek Marijan putuje dalje »Čez Durmitor na morje«. Prošao je Bosnu i evo ga na putu kroz Sušicu u Škrke. — Dr. Rajko Ložar razvija svoje osnovne misli o cilju alpinskoga djelovanja i traži »Več alpinizma«. No njegovo traženje ne ide za tim, da se alpinizam Julijskih Alpa razvija na štetu Karavanka i Kamniških planina. I domaće planine rješavaju planinarske probleme i izgrađuju ideale. A u alpinizmu treba da na prvom mjestu stoji ideja visoke i cijelovite kulturnosti. — Naš Kotiček opisuje »Cerovec pod Bočem« (A. M.) i »Planinske ture« na Rabu (Jos. Wester), a Koroški Slovenec pozivlje »Planinci — na Koroško!« — »Obzor in društvene vesti« prikazuju požar i preporod »Tomislavova doma« na Sljemenu, vjerujući, da će ustrajnošću i ljubavlju hrvatskih planinara biti sagraden novi »Tomislavov dom«. Osim recenzija novih planinarskih knjiga i časopisa, ima tu i izvještaja o skupštini SPD u Kranju, o općim zborovima podružnica SPD, pak o mnogim drugim predmetima i pitanjima planinarstva. — Slike u tekstovima precizne i tipične, prilozzi (Triglav iz Vrat, Skuta s Kremžarjeve poti, Skupina Škrlatice, Sušičko jezero) markantni i umjetnički. Dr. A. C.

Umjetnost

Foto Revija. U broju 6. i 7. odličnog ovog mjeseca za sve grane fotografije ima vanrednih umjetničkih priloga i vrlo aktualnih članaka. Tako Franjo Ernst izvještava, što je »I. Međunarodna fotografска izložba u Ljubljani« priredila i pokazala, a posebnim člankom upućuje u »Konačno momentne snimke u boji«. — August Frajtić tumači podrobnije, što su »Osnovi foto-

kemije«. On objašnjuje pojave, koje se dogadaju kod osvjetljivanja ploče, latentnu sliku i način, kako se od latentne slike dobiva vidljiva, stalna slika; napokon postupak razvijanja ili izazivanja i sredstva za to. Posebno nas upoznaje sa slovenskim umjetnikom na fotografiskom području pod imenom »Janez Puhar«. — Ljubo Vidmaier piše »Od svega po malo«, a zalaže se za to, da u fotografiji igra veliku važnost »Rasvjeta ne samo ekspozicija«. — Oktavian Miletić otvara i odgovara na pitanje: »Što da filmujemo?« — Ing. Aurel Gorjan predučuje »Kako smo danas daleko fotografijom u bojama«. — H. Filipović nam tumači, kakvu ulogu u fotografiji vrši »Svestrani pirokatehin«. — Branko Zimmerman govori o mogućnosti, kako bi se riješili šablonske reprodukcije negativa, pa da sliku obradimo individualno. Tu su potrebni »Plemeniti postupci«, kao što su: pigmentni tisak, karbro tisak, bromouljeni tisak i patisak, te gumeni tisak. — Josip Volek pokazuje, kako je došlo do fotografiranja i što čini »Fotografija kao faktor kulture«, pak između ostalog veli doslovno ovo: »Naša na prirodnim ljepotama bogata domovina treba danas, više nego ikada, svjedočanstva. Treba stoga u prvome redu gojiti domovinsku fotografiju i ovjekovječiti u stvarnom fotografiskom prikazivanju pejsaž, selo i grad, iskonost naroda, njegove narodne nošnje i običaje, gradevine i spomenike, svjedoke slavne prošlosti. Treba također prikazati bivstvovanje gradova, industriju, obrt, promet. Ovo podrobno bavljenje fotografijom u vezi sa domovinom vodi i do prave ljubavi za domovinu. Fotamater i stručni fotograf postaje time nosilac kulture, učitelj naroda i propagator vlastite domovine, dovodi k poboljšanju privrede i toliko važnom prometu stranaca. Tako baš fotografija ispunjava u ovo doba važnu kulturno političku i nacionalnu misiju, na kojoj treba da sudjeluje svatko, tko se nalazi u posjedu fotografskog aparata«. — Posebna rubrika »Početnik« donosi uputstva, kako da se u mjesecima lipnju i srpnju osvijetljuje, što da se slika, kako se odstranjuju »Čudnovati neuspjesi« (A. Buchholz), kako se opravlja »Fotografija na običnom papiru« (Tasa Milosavljević) i da bi trebalo voditi računa »Nešto više o kutijastoj kameri«. — Kao svaki, tako i ovaj broj završava s pitanjima i odgovorima, s literaturom, novostima, izložbama i natječajima i napokon s društvenim vijestima.

Dr. A. C.

Iz časopisa i novina

Gdje da se gradi novi »Tomislavov dom?« Pod ovim je napisom prof. Josip Pasarić, bivši predsjednik, začasni član itd. »Hrvatskoga planinarskoga društva«, napisao »uoči glavne skupštine Hrv. planinarskog društva« članak u 171. broju dnevnika »Novosti« (str. 11). Pisac toga članka govori o prednostima staroga mjesta i o nedostacima novoga mjesta, dakle isti sadržaj, kao i u prijedlogu, što su ga nekolicina (njih 15) začasnih, utemeljiteljnih i redovitih članova HPD podnjeli 60. glavnoj godišnjoj skupštini. Članak je ilustriran sa dvije slike. Jedna prikazuje stari »Tomislavov dom«, a druga garište njegovo dne 8. II. Isto takav članak donijela je i »Hrvatska Straža«.

Dok domovi na Sljemenu budu izgradeni, Sljeme će biti elektrificirano. Tako piše »Večer« od utorka dne 26. VI., dakle na dan same glavne skupštine. Taj članak je odgovor prof. Pasariću od strane same redakcije ovog dnevnika. On iznosi ovo: »Jedan dio stare uprave Hrvatskog planinarskog društva po-kreće ovo pitanje kao pitanje, na kome će se moći zadati udarac novoj upravi. Nekolicina članova stare uprave na čelu s bivšim predsjednikom prof. J. Pa-

sarićem apelira na skupštinu zbog »teškog« grijeha nove uprave, no ne samo to. Ti isti članovi »Hrvatskog planinarskog društva«, koji prigovaraju novoj upravi za ispravno rješenje pitanja novog doma, jer da nije bila u smislu pravila ovlaštena na takvu odluku od glavne skupštine, počinjaju i sami isti grijeh, samo u daleko težem obliku. Oni, nelegitimirani ni od koga, šalju predstavku gradskoj općini i stvaraju u pitanju doma na gradskom poglavarstvu kompletnu zbrku. Poslije tolikih rasprava, novinskih, u zastupstvu, u deputacijama kod gradskog načelnika ili šefa gradskog gospodarskog odsjeka, tolikih očevida, dobrohotnosti zastupstva, koje je oprostilo planinarima zakupninu, dobrohotnosti, kojom je postupilo dajući im na raspolažanje gradilište stare lugarnice do dovršenja novog doma — i kada je bilo sve to uređeno i postignut potpuni sporazum, dolaze gospoda iz stare uprave i desavuiraju i »hrvatsko planinarsko društvo«, desavuiraju i dobranjernost gradskog zastupstva i poglavarstva, koji su se zaista brinuli za najispravnije rješenje ovog pitanja i vele: to nije dobro.

Nije isključeno, da će biti postavljeno na skupštini i ovo pitanje: s kojim pravom. Jer, zna se, na koji način članovi društva ostvaruju svoja prava. Svakako putem samog društva i nikako izvan njega. Ili javnom diskusijom, gdje igra ulogu uvjerljivost argumenata».

Uz članak je donesen i crtež, na kojem se vidi pozicija, na kojoj će biti sagrađen novi planinarski dom.

Poslije skupštine. Popodnevnik »Večer« od srijede 27. VI. donosi kratak izvještaj »Burna skupština »HPD« sa happy end-om«. Između ostalog veli se: »Sav interes skupštine bio je koncentriran na izvještaj radnog odabora o požaru starog i gradnji novog planinarskog doma. Izvjestitelj dr. Prebeg prikazao je krnološki i stvarno dogodaje. Vidjelo se, da je skupština vanredno zadovoljna s radom, u pitanju doma. Član Bothe predlaže, da se čita predlog prof. Pasarića i drugova. Dupkom puna dvorana dala je na tako očit način toliko znakova neraspoloženja protiv predлагаča, da je to već bilo neugodno obzirom i na godine predлагаča i na njihov prijašnji rad u planinarstvu. Skupština je odbila da poimenično glasa o prijedlogu prof. Pasarića i drugova i usvojila prijedlog uprave tolikom većinom, da se može reći, da su za prijedlog prof. Pasarića bili sami potpisnici. Skupština je prihvatala i novo mjesto pravim oduševljenjem i osnovu o sukcesivnoj gradnji, kao uopće sve, što je do sada u tom pogledu učinjeno«.

Dnevnik »Novosti« u broju 175. od 28. VI. (str. 6.) donosi opširan izvještaj: »Jubilarna 60-godišnja skupština HPD«. Naglašuje, da »Jubilarna skupština povodom 60 godina opstanka »Hrvatskog planinarskog društva« očekivala se ne samo u redovima planinara, nego i od ostale javnosti s velikim interesom. A to poglavito poradi toga, što se je imalo da odluči, gdje će se graditi novi veliki reprezentativni planinarski dom Kralja Tomislava na Sljemenu«.

Dnevnik »Jutarnji List« od 28. VI. (str. 8.) opširno prikazuje, kako je tekla »Jubilarna skupština Hrvatskog planinarskog društva«. I ovdje se ističe, da je jubilarna, šezdeseta godišnja skupština očekivana s velikim interesom. Za taj interes doprinijela je i činjenica, što je članstvo htjelo da aktivno sudjeluje u raspravi o gradnji novog doma i sprijeći svaku akciju, koja bi išla za tim, da se raznim načinima osujeti najbolje i najrazumnije rješenje ovog pitanja«.

Društvene vijesti

SKUPŠTINA SREDIŠNICE HPD.

U utorak dne 26. lipnja 1934. održana je u Zagrebu 60. redovita glavna godišnja skupština Središnjice »Hrvatskoga planinarskoga društva«. O tečaju te jubilarne skupštine donosimo zapisnik u njegovoj cijelosti.

ZAPISNIK

60. redovite glavne godišnje skupštine »Hrvatskoga planinarskoga društva« u Zagrebu, održane u utorak dne 26. lipnja 1934. u dvorani društva »Sv. Jeromina«, Trg Kralja Tomislava, sa slijedećim dnevnim redom:

1. Pozdrav predsjednika, 2. izvješće tajnika, 3. izvješće blagajnika, 4. izvješće nadzornog odbora, 5. podjeljenje odriješnice upravnom i nadzornom odboru, 6. odobrenje godišnjeg proračuna, 7. izvješće o gradnji »Tomislavovog doma«, 8. prijedlozi upravnog odbora, podružnica i pojedinih članova, 9. nadopuna upravnog odbora i izbor nadzornog odbora, 10. eventualija.

Predsjednik dr. Ante Cividini otvara u 20 sati i 20 minuta glavnu skupštinu uz prethodnu konstataciju, da je prisutan dovoljan broj članova za stvaranje pravovaljanih zaključaka, te odmah prelazi na prvu točku dnevnoga reda:

1. Pozdrav predsjednika.

Braćo i sestre!

Prije nego li pristupimo radu ove skupštine, dozovimo u svijest spoznaju, da smo članovi društva, koje nam pomaže izgraditi takove vrline i prednosti, kakovih među članovima ostalih ljudskih društava nema. Te vrline i prednosti bude u nama osjećaj naše vrijednosti, a u tom i jest naša samosvijest, naš ponos.

Hrvatsko planinarsko društvo jest dakle zajednica samosvijesnih, ponosnih jedinica, od kojih svaka za se ima svijest o vrijednosti svoje cjeline, svojega društva.

Koje su to vrline i prednosti, što ih članovi Hrvatskoga planinarskoga društva imaju nasuprot članovima ostalih društava? Jesu li te vrline i prednosti samo fizičke ili samo psihičke naravi? Ili su one jedno i drugo?

Vrline i prednosti članova Hrvatskoga planinarskoga društva nisu nipošto puke fizičke naravi, jer kada bi one to zaista bile, onda bi planinarstvo bilo pakim športom.

Planinarstvo nije šport.

Već sama riječ sport, koju su u porabu uveli Englezi, a koja svoj korijen vuče od starogotske riječi spaurda, što znači: rastresti se, a figurativno: zabaviti se, potvrđuje našu tvrdnju. Šport ima po etimologiji svoje riječi zadatak, da čovjeka rastrese, da ga zabavi, t. j. da ga odvrati od krute zbilje dnevnoga života i da ga optimistički raspoloži za shvatnje života i svijeta. I stoga se šport javlja najprije u zemljama, u kojima se industrija najranije razvila. On nastoji, da čovjeku namakne ono, što mu je civilizacija oduzela i otela. U prvom redu šport suzbija uticaje velegradskoga života, koji čovjekovu zdravlju štetu nanose. U drugom redu šport popravlja one jake psihičke poremetnje, koje su posljedicom rada i života sa beščutnim strojevima. To je zaista hvale vrijedno nastojanje, s tim više, što čovjeka upućuje na prirodu, ali su oblici njegovi ostali

jednaki oblicima prvobitnog čovjeka. Skakanje, trčanje, umetanje i rvanje jesu funkcije samo fizičke naravi i nisu same o sebi podobne da čovjeku pribave novi oblik života. To vrijedi i za one tjelesne vježbe i igre, koje se pojaviše i razviše s pojavom i razvitkom tehnike i uporabom novih sredstava, a koje se rado nazivaju športom.

Pravo bivstvo svih tih vrsti športa jest natjecanje individua s individuom ili skupine individua s jednako vrsnom skupinom, da se pokaže fizička vještina i snaga i da se konačno postigne premoć i odlikovanje.

Ako sada sa športom isporedimo planinarstvo, odmah nam je jasno, da planinarstvo nije šport.

Ni druga definicija, po kojoj bi planinarstvo bilo »pokret intelligentnih masa«, ne стоји, ako se pridjev »intelligentan« izvodi iz imenice »inteligencija« u značenju »obrazovan« i »obrazovanost«. U ovom značenju planinarstvo bi imalo zadatak, da »narodnu inteligenciju vodi u prirodu i na planine, da je ondje uči poznavati svoj narod i rodenu grudu, pa da je na taj način odgaja ne samo u tjelesnom, nego i u duševnom, etičkom i estetskom pogledu.« (Pasarić) Takova bi svrha planinarstva bila jednostrana, ograničena i aristokratska, jer bi samo jednom izvjesnom narodnom dijelu dopuštala pravo, da postigne vrline i prednosti planinarske, dok bi najveći dio narodnih masa bio isključen od takove sreće. Takova svrha planinarstva ne bi bila ni demokratska ni humana.

Ako li se pridjev »intelligentan« uzima u pravom značenju, koje se izvodi iz imenice »inteligencija«, a to je »sposobnost« individua, da izvrši tjelesne i duševne radnje, onda bismo mogli barem donekle kimnuti glavom, da je planinarstvo pokret intelligentnih masa. No da nas uporaba pridjeva »intelligentan« ne smućuje i ne zavodi, bolje će biti, da tu nesretno izabrano frazu izbjegavamo, pa da pristanemo uz takovu definiciju planinarstva, u kojoj je očeviđna težnja svih slojeva narodnih masa, da postigne vrline i prednosti, koje uzeše planinari za cilj na putu do svoje sreće. Evo te definicije.

Suvremeno planinarstvo jest pokret ljudi dobre volje, koji u osjećaju i smislu za ljepotu i moć prirode traže mir i sreću na ovoj zemlji.

U ovoj nam definiciji najviše udaraju u oči one tri riječi: ljudi dobre volje. Tko su ti? To su oni, kojima je volja dobra, t. j. volja u potpunom skladu s etičkim idejama. A taj sklad postoji onda, ako čovjek sve svoje mišljenje, sve svoje čućenje, sve svoje htijenje i sve svoje djelovanje vrši gledajući u etičke ideje: dobrohotnosti, prava, pravednosti, značajnosti i savršenstva.

Svaki čovjek teži za svojom srećom na zemlji. Čovjek je po svojoj prirodi upućen na sučovjeka i po toj prirodi teži za srećom njegovom. Ako je ta težnja dragovoljna, neprisiljena, neinteresirana i požrtvovna, u kojoj ono pojedinačko ja ne čuti samo kao ja, nego također kao mi, pak je svijest, koja se očituje riječju mi, u svijesti pojedinačkoga ja silnija od one, koja se očituje riječju ja, onda je tu pravo ognjište dobrohotnosti ili čiste ljubavi. Tu je harmonija dviju volja, koje međusobno nastoje, da njihovi subjekti budu potpuno sretni. Kad bi se čista dobrohotnost u svijetu potpuno razvila, nastala bi najdivnija harmonija među voljama pozemljara i nestalo bi mržnje, a ljubav bi bila vječna. To je prvi ideal svakoga pravoga planinara. On taj ideal nastoji ne samo shvatiti nego još više potpuno u praksi i izvršiti. To je jedna vrlina i prednost planinara, po kojoj se on razlikuje od ostalih ljudi.

Druga vrlina i prednost čovjeka planinara jest izvršivanje načela: tu de poštuj, a svoje čuvaj! U ovoj rečenici duboko se krije ideja prava i

pravnosti. Prirodno pravo na osobnu slobodu, pravo na sticanje imovine vlastitim radom, pravo na čast jesu zahtjevi (postulati) etičke ideje dobrohotnosti, po kojoj nitko ne smije nikoga učiniti svojim robom ili pukim oruđem poput besvjesne stvari. Čovjek, pravi planinar, izbjegava sukobe, a najjače takove, koji bi mogli uzdrmati temelje ljudskoga društva.

Ako jedan subjekt uzrokuje sreću drugoga subjekta, onda ideja pravednosti traži, da se dobročinatelju odmijeni dobro djelo. U protivnom slučaju: učini li subjekt subjektu zlo, onda nastaje nesklad dviju volja, toga valja ukloniti ili pokajanjem ili kaznom. U ideji pravednosti traži planinar svoju vrlinu i prednost.

Cetvrta se vrlina ogleda u mjerenu voljne snage. Pohvalnija je jača volja od slabije, vrednija ustrajnija od popustljive, opsežnija od stješnjene, ujedinjena i složna od razdvojne i nesložne. Jaka, ustrajna, opsežna i ujedinjena volja stvara potpunost ili savršenstvo volje. Stoga će planinar svagdje i svagda držati na umu rečenicu: usavršuj se, perfice te! Budi dobrohotan i pravedan, prema svim ljudima jednak s jakom, ustrajnom i opsežnom voljom!

Ako zapovijesti ovih četiriju etičkih ideja čovjek nastoji držati u postojanom skladu, t. j. ako nastoji svaku svoju misao, čutnu i hotnju prilagoditi i podvrći tim idejama, onda je taj čovjek moralno sloboden ili značajan. Moralna sloboda ili značajnost jest harmonija cijelokupne volje čovjekove sa postulatima etičkih ideja. Ona je skupni oblik moralne dobrote, ona je ideal, za kojim teže ljudi dobre volje.

Poslije ovog tumačenja potrebno je ovo pitanje: Gdje će čovjek moći da čovjeku postane čovjekom? Na kojem će mjestu kruglje zemaljske prestati čovjek, da bude čovjeku vukom? Odgovor je kratak: Na planini! Tamo se čovjek vraća k idealu izgubljenog savršenstva, tamo postaje sličan Bogu, koji ga je stvorio. A to vraćanje prvobitnoj sličnosti donosi mir i sreću na ovoj zemlji. Za tim mirom i srećom žudi planinarsko srce i po toj svojoj žudnji odvaja se planinar od čovjeka, koji nema osjećaja i smisla za ljepotu i moć prirode. Po toj žudnji postaje on samosvijestan i ponosan član zajednice velike i neuporedive vrijednosti.

Gledajući danas na tu vrijednost samosvjesno i ponosno svraćamo svoj pogled u prošlost Hrvatskoga planinarskoga društva i zapanjeni stojimo pred jednim dijelom povijesti naroda hrvatskoga. Pred našim očima prolaze ozbiljni i trijezni ljudi noseći u ruci grančicu mirisne lipe hrvatske i upirući svoj vedri pogled u daljinu, u visinu, gdje su čvrstom rukom upisani Preradovićevi stihovi:

»Nebo ima svjetlijeh zvjezdica,
Zemlja ima osvjetlanih lica;
Što su zvijezde nebeskoj pučini,
Svetla lica to su domovini.«

Pogledajte dobro taj film! Eno, ono su predsjednici Hrvatskoga planinarskoga društva od g. 1874. do 1934., za njima slijede njihove desne ruke, tajnici, a ovo su bezbrojni odbornici Matice i podružnica, a za njima beskonačna povorka članova. Oni su, tražeći mir i sreću na hrvatskim planinama, žrtvovali svoju udobnost i sve svoje užitke na zemlji. A povrh svega uzeli su još i pero u izmorene ruke, da ocrtaju zemlju, život i običaje naroda svoga. Svojim su radom, svojom nesobičnošću, svojom požrtvovnošću i svojim uzornim životom ostali primjer nama, svojim slijednicima, što i kako imamo da radimo, ako hoćemo da upoznamo tvarnu i duhovnu domovinu našu. Mi se ponosimo s precima našim i zapisasmo ih u pamet i srca naša. Poštujući uspomenu velikih radnika našega društva, po-

dignut ćemo im najsajniji i najslavniji spomenik na ljubavi, koju su nam ostavili, a koju ćemo mi prenositi od koljena na koljeno hrvatsko.

Slava prošlosti Hrvatskoga planinarskoga društva! Slava njegovim začetnicima! Slava njegovim idealnim radnicima!

Skupština je vanredno pozorno saslušala predsjednikov govor i burno ga aklimirala.

Predsjednik predlaže, da se Njegovu Veličanstvu Kralju Aleksandru I., otpravi brzovaj slijedećeg sadržaja:

Kabinetska kancelarija Njeg. Veličanstva Kralja Aleksandra I.

Beograd.

Hrvatsko planinarsko društvo sa svoje 60. jubilarne skupštine šalje pozdrave Njeg. Vel. Kralju Aleksandru I., uz izraz odanosti i vjernosti.

Predsjednik Dr. Ante Cividini.

Čitanje brzova je skupština stoeći saslušala i na kraju pozdravila poklikom: »Živio Kralj!«

Iza toga predlaže predsjednik za voditelja skupštinskog zapisnika društvenog tajnika II. Viktora Šetinu, za ovjerovitelja zapisnika članove gg. Vukovića Juraja i Gjurića Josipa, a za skrutatore članove gg. dra. Jakovljevića Iliju i Tonkresa Juricu.

Prijedloge prima skupština jednoglasno.

Predsjednik čita pozdravne brzovave podružnice »Mosor« u Splitu, kapetana Đure Panija u Sušaku, podružnice »Crnopac« u Gračacu i pismo Zlatka Mažurana u Novoj Gradiški. Iza toga pozdravlja sve prisutne delegate pojedinih podružnica, kao i ostale prisutne članove, a na čelu sviju bivšega predsjednika g. prof. Josipa Pasarića, što skupština popraćuje pljeskom. Napose pozdravlja izaslanika policijske uprave komesara g. Ošavkovića. Zatim prelazi na drugu točku dnevnoga reda:

2. Izvještaj tajnika.

Tajnik I. Josip Plaček čita:

Slavna glavna skupštino! Braće i sestre!

Za ostvarenje velikih ideja potrebni su i veliki ljudi, t. j. ljudi jakoga duha i jake volje. Ljudi takove kvalitete ne javljaju se svagdan. Oni nijesu obični prosječni individui, nego su ličnosti, stvorene od prilika izvjesnoga vremena i od potreba izvjesne narodne sredine. Vrijeme i narod daju tim ličnostima snagu za stvaranje velikih djela, a ova donose blagoslov ne samo izvjesnom narodu, nego svim narodima, cijelomu čovječanstvu. Blagoslov velikih djela pokreće čovjeka, da se povodi za velikim ljudima i da slijedi njihove velike ideje.

Jedna od velikih ideja, koju su veliki ljudi iznijeli na svijetlo dana i čovječanstvu je predali kao Prometej vatru s neba, jest ideja, da čovjek svoju sreću traži na toplim grudima planina i gora. Ta je ideja stara, veoma stara. Ona se javlja u svim vjerama od iskona do danas, ona je u srijedi interesa mnogih znanosti, ona je milovanje umjetničkog zamišljaja i stvaranja. Ona je zahvatila sve narode na zemlji i sve slojeve ljudskoga društva. A kako je svoj početak, svoj razvoj i vrhunac svoga djelovanja prošla i dostigla u ostalih naroda, tako je ona i u hrvatskom narodu postala, razvila se i zahvatila srca svih ljudi, koji su dobre volje.

Prvi elementi velike te ideje javljaju se u narodnoj religiji poganskih Hrvata, koji su sve svoje misli i osjećaje očitovali pjesmom, pričom i mudrom uzrečicom. Tradicionalna književnost hrvatska puna je refleksija o ljepoti i moći prirode. Stari Hrvati bez prestanka gledaju na prirodne pojave i u tajanstvu njihovu traže ključ sADB sudbine svoje. Nerazriješna veza, što postoji između prirode i stare hrvatske duše snažno je opisana u pjesmama naroda hrvatskoga. Gore zastarte svjetlom pretskazuju sestri žalost za milim bratom, koji ide na vojsku, a zora joj svaki put pokazuje, što se s njime u daljini zbiva.

»U toj crnoj gori žarki oganj gori...« Šum drevne hrastovine u visokoj gori što je drugo nego li žalosno uzdisanje njezino. A ono djeluje na čovječju dušu bolno i žalostivo, te mami uzdah i potajnu suzu. Stari čovjek hrvatski osjeća s planinom i razgovara s njome. Njoj se predaje u zlu i dobru, njoj se povjerava tražeći zaštitu za svoj život. S toga on vjeruje, da planina živi svojim bistvom, da i ona ima svoju dušu.

Osjećaj i smisao naroda hrvatskoga za ljepotu i moć prirode razviše hrvatski pjesnici do snažnog izražaja. Svaki hrvatski kraj ima svoga interpreta. Dalmacija kolijevka hrvatske prošlosti i slave rodila je Gundulića, Palmotića, Hektorovića i Zoranića, da proslave dubravu i goru, planinu i more. Dalmacija je dala Vodopića, Šimunovića, Andrijaševića i Nazora, da cijelomu svijetu dokažu nedostiživu ljepotu kopna i mora. Hrvatsko primorje ima svoga Kranjčevića, Novaka, Nehajeva, svoje Mažuraniće, svoga Kumičića, Cara Emina i Katalinića. Lika je svoje sinove Budislavljeviće, Draženovića i Budaka napojila mljekom vile velebitske, a oni joj čelo okitiše vijencem pjesničkog zanosa. Bosna ponosna odnjihala je u bešici svojoj Martića, Osmana i Azisa, Mulabdića, Bašagića i Jurkića da opjevaju raskoš prirode njezine. Slavonija je uzgojila mnoštvo pisaca svojih, da iznesu na vidjelo, što sve krije plemenita zemљa njezina. Njezini slavni sinovi: Reljković, Tordinac, Korajac, Špun-Stržić, Tomić i Ciraki, Lerman i Kempf, Kozarac i Ivakić, Tucić i Kosor stvorile divnu himnu razbludnoj divoti zlatnih dolina i ljubavnih lugova svojih. A što nam tek pruža milo Hrvatsko Zagorje naše? Ta ondje se prvi put zanjihala sutinskim dolom uzvišena »Lijepa naša domovina«. Ondje je Gjalski »Na rođenoj grudi« otkrio život, kome na svijetu nema ravna. Ondje je nježni pjesnik romanca i balada Arnold inspirirao svoje »Krapinske elegije«, ondje je postala njegova nedostiživa »Domovina«. Ondje su Kovačić i Matoš, Leskovar i Domjanić pronašli vrelo, uz koje hrvatkinje vile kolo vode. I naš Gorski Kotar ima svoje »Odjeke gorske«, kao što i Žumberak svoje »Žumberačke elegije«, kao što i Prigorje svoje »Prigorčice«, kao što Zagreb svoga Šenou, kao što Križevci svoga Markovića, kao što Podravina svoga Miškinu i t. d.

Svi ti elementi religijski i pjesnički izradiše široke i čvrste temelje znanosti, koja u ljepoti prirode traži vječne zapise nepromjenljivih zakona, što ih je Gospod ostavio zemlji i čovjeku. Kada je Hrvatska dozrela, da samostalno otkriva naučne istine, te je u tu svrhu osnovala svoj vlastiti hram znanosti, svoje sveučilište, osjećaj i smisao za ljepotu i moć prirode predaše pjesnici učenjacima u ruke. To je bilo godine 1874. Učenjaci svjetskoga glasa Šloser-Klekovski, Torbar, Vukotinović, Matković i Pilar, a uz njih domoljubi i prvaci grada Zagreba prionuše, da se osnuje zajednica, u kojoj će biti stjecište svih onih, što u srcu nose ljubav za intelektualni i moralni napredak hrvatske domovine. I zajednica započe svojim radom dne 15. listopada 1874. na dan prvoga sastanka učenjaka i građana zagrebačkih. Od toga dana pa do danas teče život društvene zajednice, koja 60 punih godina svojih nosi ime »Hrvatsko planinarsko društvo«.

Kako je taj život tekao i izgledao u ovih 60 godina, o tom vam je naš pred-

sjednik malo prije prikazao sliku. Na meni je, da vam prikažem život Hrvatskoga planinarskoga društva u godini 1933. i 1934. i to od dana 2. srpnja 1933., kada je održana 59. redovita glavna godišnja skupština, pa sve do danas.

Uporedivši taj jednogodišnji život sa 59 godina prošloga života naše društvene zajednice vidjet ćemo, da je ta godina plodonosan nastavak svih onih nastojanja, koja su naši pretčasnici, korifeji i bardovi našega društva, puni znanja, ljubavi i volje uložili, da društvo napreduje ne samo kvantitativno, nego još i više kvalitativno, da članovi društva u težnji za idealom savršenstva ojačaju ne samo tjelesne nego još više duševne sposobnosti svoje.

Držeći ovu svrhu u svijesti, ajde, da vidimo rad cijelokupnoga društva u minuloj godini njegovoj.

Kao i do sada prikazat ću posebno rad maticice i rad naših podružnica, koje po svom radu i namislu obuhvataju sve veće radno područje i ostvaruju mnoge želje svojih članova.

A. MATICA.

1. Članstvo. Čitav društveni rad okuplja se u našoj poslovnici, gdje su održane redovite sjednice upravnog, nadzornog, radnog i zabavnog odbora, omladinske, foto i ski sekcijske, te putne blagajne.

Hrvatsko planinarsko društvo broji ukupno 7.390 članova, od toga matica: začasnih predsjednika 1, začasnih članova 15, utemeljitelja 87, a redovitih 3.597 — a 50 podružnica 3.690 članova.

2. Upravni i nadzorni odbor. Na prvoj sjednici iz glavne skupštine, održanoj dne 5. srpnja 1933. konstituirao se odbor ovako:

Predsjednik: Dr. Cividini Ante,

I. Potpredsjednik: Dr. Živković Andrija,

II. Potpredsjednik: Dr. Prebeg Zlatko,

I. Tajnik: Vučak Josip,

II. Tajnik i referent za zimski šport: Šetina Viktor,

I. Blagajnik: Glad Anton,

II. Blagajnik i pročelnik putne blagajne: Jankowski Walter,

I. Ekonom: Vuković Juraj,

II. Ekonom: Križić Stjepan.

Odbornik i čuvat geografskih karata: Ing. Badovinac Zvonimir,

„ i knjižničar: Mihajlović Dragutin,

„ i zamjenik knjižničara i pročelnik ski sekcijske: Levak Josip

„ i pročelnik kulturno-prosvjetne sekcijske: Gomerčić Adolf,

„ i čuvat diapozitiva i klišaja: Hiztaler Slavko,

„ i referent za izlete i pročelnik omladinske sekcijske: Levak Josip,

„ i referent za građevinarstvo: Monjac Josip,

„ „ „ : Ing. Sendjerđić Lujo,

„ i referent za pravne poslove: Rebernjak Rudolf,

„ „ „ propagandu: Weiler A. Vladimir,

Pročelnik nadzornog odbora: Dr. Vimpulšek Vlastimir,

Odbornik „ : Benković Milivoj,

Odbornik „ : Crnetić Ivka.

Kao delegati u »Savez planinarskih društava Jugoslavije« kao

I. delegat Dr. Cividini, zamjenik Dr. Živković,

II. „ Dr. Prebeg, zamjenik Josip Vučak.

Tokom godine zahvalili su se na časti odbornici: Gg. Vučak Josip, Vuković Juraj, Ing. Badovinac Zvonimir, Monjac Josip i Rebernjak Rudolf.

Gubitkom našeg vrlo zaslужnog tajnika g. kapetana Vučaka, koji se radi svog službenog posla zahvalio, biran je u odbor g. Plaček, kome je povjerenovo vodenje tajništva a na sjednici upravnog odbora kooptirani su g. Freudenreich za građevinarstvo i g. Plaček kao odbornik.

U svemu je održano 40 redovitih sjednica, na kojima je pretresan čitav društveni rad. Članovima davane su osobne, pismene i telefonske upute. Naročito o izletima, kretanju vlakova, autobusa, parobroda, o vremenu i snježnim prilikama. U poslovnicu obavljala je rad poslovoditeljica gđica Micička Kozmar kao i do sada, koja je prije i poslije podne uredovala. Tako je svladan veliki rad, koji zahtijeva veliki broj članova u potpunom redu. Ubiranje članarine povjereni je inkasatoru uz procentualnu odštetu. Svake prve srijede u mjesecu održana je sjednica središnjeg upravnog odbora. Sa promjenom finansijskog zakona o takšama ukinuto je oslobođenje od plaćanja taksa na molbe i predstavke.

3. Društveni život.

Društveni život odvijao se dnevno u društvenoj poslovnici, gdje su održavani sastanci pojedinih sekcija kao i na zajedničkim izletima.

Tako je društvo priredilo i šire sastanke, gdje su od strane odbornika donošeni izvještaji o radu i cilju planinarstva. Takvi sastanci održani su 12. VII., 13. IX., 11. X., 10. I., i 24. V.

Ti sastanci radi većeg sudjelovanja članova održani su u lokalima, gdje su se raspredali društveni dogodaji. Na nekim sastancima sudjelovala je i naša glazbena sekcija.

Da bi pružili omladini što više mjesta upravni odbor preuzeo je još jednu sobu, koja je osobito u večer bila posjećena. Unatoč povećanju društvenih prostorija uspjelo nam je najamniju održati na istoj visini kao i prije.

Društvene prostorije nalaze se u Varšavskoj ul. 2a., sastojeći se iz 5 soba i jedne tamne sobe. Sobe su raspoređene za knjižnicu, poslovnicu, predsjedništvo, omladinu i za sobu za sjednice. U našoj poslovnici postoji zagrebački zimsko športski podsavuz, kome su naše prostorije ustupljene besplatno u svrhu održanja njegovih posala.

4. Knjižnica.

Društvena knjižnica broji ukupno 782 knjige, od toga: planinarskih 448, beletrističkih 334, a od toga 166 na hrvatskom, 131 na njemačkom i ostalih 37 u drugim jezicima. Knjige su izdavane 2 puta tjedno i to na večer. Time je pružena mogućnost svakom članu, da se služi društvenim knjigama. Po broju posuđenih knjiga opaža se, da se članovi njome veoma slabo služe, premda imaju u njoj domaću i inostranu prirodoznanstvenu literaturu. Tako je i s ostalim knjigama. U svemu su čitale 94 osobe, a posuđene su 172 knjige. Od planinarskih knjiga kupljene su od Vimera »Kroz Jugoslaviju ljeti i zimi«, V. Cvetišić »Brda i planine, i Dr. Išvanović »Iz planinskih zatišja«. Knjižnicu je uredno i na zadovoljstvo vodio g. Zorić Božo. Pet planinarskih knjiga, a među njima djelo glasovitoga piscu Kugija »Aus dem Leben eines Bergsteigers« darovao je naš društveni blagajnik. Društvo posjeduje i zbirku geografskih i specijalnih karata u svemu 1.000 komada. Osim toga u knjižnici se dobivaju razni planinarski časopisi, koje dobivamo u zamjenu na njemačkom, bugarskom, talijanskom, francuskom, slovenskom, češkom i engleskom jeziku. Primarno 20 mjeseca, 5 tjednika i 2 dnevnika. U knjižnici nalazi se lijepa zborka oko 40 komada planinarskih značaka.

5. Proslave.

Prigodom proslava uprava je slala svoje izaslanike. Desetgodišnjica podružnice Japetić u Samoboru proslavljena je 9. srpnja 1933. u Noršićevom vinogradu, gdje je nikla ideja za osnivanje planinarske podružnice. Kao izaslanici bili su predsjednik Dr. Cividini i tajnik Vučak. Dne 23. VII. 1933. proslavila je podružnica Bilogora u Koprivnici petgodišnjicu svoga opstanka na Ravnoj gori kod Lepoglave. Tom prigodom priređen je onamo izlet članova, koji se sastadoše s članovima ostalih bratskih podružnica. Na 17. XI. 1933. proslavila je naša podružnica »Bjelašnica« u Sarajevu desetgodišnjicu na opservatoriju na Bjelašnici planini, kojoj je prisustvovalo oko 170 planinara. Radi udaljenosti nije matica bila zastupana, nego je brzoplovno čestitala. Na 10. IX. 1933. slavila je 10 godišnjicu i obljetnicu piramide podružnica »Ivančica« iz Ivance. Podružnica »Velebit« na Sušaku proslavila je dostoјno svoju 10 godišnjicu na 17. rujna 1933. na Platku, kome su prisustvovale i ostale susjedne podružnice. Kao delegat zastupao je maticu tajnik Vučak. Podružnica »Martinščak« iz Karlovca proslavila je 24. V. 1933. svoju 10 godišnjicu na Dubovcu sa brojnim učestvovanjem članova matice na čelu s predsjednikom Dr. Cividinijem. Na Duhove 20. V. 1934. slavilo se otvorenje planinarske kuće na Biokovu ispod Vošca. Osim izaslanika Dr. Prebega sudjelovala je i manja grupa izletnika središnjice. Na isti dan posvećena je kuća na Risnjaku. Za uspomenu na živo djelovanje našeg prvog predsjednika kuća je prozvana njegovim imenom: »Dom Dra Josipa Šlosera-Klekovskog«. Kao delegati bili su Dr. Cividini i Plaček, te velik broj članova matice i ostalih podružnica iz okolnih mjesta. Na 3. VI. 1934. otvorena je i posvećena kuća na »Jankovcu«, zapadnom dijelu Papuka. Toj su posveti osim delegata Dr. Cividinija, Dr. Prebega, članova središnjice i ostalih podružnica pribivali i mnogobrojni građani grada Osijeka, koji su došli posebnim vlakom.

6. Predavanje i propaganda.

Predavanja su održavana u »Pučkom sveučilištu« po odobrenju rektora sveučilišta uz minimalnu odštetu. Na 14. XII. 1933. predavao je prof. Schlicherbauer iz Celovca »Zimski šport u Koruškoj«. Na 18. I. o. god. uz mnogobrojne diapoziitive prikazao je život i ljepote Ohridskog jezera i njegovu okolicu g. Griesbach. Osim toga predavao je g. Griesbach o Durmitoru i Julskim alpama. Dne 24. IV. o. god. predavao je o bugarskim planinama na bugarskom jeziku g. Panporov. »S kamerom u prirodi« bilo je predavanje g. Koranskog dne 24. V. 1933. sa mnogobrojnim diapozytivima, no uslijed lošeg vremena odaziv je bio dosta slab. Sva su predavanja u Zagrebu i van Zagreba bila popraćena mnoštvom projiciranih slika, pa je tako vršena propaganda za planinarstvo. Propaganda kao i oglasi uvrštavani su u štampu, koja nam je uvijek spremno izlazila u susret, redovitim objavljuvanjem društvenih vijesti, izleta i priredaba, pak i u društvenim ormaricima sa izlaganjem slika i u našem časopisu »Hrvatski planinar«. Moramo ipak primijetiti, da naši planinari a i ostalo građanstvo zanemaruju hrvatske krajeve preveći izlete u druge predjele i ako se iz dana u dan pruža sve veća udobnost.

7. Organizacija.

Za što tješniju suradnju s podružnicama pohodilo je predsjedništvo slijedeće podružnice: Osijek, Viroviticu, Novu Gradišku, Brod na Savi, Križevce, Daruvar, Pakrac, Samobor, Požešu, Brod na Kupi, Čabar, Delnice, Lokve, Sisak, dok je sa mnogim podružnicama održan doticaj na izletima. Time se nastojalo doći u što bliži dodir, kako bi se sva eventualna zajednička pitanja riješila u zajednici s

podružnicama. S ostalim planinarskim društvima u Zagrebu i izvan Zagreba, suradivali smo koliko su prilike zahtijevale zajednički. I s ostalim društvima kulturnog karaktera bili su odnosi srdaćni. Na proslavi 60 godišnjice Hrvatskog pjevačkog društva »Slobode« sudjelovao je kao delegat g. Šetina. Na 10. VI. 1934. na prolazu u Bosnu i Dalmaciju zadržali su se članovi »Kluba Čehoslovačkih turista«, koje su u ime društva dočekali Dr. Vimpulk i Šetina. Na obljetnicu smrti pjesnika Dr. Dragutina Domjanica održala je Hrvatska Žena svečani spomen, na kojem je sudjelovao kao delegat g. Šetina.

8. Časopis »Hrvatski Planinar«.

Ovaj jedini hrvatski planinarski časopis u našim krajevima izlazi redovito pod uredništvom našeg predsjednika Dra Cividinija. Mali broj preplatnika dovodi u pitanje izlaženje lista i ako je naročita pažnja posvećena da budu uvrštani opisi svih naših planina. Broj suradnika ostao je isti, a suradivali su: Dr. Trgovčević Luka, Dr. Josip Poljak, Jelušić Tihoraj, Župančić Uroš, Krivokapić Dušan, Dr. Gjuro Janečković, Mirko Kovačić, Ratimir Štefanović, Gjuro Pany, Dr. Fran Kušan, Dr. Josip Fleger, M. Kusijanović, Dr. Milan Šenoa, Josip Plaček, Ivan Gojtan, Josip Brkić, Milan Zemljic, Dr. Ante Cividini, Vladimir Vučić, Čika Stipe, Micika Tanodi, Lina Horvat, Skopal Aneška, Bogumil Toni, Stanko Šafar, Zlatko Špoljar, Gabro Pintar, Boris Regner, Dr. Pavlas i R. Kiralj. Osim toga mogu se dobiti u poslovnicama društvene edicije: Dra Josipa Poljaka »Planinarski vodič po Velebitu« i D. Paulića »Plitvička jezera«.

Usljed sveopće krize umanjen je broj preplatnika. Glasilo izlazi već 30 godina, a danas, kada slavimo 60 godišnjicu, moramo sa žalošću potvrditi, da je daljnje njegovo izlaženje u pitanju, što treba na današnjoj skupštini raspraviti. List je propagirao svu veličinu naše hrvatske grude, njegove lijepe i krasne šume, njegov pusti krš, te njegovo azurno more, koje posjećuju turisti cijelog svijeta.

U zamjenu dobivamo mnoge inostrane planinarske časopise, pa tako sada što besplatno što u zamjenu dajemo 53 primjerka. Na list je preplaćeno 543 člana i to 398 u Zagrebu i 145 kod ostalih podružnica.

9. Željezničke pogodnosti.

Sva nastojanja pojedinaca, društava i Saveza, da se isposluju povoljnije pogodnosti za planinare (od 6 na 3 osobe) nijesu do danas zadovoljena. Isto tako nije zadovoljeno predstavkama da se dozvoli povlastica u trećem razredu vožnje i grupi od 2 osobe, kada putuju u izvjesne banovine, u kojima turizam nije tako razvijen, a putuju preko 300 km udaljenosti. Uvođenjem novoga ljetnoga vozognog reda prethodila je konferencija kod zagrebačke direkcije. Sudjelovali su i naši izaslanici Dr. Prebeg i Glad. Izletnički vlak Zagreb—Sušak uveden je. Odbor je poradio, da se uvede izletnički vlak Zagreb—Ogulin, nedjeljom u jutro, da svi izletnici koji žele mira, sunčanja i kupanja, mogu to naći u najbližoj okolici, pa je na suradnju pozvao i sve veće općine, koje leže na toj pruzi. U koliko bude razumijevanja sa strane nadležnih faktora, ostvarit će se i ova zamisao. Na samoborskoj željeznični uvodenjem novog vozognog reda ukinuta je prijašnja povlastica u pola cijene, nego je data popusna cijena za članove, koji se iskažu posebnom iskaznicom. Na Jadranskoj i Dubrovačkoj plovitbi uživaju članovi, kada putuju u grupama od 5 lica, na svim prugama toga društva 25%. U dačkom planinarskom domu na Oštrcu uživaju članovi kod noćenja 10% popusta od stalnih cijena.

10. Autobusne pruge.

Osim ranijih pogodnosti, koje su nam davane od autobusnog društva »Tapred« d. d., zamoljena je savska direkcija pošta, da nam na svojim prugama, kada putuju planinari u grupama, a najmanje 5 lica pruži pogodnosti kao i na Tapredovim prugama. Prednost ovih autobusnih pruga ne treba ni spominjati, jer je time olakšan pristup našem gordom Velebitu, Plitvičkim jezerima i ostalim planinarskim izletištima. I u Gorskem Kotaru postoje dobre veze, naročito od Delnice prikladne za posjećivanje Risnjačkog sklopa, što se može viditi iz voznih redova, koji se nalaze u poslovnici. Osobito je važna autobusna veza iz Sušaka preko Broda na Kupi sa Ljubljonom. Osim prevoznih pogodnosti uživaju naši članovi pogodnosti u raznim hotelima i gostionama, gdje dobivaju percentualnu pogodnost na hrani i stanu.

11. Izleti i markacije.

Izlete je društvo priredivalo zaslugom naše putne blagajne u sve krajeve, u koje naši članovi zalaze uz znatno sudjelovanje članova. Osim toga polazile su u velikom broju i pojedine grupe na izlete, koje su u poslovnici dobivale uvjerenja za pogodovnu vožnju, a dosta tomu doprinose i pogodnosti na željeznicu, koje se daju saveznim članovima. Najvažniji izleti priređeni su na Cerinski vir, na Ravnu Goru, Grintavec u 2 grupe, Skradski vrh, Kamenite svatove, Triglav u 2 grupe, Split, Jalovac, Koprivnici, Klanjec, Karlovac, Ivančicu, Plješivici, Sljeme, Klek, Kum, Psunj, Okić, Kalnik, Liscu, Biokovo, Risnjak, Stol, Stubičke Toplice i Jankovac. Najposjećeniji izleti su bili na Plitvička jezera i u Split, za koje su bili uvedeni posebni vlakovi, prvi sa 353 a drugi sa 520 izletnika. Izlet u Split priređen je u znaku proslave 60-godišnjice. Veći dio članova posjetio je Mosor i šipilju Vranjaču, dok su ostali izletnici pravili skupne izlete u Trogir, Solin, Hvar i ostala obližnja mjesta. Skupnih izleta bilo je 29 sa ukupno 1872 izletnika.

Jedna od glavnih zadaća planinarskoga rada bile su markacije planinarskih puteva, koje su djelomično na novo a djelomično obnovljene. Na 1. X. markiran je put Tomislavov dom — Rauhova lugarnica, od Stola — Veliike Črešnje — Male Črešnje — Mrzljaka do Kaptolske lugarnice. Na 8. X. od mosta potoka Dobre do vrha Kleka i nazad. Na 28. X. od hrpta iznad Tomislavovog doma — Šupljak — malog Sljemena do Bažulovke; 16. III. 1934. Vrapče — Ponikve — Kameni Svatovi; 27. V. 1934. Rauhova lugarnica — Stubičke Toplice; 1. VI. 1934. Šestine — Kraljičin Zdenac — Bretovac — vrh Sljemena nazad preko banovinskog lječilišta na Gračane. Od 18. do 28. VI. 1934. u Gorskem Kotaru: Jasenak — Bijele Stijene — Tuk — Bijele Stijene — Begovo Razdolje — Bijele Stijene — Ravna Gora — Bijele Stijene — Jasenak — Samarske Stijene. Pri gornjim markacijama sudjelovali su članovi Vedrina, Čubelić Mirko, Čubelić Vjekoslav, Levak, Maričić, Plaček, Bronić, Vite, Prihstal i Kremljer, a posljednji su po Gorskem Kotaru Hitztaler i Kajba. Isto tako su i mnoge podružnice na svom području u tom smjeru radile i o tom izvještavale svoje članove i maticu.

Zaslugom Kr. banske uprave u Zagrebu primila je direkcija šuma na Sušaku iznos od Din 30.000 za dovršenje planinarskog puta po Velebitu. Radovi su završeni, pa je sada moguće propješaćiti po čitavoj dužini Srednjeg Velebita od Oštarija do Oltara, povrh Sv. Jurja. Dovršen je 26. VI. 1933. najteži dio toga puta između Gromovače i Čepuraša, kojim je otvoren put u predjel Rožanskih Kukova. Od ovog puta odvajaju se staze od sedla Ogradiće preko Dokozine, Planji na Šatorinu (1624 m) i od sedla Zala Kosa prema cesti Širovača — Pojo-

žine do podnožja Laktin Vrha kod Kugine kuće. Na 3. VII. 1933. otvorena je na svečani način šuma Dundro na otoku Rabu. Zasluge za uređenje perivoja ima Dr. Tomašić, bivši predsjednik podružnice »Kamenjak« na Rabu. Za uredivanje puteva na Velebitu povezano je ime našeg vanrednog radnika ing. Ante Premužića, komu i s ovog mesta dajemo priznanje.

12. Tomislavov Dom.

Upravu Tomislavovog doma vodili su naši ekonomi a kao opskrbnik bio je namješten Ivan Đukić. Kako opskrbnik nije odgovarao potrebama, to je isti otkazao sa 15. X. 1933. Odmah se nije mogla naći zamjena, nego je sastavljen gospodarski odbor, koji su sačinjavali Dr. Vimpulšek, gđa Vimpulšek, Križić, Gomerčić i Weiller. Upravi doma pridružile su se i naše članice a pomagale su osobito nedjeljom, kada je dom bio najposjećeniji. Općenito ekonomsko stanje zahtijevalo je sniženje noćarine kao i ukidanje pristupnina. Trošnost doma zahtijevala je mnogo popravaka, a navale izletnička zimi bile su tako velike, da se je moralo pomišljati i na proširenje doma u obliku posebnog paviljona. Provedena je bila sabirna akcija za sakupljanje pripomoći sa blokovima od 5 dinara po komadu.

Telefonski automat uklonjen je radi visoke takse i zamjenjen običnim telefonom. Kada je prikupljanje materijalnih sredstava bilo u najvećem toku, u noći od 5. na 6. veljače uništio je požar taj naš najveći planinarski dom, uz koga su vezane tolike uspomene i historijat planinarstva. Mnogo suza kanulo je iz planinarskog oka a dugo se nije moglo na ovaj dogodaj zaboraviti. Gašenje požara pomogli su okolni stanovnici, g. Petanjek i vatrogasna četa iz Zagreba, da spase što je još bilo za spasiti. Izaslanici osiguravajućih društava procijenili su štetu kulantno, a isplaćena osigurnina odmah je pohranjena u Gradsku štedionicu.

Sve radnje oko podizanja novog doma povjerene su »Radnom odboru«. Odbor je sastavljen od članova, u kojih su ušli kao predsjednik Dr. Zlatko Prebeg, te članovi Josip Vučak, ing. Lujo Senderdi, graditelj Aleksandar Freudenreich, Aladar Weiller i Josip Plaček. Održano je 14 sjednica, gdje su raspravljana sva pitanja tehničke naravi sa gradnjom doma. Za ocjenu i raspis novog natječaja ušli su osim članova radnog odbora gg. Stjepan Hribar, Ivan Zemljak, Egon Steiman i Rudolf Rauker. Odmah su upućene molbe na razna ministarstva, članove i prijatelje, da doprinesu i pomognu akciju oko gradnje novog doma. Dr. Vimpulšek je u istoj stvari posjetio bana Dr. Perovića, naročito radi elektrifikacije i vodovoda — obećana je potpora.

O ovoj nezgodi, što je zadesila Hrvatsko planinarsko društvo, izraziše svoje saučešće podružnice, članovi, pojedinci, dnevničari kako ovdje tako i u inozemstvu.

Ministar za fizičko vaspitanje Dr. Hanžek a po odobrenju ministarskog savjeta darovao je 500 m³ građevnog materijala i novčanu potporu od Din 96.000.—, a prostor za uskladištenje ove građe ustupila je I. hrvatska štedionica besplatno.

Gubitkom Tomislavovog doma znatno su pali prihodi matice, što se teško osjeća, jer matica uslijed toga ne može podupirati građevnu djelatnost svojih podružnica u onoj mjeri kako bi to želila.

13. Građevna djelatnost.

Koliko je projekata i dobre volje kod matice i njenih podružnica, bili bi za kratko vrijeme postigli velike uspjehe u stvaranju novih kuća i skloništa. No uza sve te teške prilike i skupog građevnog materijala, koji treba dostaviti na mjesto gradnje, broj naših domova i skloništa raste u najljepšim hrvatskim planinama

sve iz vlastitih sredstava i pripomoći državnih i samoupravnih vlasti, od Obruča do Orjena, od Jankovca do Treskavice. Uslijed pomanjkanja sredstava središnjica nije mogla ove godine pristupiti novim gradnjama, nego je u koliko je bilo moguće podupirala svoje podružnice, da već započete i djelomično dovršene gradnje dogovore.

Na 20. V. 1934. otvoren je i posvećen »Aleksandrov Dom« na Biokovskom gorju na Vošcu iznad Makarske, što je uz potporu matice, državnih i samoupravnih vlasti sagradila naša požrtvovna podružnica »Biokovo« u Makarskoj. Od Makarske do Vošca markiran je i pročišćen put, a najveću zaslugu za podizanje ovog doma nosi predsjednik podružnice u Makarskoj ing. Oraš. Na svečan način proslavljenja je posveta toga doma i na Vošcu i u Makarskoj, na koju su pozvani mnogi uzvanici.

Na zapadnom dijelu šumovitog Papuka iznad slapa Jankovačkoga otvoren je i posvećen 3. VI. 1934. po župniku vlč. g. Franji Pipiniću iz Voćina dom naše ugledne podružnice »Jankovac« iz Osijeka. Otvorene doma bilo je pravo slavlje hrvatskog planinarstva, na koje su došle sve podružnice ravne Slavonije, a sam svečar priredio je za nas iznenadenje time, što je za ovu proslavu organizirao poseban vlak iz Osijeka, kojim se dovezlo preko 800 osoba.

Ove jeseni na 2. rujna bit će svečano otvorene planinarskoga doma »Na Vražjem Vršcu« naše podružnice »Papuk« iz Virovitice, pa je želja, da ova proslava uspije u svakom pogledu kao i gornje proslave.

Osnova naše podružnice »Bjelašnice« iz Sarajeva, da podigne planinarsko sklonište na »Treskavici« nije ostvarena, jer zakup zemljišta nije do danas odobren, ali ima nade, da će i to pitanje biti sretno riješeno i tako će se djelokrug gradnja naših kuća proširiti na Bosnu i Hercegovinu.

U gradnji se nalazi planinarsko sklonište na Kamešnici planini, koje podiže naša marna podružnica »Mosor« u Splitu, te će već u rujnu biti otvorene. To će sklonište naročito služiti zimskom športu.

U nedjelju 17. VI. 1934. učinjen je očevid i izabrano je mjesto za gradnju nove planinarske kuće na Kalniku, što je podiže naša podružnica iz Križevaca obilnom potporom ministra za fizičko vaspitanje Dra Hanžeka.

Podružnica »Velebit« na Sušaku kani graditi kuću na »Platku«, ali pitanje zemljišta nije još riješeno.

14. Popravci i investicije.

Popravljena je Krajačeva kuća na Zavižanu i Bijelim Stijenama, a kuća u Gornjem Jelenju popravljena je po Mati Ožboltu i preuređena je za noćenje.

Veće i nužne investicije morat će se provesti na »Šloserovu domu« na Risnjaku. Popravak će se još ovog ljeta provesti.

15. Posjećivanje kuća.

Najveći posjet zabilježen je u Tomislavovu domu, gdje je zimska sezona bila gotovo bolja od ljetne, jer su uslijed povoljnih snježnih prilika uz planinare posjećivali Sljeme u većem broju i skijaši i čanovi drugih društava.

Velebit se nije posjećivao u onoj mjeri, kako to njegovoj ljepoti pripada, no matica će još ovog ljeta prirediti u zajednici s okolišnim podružnicama jedan veći izlet na Velebit.

Od ostalih kuća najviše su posjećene one kuće, gdje je stalni opskrbnik ili samo preko ljeta. To su kuće na Mosoru, Obruču, Risnjaku, Ivančići, Visočici i Ravnoj Gori. Izletnici, koji nisu tražili zaklona u kućama, kretali su se po gor-

skim krajevima, ali nisu posvetili dovoljno pažnje, pa su u nekoliko navrata buknuli požari.

Gradsko načelstvo u Zagrebu, da sačuva od učestalih požara našu Medvednicu, sazvalo je konferenciju, na kojoj su pretresana pitanja o sprečavanju vandalskih ispada nekih izletnika. Tom prilikom povjeroeno je našem društvu da u zajednici s ostalim planinarskim društvima dogovori o zaštitnim mjerama protiv šumskih požara i da ta društva stave konkretne predloge. Na temelju toga na poziv HPD sastali su se predstavnici društava dne 15. V. o. g. na dogovor, te su nakon temeljitog razmatranja i rasprave jednodušno zaključili provesti potrebitu opreznost, kako bi se taj prirodni park Zagreba očuvao.

16. Zaštita geoloških objekata.

Nastavljajući svoj rad na zaštiti prirode podnijelo je HPD sreskom načelstvu u Stenjevcu predlog za zaštitu tamo otkrivene nove špilje »Veternice«, a koja je istražena po našem začasnom članu prof. Dru. Josipu Poljaku. Toj našoj molbi udovoljeno je, jer su učestala mnogobrojna oštećenja, koja nisu štedila prirodne podzemne krasote, nego su na nekulturan način uništavali sige, da je nadležna upravna vlast zatvorila ulaz i zabranila pohod u špilju. Sa ranije podnesenim predlozima o zaštiti flore i faune upotpunjava naše društvo svoju zadaću o zaštiti prirodnih ljepota hrvatskih planinarskih krajeva.

Društvo je vršilo meteorološka opažanja na našim domovima na Visočici i Ivančici, Sljemenu i Risnjaku, a izvještaj je slalo i Geofizičkom zavodu u Zagrebu.

17. Potpore.

Na molbu našega društva odobrilo je ministarstvo trgovine i obrta pripomoći od 10.000 dinara za dovršenje spojnog puta Zavižan — Rožanski Kukovi. Ministarstvo trgovine i industrije, banska uprava savske banovine i gradsko načelstvo grada Zagreba obećali su dati pripomoći za gradnju novog Tomislavovog doma, a inače su državne i samoupravne vlasti izdašno podupirale građevnu djelatnost, koli matice, toli njezinih podružnica.

Matica je iz svojih sredstava potpomogla dogradnju kuća na Ravnoj Gori, Biokovu i Jankovcu, a za kuću na Biokovu poslala je potrebnu posteljinu od spašenih stvari na Sljemenu, dok će se jedan dio te spašene posteljine upotrijebiti za kuću na Risnjaku i za baraku, koju matica kani podići na zemljištu bivšeg Tomislavovog doma. Za podizanje te barake uslijedila je dozvola od gradskog načelstva u Zagrebu, a baraka će služiti za prenoćenje planinara.

Ministarstvo fizičkog vaspitanja uvažilo je molbu podružnice »Kalnik« iz Križevaca i u dva maha doznačilo obilnu pripomoći za gradnju planinarske kuće na Kalniku.

18. Zabave.

Društvo nije ni ove godine održalo svoje uobičajene zabave, jer je uslijed teških životnih prilika uspjeh bio dvojben. Imajući u vidu materijalni uspjeh drugih društava nije upravni odbor htio društvo izlagati eventualnom financijskom neuspjehu.

Usprkos toga zabavni odbor preuzeo je na sebe zadaću, da sa nekoliko priredaba ovog ljeta pribavi materijalnih sredstava za gradnju Tomislavovog doma na Sljemenu. Prikazivanje Hofmanstalovog »Čovjeka« pred katedralom moralo se je radi nesigurnog vremena odgoditi na jesen. Kao pročelnik zabavne sekcije prihvatio se dužnosti g. direktor Rudolf Rauker sa g. Aleksandrom Faragom kao tajnikom.

19. Društvene sekcije.

A. Foto sekacija.

Ova sekcija održala je u prošloj godini 3 glavna sastanka i 5 odborskih sjednica. Pročelnik ove sekcije je g. Griesbach. Sekcija je u glavnom prikupljala lijepo snimke hrvatskih krajeva, koji su pred sam izlet izlagani u ormariće na istaknutim mjestima. Sekcija je sudjelovala na izložbi podružnice »Velebit« na Sušaku u znak proslave 10-godišnjice od 20. do 30. VIII. 1933., na kojoj je sudjelovalo 7 članova sa 40 snimaka, kojih su prisustvovali društveni odbornici.

Od 1. do 8. X. 1933. priređena je vrlo uspjela izložba fotoamaterskih snimaka podružnice »Jankovac« u Osijeku. Izlagalo je 7 članova sa 85 povećanja. Otvorenju prisustvovao je i predsjednik Matice Dr. Cividini.

Uspjela je i izložba podružnice »Ivančice« u Ivancu, koju je organizirao njezin pročelnik g. Otokar Hrazdira.

Sekcija je izradila i snimke bliže okolice i prodavala ih u Tomislavovu domu i kod piramide. Tako je koncem godine bilo slika razglednica u vrijednosti od 4.349 dinara. Osim razglednica u svojoj zbirci imade sekcija slika raznih veličina oko 700 kom.

Da upotpuni djelokrug rada održan je tečaj za početnike, koji su na izletima dobivali praktičnu poduku. Tome je služila tamna izba, koja je uredena sa svim potrebnim foto-uređajem u društvenim prostorijama. Za njezin marljiv rad poklonio je pročelnik sekcije g. Griesbach lijepo uvezan album, koji se sada upotpunjuje lijepim slikama naših foto-amatera. Za usavršavanje u foto radu podržavani su časopisi i revije, a za propagandu održavana je kućna izložba kroz cijelu godinu.

B. Putna blagajna.

Na svom godišnjem sastanku, koji je održan dne 20. II. 1934. u društvenim prostorijama, izabran je slijedeći odbor: pročelnik Josip Vučak, zamj. pročelnika Ljudevit Griesbach, tajnik Josip Levak, blagajnik Anton Glad, odbornici Franjo Kovač, Geza Šalamon, Vilma Živčić i Čubelić Miroslav. Nadzorni odbor: Ćiro Brnić i Josip Radiković.

Na toj skupštini bio je stavljen predlog prijašnjeg odbora, da se poveća broj članstva upravnog odbora od 7 na 10, što je jednoglasno prihvaćeno, pa je prema tomu već izabran odbor sa 10 članova uprave.

U mjesecu travnju odstupio je tadanji pročelnik Vučak Josip, pa je na izvanrednom godišnjem sastanku od 29. V. 1934. jednoglasno izabran za pročelnika sadanji tajnik središnjice Josip Plaček.

Putna blagajna održala je u g. 1933. do 1934. 22 izleta s ukupnim troškom od 33.478 din. i 25 para. Kod tih izleta sudjelovali su osim članova putne blagajne i ostali društveni članovi, dok su od članova putne blagajne sudjelovala kod svakog izleta prosječno 24-orica.

Osim izleta održala je putna blagajna 5. XII. 1933. običajnu nikolinjsku zabavu, a prigodom širih društvenih sastanaka HPD priredila tombole u korist putne blagajne.

Koliko je putna blagajna aktivan faktor u priređivanju društvenih izleta vidi se i po tom, što je u ovoj godini pristupilo u putnu blagajnu 49 članova, tako da putna blagajna ima sada 72 člana.

Naprotiv toga u prošlim je godinama pristupilo toj našoj instituciji po 5 do 10 članova godišnje. Putna blagajna imala je godišnje po 10 do 15.000 Din. izdakata za izlete, dok se ove godine ta stavka popela na blizu 34.000 dinara. Rekord

u brojčanom posjetu odnio je svakako ovogodišnji uskršnji izlet u Split, kod kojega je sudjelovalo 69 članova, dakle skoro svi, a da na izlete dode po 40 članova nije nikakova rijetkost. Članovi putne blagajne imaju jednom za svagda platiti 240 Din, a dalje samo 20 Din mjesечно, a da se ta uplata članarine obilno naplaćuje, vidi se najbolje po velikom brojnom stanju.

Putna blagajna održavala je odborske sjednice po potrebi, a tokom ove godine održala je 20 sjednica, na kojima su bili zaključivani pojedini izleti i riješavali su se upravni poslovi.

C. Ski sekacija.

U 60. godini opstanka hrvatskog planinarskog društva S. S. HPD stavila si je dvojak zadatak i to: 1. unutarnju organizaciju same sekcijske, i 2. izobrazbu svojih članova na skijaškom polju u vezi s propagandom zimskog planinarenja pomoći skija.

Odbor sekcijske bio je izabran na glavnem godišnjem sastanku održanom 12. X. 1933. u slijedećem sastavu: Pročelnik Miroslav Čubelić, zam. pročel. Viktor Šetina, tajnik Vjekoslav Čubelić, tajnik II. Franjo Vedrina, blagajnik Božo Zorić, odbornici: Marijan Vidak, Josip Levak. U nadzorni odbor sekcijske bili su izabrani: Joža Grubanović, Ivica Rukavina i Slavko Prevendar. Sastav upravnog odbora promijenio se samo u toliko, što je blagajničko mjesto uslijed odstupa blagajnika kooptacijom ispunjeno, te vrši sada funkciju blagajnika Josip Radiković. Sekcija je izvršila prvi dio zadatka još prije početka glavne zimske sezone, nabavivši uz pomoć članova i matice potrebnii inventar i potrepštine, kao startne brojeve, skije za skakanje, sekcijski ormar, kartoteku, legitimacije itd. Za vrijeme glavne ski sezone poradila je sekcija uz saradnju članova kao i matice te P. B. na podizanju skijaštva među svojim članovima.

Kada su snježne prilike dozvoljavale odnosno i kada nismo bili zauzeti skijaškim priredbama i natjecanjima, priređivala je sekcija zajedničke izlete za članstvo. Jedan od prvih i najbolje uspjelih bio je takav na Božić 1933. u Rateće Planicu, na kojem je sudjelovalo preko 50 članova što početnika što naprednijih skijaša. Na tim izletima upotrebljavalо se slobodno vrijeme za poduku članova početnika. Na inicijativu odbora ski sekcijske održano je klubsko prvenstvo na Sljemenu u zajednici sa ski sekcijsama Concordije, Haška, Makabija i Runolista, tako da je ova priredba imala neoficijelni međuklubski karakter. Naslov prvaka ski sekcijske za 1934. osvojio je član Čubelić Vjekoslav. Kao i svake tako i ove godine no ovaj puta u okviru proslave 60-godišnjeg opstanka društva priredili smo našu međuklubsku utrku za prvenstvo Medvednice 1934. Ovo natjecanje uspjelo je u svakom pogledu. Uz izvrsne snježne prilike te odlično trasiranu prugu na daljinu od 18 km naslov prvaka Medvednice, te prelazni pokal SS. HPD osvojio je član S. K. Delnice Milan Majnarić. Jubilarni pokal dar središnjice osvojila je najbolje plasirana momčad S. K. Delnice. Osim natjecanja na daljinu priredeno je u okviru prvenstva Medvednice i natjecanje u spustu za dame i gospodu, za koje je vladao veliki interes i odaziv. Prvenstvo u spustu za dame osvojila je gđa. Esapović Zorka od Haška, a za gospodu član S. S. HPD Čubelić Vjekoslav. Na ovom natjecanju bilo je 160 prijava, tako da je ova naša priredba najbolje uspjela u ovoj sezoni na području ZZSP, a svi verificirani članovi našeg podsaveta bili su zastupani ovom prilikom. Inače su članovi ski sekcijske nastupali sa više i manje uspjeha na svim ostalim priredbama na području ZZSP. Ove godine uvedena je i disciplina skijaških skokova u našoj sekcijskoj, te su se članovi natjecali i u skokovima na prvoj ovakovoj priredbi na području podsaveta i to

prilikom prvenstva savske banovine u Mrkoplju. U tu svrhu nabavila je ski sekcija sabirnom akcijom jedan par skija za skokove, dok je drugi par nabavljen od utrška odnosno dobitka prodaje novo uvedenih malih sekcijskih znakova, koji su naišli na lijepi prijem među svim skijašima.

Naši članovi sudjelovali su i na skijaškim tečajevima, tako jedan član na tečaju priređenom od ministarstva fizičkog vaspitanja u Mrkoplju u trajanju od 20 dana. Dalje na treningu Z. Z. S. P. na Triglavu, za izobrazbu skijaških učitelja 2 člana kroz 8 dana. Ski sekcija uz materijalnu pomoć središnjice priredila je 8 dnevni trening u Mrkoplju, na kojem su sudjelovala 4 člana, a 10 dnevni tečaj dvojica članova za skokove u Rateče Planica pod vodstvom državnog prvaka Albina Jakopića. Članovi Čubelić M. i Glad T. pohadali su također tečaj za skijaške suce, priređen po Hašku, te su i prilikom glavne godišnje skupštine saveza u Ljubljani položili o tome ispit.

S. S. H. P. D. bila je u živom kontaktu sa svim podružnicama, u kojima postoji ski sekcija, od kojih međutim na žalost još mnoge nisu začlanjene kod Z. Z. S. P. Ski sekcijama naših podružnica izišlo se na ruku u svim pitanjima skijaškog športa, a naročito pri samom osnivanju sekcija. Nadalje se nastojalo oko toga, da sve ski sekcije H. P. D. dobiju neki jednoličan izgled, što se tiče dresova, legitimacija, značaka itd.

U podsavetu zastupana je sekcija po svoja dva stalna delegata, koji su prilikom sezone sudjelovali na svim sjednicama. Na glavnoj godišnjoj skupštini saveza u Ljubljani, održanoj dne 13. IV. 1934. bila je ski sekcija matice kao i podružnica zastupana po članovima Čubelić M. i Glad T. Završetkom zimske sezone na poticaj općine kao i podružnice H. P. D. u Skradu a s obzirom na razvitak discipline skijaških skokova i u našim krajevima, preuzela je ski sekcija na sebe dužnost izgradnje skakaonice u Skradu. U tu svrhu poslala je svoja dva člana na lice mjesta u Skrad, snimljeni su potrebni profili i poduzeto sve kako bi se u najskorije vrijeme moglo pristupiti izgradnji skakaonice.

Članstvo H. P. D. pokazuje sve veći interes za ovu najljepšu granu športa, te naša sekcija, čiji je broj porasao prošle sezone za 40 novih članova, broji danas svega 210 članova. Opravdana je nuda, da će sekcija uz suradnju i pomoć središnjice i P. B. koji su i ove godine pokazali naročiti interes za nju, te uz interes i svestranu suradnju članova u buduće moći dati veće i bolje rezultate, te tako poraditi, da ski sekcija zauzme u skijaškom športu ono mjesto, koje joj pripada i po veličini društva i po važnosti planinarstva uopće.

Za svoj zasluzni i propagandni rad na polju zimskog športa, podijeljena je prigodom 25-godišnjice opstanka hrvatskog akademskog športskog kluba počasna diploma. Osim naše sekcije začlanjene su u naše zimske sekcije podružnica »Bilo« u Koprivnici, »Japetić« u Samoboru, »Velebit« na Sušaku, »Kalinik« u Križevcima, »Bjelašnica« u Sarajevu, i »Orjen« u Dubrovniku u zimsko-športske podsavete.

D, Omladinska sekcija.

Omladinska sekcija H. P. D. održala je svoj godišnji sastanak dne 18. IV. 1934. na kojem je jednoglasno izabran sljedeći odbor: pročelnik Josip Levak, zamj. proč. Toni Bedenko, tajnik Marijan Vidak. Omladinska sekcija održavala je svake srijede svoj uobičajeni društveni sastanak, na kojem su se referirali pojedini izleti i ujedno zaključivali, sporazumno sa članstvom, izleti za buduću nedjelju.

Svi izleti bili su uvijek dobro posjećivani i u svakom pogledu zadovoljavajući. Brojčano bilo je na pojedinim izletima do 180 a najmanje 10 članova. Isto

tako provadala je omladinska sekcija markiranje puteva pod nadzorom referenta za markaciju Levaka.

U dogovoru sa ski sekcijom održavali su se sastanci svakom srijedom tako, da je kroz ljetnu sezonu vodila omladinska sekcija, dočim je kroz zimsku sezonu vodila te sastanke ski sekcija.

Kako u društvenim prostorijama raspolažemo sa dosta velikom dvoranom, to je ista stavljenja na raspolaganje 3 puta tjedno članstvu. Kroz te dane sakupljalo se članstvo u dosta velikom broju, pa je u okrilju omladinske i ski sekcije održan šahovski turnir. Nabavilo se je 4 društvena šaha, pa je prilikom međučlanskog turnira sudjelovalo 35 članova, što znači, da su odigrane 573 partije šaha. Zatim je bio održan turnir po kup sistemu, gdje je prisustvovalo 15 članova.

20. Planinarske kuće i skloništa.

1. H. P. D. posjeduje sa svojim podružnicama vlastitih 17 planinarskih kuća a te su:

1. Šojićeva kuća u Samoborskom gorju.
2. Piramida paviljon na Viktorovcu kod Siska.
3. Pasarićeva kuća na Ivančici.
4. Kuća na Hahlićima kod Okučana.
5. Šlošerov dom na Risanjaku.
6. Sklonište na Gornjem Jelenju.
7. Hirčeva kuća na Bijelim stijenama.
8. Krajačeva kuća na Zavižanu.
9. Rosijeva kuća na Rožanskim Kukovima.
10. Gojtanov dom na Visočici.
11. Dom Kraljice Marije na Mosoru.
12. Planinarski Dom na Orjenu.
13. Filićev dom na Ravnoj gori.
14. Aleksandrov dom na Biokovu.
15. Planinarska kuća na Jankovcu.
16. Sklonište u Dulibi pod Crnopcem.
17. Sklonište na Mirovu u Srednjem Velebitu.

U tekućoj godini društvo je dobilo u posjed Okić grad u Samoborskem gorju poklonom vlasnika g. Ehrmana.

Molba I. hrvatske štedionice za otkup Cesar grada našla je potrebno razumijevanje. Grad je ustupljen za 10 dinara, a uknjižba je provedena besplatno po odvjetniku g. Dragutinu Hrvoju iz Klanjca.

2. Osim ovih društvo je unajmilo na dugi niz godina mnoga skloništa a ta se nalaze: 1. sklonište na Prekrizju pod Plešivicom, 2. sklonište na Stojdragi, 3. šumarska planinarska kuća na Očuri, 4. sklonište na Ravnoj gori, 5. sklonište na Smrekovcu, 6. sklonište u Mrzloj vodici, 7. sklonište na Platku, 8. sklonište na Dušicama pod Sv. Brdom na Velebitu, 9. sklonište na Rujnicama ispod Jadićeve plani na Senjskom bilu, 10. sklonište na Strugama iznad Jablanca, 11. sklonište povrh Strogira nad Jablancem, 12. sklonište u Lugarskoj kući na Užinskoj kosi na Mosoru, 13. sklonište na Poganom vrhu u Papuku i 14. sklonište na Brezovu polju u Slavoniji.

3. Na radnom području H. P. D. postavljene su piramide na: Sljemenu, Čepelišu kod Petrinje, Ivančici, Tepcu kod Samobora, Plešivici, Kapelščaku kod Stubičkih toplica.

21. Reciprocitetne pogodnosti.

Ove pogodnosti uživamo u svim kućama slovenskog planinarskog društva, srpskog planinskog društva, društva planinara za Bosnu i Hercegovinu, planinskog društva »Fruška Gora«, društva planinara »Romania« i društva »Kosmos« u Sarajevu, a uz markice Asocijacije slavenskih planinarskih društava uživaju pogodnosti: kluba čehoslovenskih turista, poljsko tatranskog društva, i bugarskog turističkog kluba.

22. Savez planinarskih društava.

Na prošlogodišnjoj skupštini saveza, koja je održana 26. IV. 1933. biran je u saveznu upravu kao II. potpredsjednik Josip Pasarić u nadzorni odbor dr. Ivan Krajač. Nakon promjene u matici podnio je ostavku g. Pasarić i dr. Krajač a za delegate su predloženi dr. Cividini i dr. Prebeg.

Zaključkom kongresa od 26. IV. 1933. izdan je planinarski kalendar džepnoga formata uz cijenu od Din 12. Kalendar sadržava sve predjele naše države, u kojem su u kratkom opisane pojedine planine te planinarske kuće naših predjela Obruča, Snježnika, Risnjaka, Mosora, Orjena, Ravne gore, Slavonije, i Bosne i Hercegovine.

Sjednici upravnog odbora 5. II. prisustvovao je g. Vučak, koji je iznio 6 točaka najpotrebnijih pitanja, o kojima se raspravljalo a po tom su donešeni zaključci.

Naše se je društvo zalagalo za prijem »Prijatelja prirode« u savez, ali kako i nova pravila nisu bila u skladu sa saveznim smjernicama, to je prijem odbijen i stavljen slijedećem kongresu, koji će se održati 8. ili 9. rujna 1934. u Skoplju, da o tom predmetu donese konačnu odluku.

23. Asocijacija slavenskih planinskih društava.

u kojoj je preko našega saveza učlanjeno i H. P. D., savezna uprava na molbu bugarskog turističkog kluba predložila je, da se kongres asocijacije održi u mjesecu ožujku. Rādi kratkog vremenskog razmaka nije se predlog mogao uvažiti, nego je predloženo, da se u koliko stalni sekretarijat asocijacije ne bi prihvatio predlog, da se kongres održi u Ljubljani, povjeri organizacija srpskom planinarskom društvu u Beogradu. Do danas nije donešena konačna odluka, gdje i kada će se kongres održati.

24. Umrli članovi.

Sa dužnim pijetetom moramo spomenuti i naše drage članove i drugove, koji su se za uvijek od nas oprostili,

Naš začasni član i suošnivač društva veleposjednik i zagrebački građanin Milan pl. Weiss de Polna preminuo je 16. VII. 1933. iza duge bolesti u 89. god. života. Naše je društvo na odar položilo vijenac sa svježim ružama i žalobnom vrpcom. Mnogi članovi otpratili su milog pokojnika do vječnog počivališta, dok su društvo pri sahrani zastupali dr. Cividini i Drago Mihajlović. Osim toga pokojnik je pripadao kolu naših društvenih dobrotvora, kada je građena g. 1899. željezna piramida na Sljemenu. I 1929. god. prigodom proslave 40-godišnjice piramide sjetio se društva obilnom pomoću.

Na 5. IX. preminuo je bivši odbornik maticе dr. Ivo Pilar, odvjetnik i književnik.

Na 26. IX. 1933. ispustio je svoju plemenitu dušu naš odlični član i prijatelj Janko pl. Čekuš ovj. građevni inžinjer.

Na 15. X. 1933. pogoden je od srčne kapi i preminuo je na Sljemenu dr. Ivo Rastovčan. Pogrebu su prisustvovali dr. Cividini, dr. Vimpolšek, Rebernjak i Šetina.

Osim ovih zaslužnih članova ispraćeni su po članovima i znancima na vječni počinak: Mirko Ferković, Josip Balković, Katarina Podhraški, Milica Brdarić, Ladislav Černy, Josip Jančić, Viktor Marijanac, Julije Schwarz, ing. Josip Šurina, Lili Tandler, Anton Varljen, i dr. Aleksander Kuhar.

Sučuti radi, da se odužimo za njihov dugogodišnji rad, koji će ostati zabilježen za vječita vremena, pozivam vas da i ustajanjem dадемо zadnju počast i da kliknemo svakom »Slava mu!«

Time završavam izvještaj o matici društva, te prelazim na čitanje o radu naših podružnica.

B.

PODRUZNICE.

Većina naših podružnica ispunila je svoju zadaću, u koliko je to bilo moguće. Nekoje su zavidno kročile naprijed, pa služe na čast i ponos Hrvatskom Planinarskom Društvu. Matica broji danas 50 podružnica, od tih su prošle godine osnovane: »Škamnica« u Brinju, »Rudnik« u Čabru, »Prenj« u Mostaru, »Sokolovac« u Sl. Požegi, »Hajdova Hiša« u Brodu na Kupi.

»Bilo gora« Bjelovar.

Skupštinu je u odsutnosti predsjednika otvorio tajnik Rudolf Berghofer na 5. III. o. g. Djelovanje podružnice jako je oslabilo, tek na poticaj podpredsjednika matice Dra Prebega rad je počeo oživljavati bržim tempom, tako da je pred glavnou skupštinu prethodio sastanak, na kom je dao tajnik opširan izvještaj. Izborom novog odbora obećava rad krenuti boljim i uspješnijim putem.

»Hajdova hiša« Brod na Kupi.

Održala je 7. siječnja o. g. redovitu skupštinu u Općinskom Domu. Društvo je nastojalo, da se bolje markira i uredi put do izvora Kupe, koji mnogo stranaca godišnje posjećuje. Kako toga nije moglo samo društvo učiniti, zamoljena je privremena državna uprava exproprijsnih šuma, da o svom trošku izvede i pročisti put za pješački prolaz i to iz Hrvatskog uz samu vodu do izvora. — Društvo i dalje radi na propagandi planinarstva, te i ako je osnovano pred kratko vrijeme pokazuje puno života.

»Dilj-gora« Brod na Savi.

Redovitu glavnu skupštinu održala je podružnica »Dilj-gora« iz Broda na Savi 8. ožujka o. g. Društvo koje broji preko 80 članova pokazalo je u svojoj prvoj godini veliku djelatnost, a napravilo je 51 izlet sa 338 izletnika u obližnju okolicu, a od dalnjih na Jahorinu, u Kamničke i Julske Alpe.

Markiran je put Brod—Vidovo Brdo do najvišeg vrha Dilj gore i prozvan je imenom dra Gjure Pilara.

Društvo imade i svoju ski sekciiju.

Predavanja su održali gg. dr. Poljak i dr. Hirc. Prikazan je film Triglavskе Strmine, koji je donio lijep prihod. Sudjelovali su na Foto izložbi u Osijeku. Iz blagajničkog izvještaja se vidi, da je društvo koncem godine raspolažalo sa Din 1.632.90 gotovine.

»Željezna Gora« Čakovec.

Održala je svoju redovitu glavnu god. skupštinu na 15. travnja, na kojoj je izabran novi odbor sa predsjednikom Dr. Blažom Ilijanićem.

»Vrani Kamen« Daruvar.

III. red. skupština održana je na 23. ožujka 1934., na kojoj je tajnik iznio izvještaj, da je u društvo začlanjeno 70 članova. Priredena su 24 izleta sa 347 izletnika. Od posjećenijih izleta bio je izlet na Plitvička Jezera, kamo je krenuto autobusom. Ski sekcija radila je sa mnogo mara, a tome napretku dobro je došlo planinarsko sklonište na Poganom vrhu, unajmljeno od brodske imovne općine uz godišnju zakupninu od 460 dinara. Na 29. XII. održao je predavanje prof. Szabo Gjuro iz Zagreba uz prikaz diapositiva o prošlosti Daruvara i okolice. Konačno je markiran put Pogani Vrh—Vrani Kamen. Koncem godine imalo je društvo gotovinu od Din 1.244.62. Predviđena je gradnja piramide na Petrovom Vrhu.

»Risnjak« Delnice.

Neslogu, koja je vladala u ovoj podružnici, likvidirala je ova na skupštini od 24. ožujka, kada je izabran novi odbor sa Dr. Vilimom Tausanijem. Birani novi odbor pruža punu garanciju za plodan rad, a gledje dugovanja prema matici ponuđena je uložnica Ravnogorske banke u iznosu od Din 9.028.11, te prema tome u blagajni ne će biti gotovine.

Usprkos nerada učinjeno je mnogo izleta na izvor Kupe, Hajdovu Hišu, no sve sa manjim brojem učesnika, a najposjećeniji bio je izlet upriličen na Risnjak sa preko 50 učesnika.

»Orjen«, Dubrovnik.

Za svoj cijelokupni rad položila je podružnica račune na 21. ožujka, kada je održana redovita god. skupština, kojoj je prisustvovao 31 član. Podružnica broji 112 članova, a učinjeno je 37 izleta sa 407 izletnika, od tih je 20 skijaških, 10 planinarskih, te 7 penjačkih. Najviše izleta je napravljeno na Orjen, nadalje Nikšić, Mokri Do, Crkvica, Ubli, Srđ-Rijeka, Bosanka Brat, Rupni Do, Konavle, Petka, Vlastica, Oštra Glavica, Grepći pećine i pećine u Konavlima. Prema tome vidi se, da je i zimski sport u ovim krajevima zabilježio vidan napredak, a to je i dovelo, da su održavana skijaška natjecanja u okviru sarajevskog podsaveza.

Ministarstvo trgovine i obrta podijelilo je svoju pripomoć od Din 5000.— za uređenje planinarske kuće na Orjenskoj Lokvi.

Foto sekcija bila je aktivna a slike su ustupljene mjesnom Liječničkom udruženju za reprodukciju u publikaciju toga udruženja, dok je sekcija svoje rade izlagala na izložbama u Sušaku i Osijeku.

Podružnica iskazuje koncem godine gotovinu od 5.790 dinara. Jedna od važnijih sekcija je špiljska, kojoj stoji na čelu naš vrijedni g. Kusijanović. Napravljeno je 7 izleta, koji su opisani u našem društvenom glasilu. U Hercegovini, kod Vlake, pronadena je nova pećina.

»Vinica« Dugaresa.

Rad podružnice bio je zadovoljavajući obzirom na mali broj članova. Broj članova koncem godine iznosi 54 od toga 1 utemeljitelj i 53 redovita.

Učinjeno je 11 izleta sa 70 članova. Na 5. IV. 1934. prikazivan je planinski film »U carstvu Zlatoroga«, te jedna zabava na 31. XII. Markacija je provedena od Dugarese do Novigrada. Društvo raspolaže gotovinom od 7.405 dinara.

»Visočica«, Gospic.

Jedna među najstarijim podružnicama održala je svoju XIX redovitu skupštinu. Društvo broji 81 člana, dok broj utemeljitelja broji 217. Izrađivane su razglednice s Velebita i Visočice. Učinjeno je 16 izleta. Najuspjeliji bio je od Visočice preko Velikog Rujna do Starigrada dne 15. VIII. 1933. kad je sudjelovalo oko 80 učesnika. Održana je uspjela Silvestrova zabava. »Gojanov Dom« potpuno je obnovljen. Knjižnica broji 41 knjigu planinarskog sadržaja. U blagajni iskazana je gotovina od 770.— dinara.

»Ivančica« Ivanec.

Svoju XII. redovitu skupštinu održala je 22. travnja o. g. U prošloj godini održala je 5 sjednica. Podružnica broji 54 člana. Priređeno je više izleta na Ivančicu, Ravnu Goru i Kozjan kod Lepoglave, te na proslavu 5-godišnjice »Bilo« u Koprivnici. Na 10. rujna 1933. proslavljena je godišnjica i posveta planinarske kuće i piramide na Ivančici. Na 19. studenoga 1933. priredila je matica zajednički izlet na Ivančicu, pa je tom zgodom primljena po predsjedniku Dr. Cividiniju slika prof. Josipa Pasarića, čije ime nosi planinarska kuća, uz prigodan govor, u kojem je ocrtao velike zasluge bivšeg predsjednika. Posjet u planinarskoj kući bio je dobar, a u knjizi posjetnika upisano je 700 posjetnika. Kuća je praznikom i nedjeljom stalno opskrbljena.

»Martinščak« Karlovac.

U maloj dvorani Gradske vijećnice u Karlovcu održana je 28. III. 1934. XI. redovita glavna skupština. U prošloj godini proslavljena je 10-godišnjica opstanka, pa je tom prilikom podružnica primila na dar od matice prekrasnu fotografiju Ozalj-grada. Društvo broji 115 članova i 3 utemeljitelja. Osnovana je ski sekcija s pročelnikom E. Herrnsteinom, tajnikom podružnice. Održan je teoretski tečaj, a posjet je bio preko očekivanja velik. Održan je i praktični ski tečaj pod vodstvom Novičića, a krajem sezone brojila je sekcija 50 članova. Na »Hrvatski Planinar« pretplaćeno je 12 članova. Putna blagajna na čelu s pročelnikom Vatroslavom Mužinom rukovodila je kao i prošlih godina. Pokazivana su dva planinarska filma o Velebitu i »U carstvu Zlatoroga«. Izleta je priređeno 24 sa 125 učesnika. Gotovina na koncu godine iznašala je 4.831 dinar.

»Bilo« Koprivnica.

Poslovanje u prošloj godini prikazao je tajnik na skupštini od 4. ožujka 1934. čime je navršena 5-godišnjica opstanka i ista proslavljena 23. VI. 1933. na Ravnoj Gori u »Filićevom Domu«. U godini 1933. priređeno je 10 zajedničkih izleta sa 200 izletnika, što pokazuje vidan napredak. Izleti su učinjeni na Kalnik, Liscu, Apatovac, Slijeme, Ravnu Goru, Risnjak i Ivančicu. Održano je 5 članskih sastanaka, 7 odborskih sjednica. Društvo broji 60 redovitih članova i 1 utemeljitelja.

Ski sekcija održala je 12. XI. 1933. godišnji sastanak, te je priredila 3 izleta, i to Crna Gora sa 15, Mučna Rijeka sa 3 i Apatovac—Kalnik sa 5 izletnika. Održano je natjecanje za prvenstvo »Bila« na 20 km. Sekcija broji 20 članova. Foto sekcija bila je vrlo aktivna, na svim izletima snimali su se najlepši predjeli a nabavljen je jedan društveni foto aparat.

»Kalnik« Križevci.

Glavna skupština održana je 23. svibnja 1934. pred prisutnih 15 članova sa uobičajenim dnevnim redom. Održane su tri odborske sjednice. Društvo broji 48 članova. Izleti pravljeni su u bliže okolicu, a od duljih izleta napravljeni su na Vršić i na Mojstrovku u Sloveniji.

Društvo će graditi planinarsku kuću pod Kalnikom, a potreban novac obećan je po Ministarstvu Fizičkog Vaspitanja. Ski sekcija broji 18, a foto sekcija 6 članova. Društvo je koncem godine raspolažalo sa gotovinom od 3.807 dinara.

»Biokovo«, Makarska.

Začlanjenih u podružnicu bilo je prošle godine 49 osoba. Glavna skupština održana je 3. II. 1934., na kojoj je predsjednik istakao kako se je prije 5 godina sastalo nekoliko ljubitelja prirode i osnovali podružnicu sa zadatkom, da se i u Srednjoj Dalmaciji na Biokovskom gorju utru putovi i sagradi planinarska kuća, da na taj način upoznaju i domaći i strani turisti našu lijepu domovinu.

Podignuta je planinarska kuća na visini od 1360 m pod Vošcem, a o Duhom proslavljen je otvorenje kuće. Podružnica broji 49 članova a priređeno je 8 zajedničkih izleta u raznim pravcima, koji su bili veoma dobro posjećeni. Na 4. VIII. 1933. priredena je uspjela zabava »Jadranska noć« kao i zabava u zajednici sa Lovačkim društvom, a čisti prihod upotrebljen je za gradnju kuće. Podružnica je bez duga, a iskazuje u blagajni gotovinu od Din 1.105.

»Gorštak« Mrzla Vodica.

Nakon lijepog odaziva članova održana je redovita godišnja skupština 10. lipnja o. g. U minuloj godini održano je 11 izleta. Izleti su pravljeni na Risnjak 4 puta, po jedan na Triglav, Julijske Alpe, Obruč, Bjelolasicu i Viševicu, a ostali su bili u Fužine, Delnice. Društvo kani na Medveđim Vratima načiniti malo sklonište, kako bi se pomoglo skijašima u slučaju nevremena. Društvo je provelo markaciju od Mrzle Vodice kroz Suhu Rječinu do Medveđih Vrata. Mnogi članovi bave se skijanjem, te je i u tom pogledu napravljeno nekoliko zajedničkih izleta.

»Strmac«, Nova Gradiška.

Društvo je brojilo prošle godine 27 članova, a na »Hrvatski Planinar« pretplaćena su tri člana. Izleta je napravljeno 5 sa 48 izletnika, i to na Gračanicu, Jankovac, Psunj, Brezovo Polje i Veliki Gaj. Održana su dva predavanja. Predavanje o Plitvičkim Jezerima održao je tajnik Venne uz prikazivanje 70 diapositiva. Pokušavalo se osnovati i druge sekciјe, ali to nije našlo potrebnog odaziva među članovima. Skupština je održana 22. ožujka 1934.

»Jankovac«, Osijek.

Redovita godišnja skupština održana je 12. travnja u prisutnosti 40 članova. U prošloj godini upriličeni su mnogi izleti, te su tako došli u doticaj sa podružnicama iz bliže okolice.

Ski sekcija nije mogla prošle zime sa uspjehom nastaviti rad uslijed slabe zime. — Foto sekcija je prvi puta izšla u javnost svojom izložbom, koja je nada sve uspjela. — Kajak sekcija je kroz čitavu godinu marljivo radila i okupljala članove. Dom je svećano otvoren 3. VI. t. g. na Jankovcu uz veliko

učešće članova i prijatelja društva. Iz blagajničkog izvještaja vidi se rad društva, te raspolažu priličnom gotovinom. Planinarskih i skijaških izleta bilo je u svemu 11 sa 121 učesnikom. Podružnica broji 149 članova.

»Mali Rajinac«, Otočac.

Društvo je održalo 26. ožujka o. g. redovitu godišnju skupštinu, na kojoj su čitani svi izvještaji. Sama djelatnost bila je doista skučena obzirom na prijednu krizu. Radilo se na organiziranju društvenih izleta, ali je slabo uspjelo. Tek nekolicina posjetila je bregove Malog Rajinca. Društvo broji 27 članova.

»Zrinj«, Petrinja.

Podružnica je održala svoju XII. redovitu glavnu skupštinu 25. ožujka, na kojoj su pročitani svi izvještaji. Podružnica ima preko 50 članova, te je priredila nekoliko uspjelih izleta. Biran je novi upravni odbor, u koji su ušli skoro svi prijašnji odbornici, dok su upražnjena mjesta popunjena, a predsjednikom je ostao i nadalje naš zasluzni planinar Matija Filjak.

»Sokolovac«, Požega.

Konstituirajuća skupština nakon odobrenih pravila održana je 27. siječnja o. g. u prostorijama Gradske Vijećnice. Nakon pročitanih pravila prešlo se na izbor upravnog odbora. Predložena lista usvojena je sa predsjednikom Strelački Julijem i tajnikom Mrnjavčić Tomislavom.

»Kamenjak«, Rab.

Redovita skupština održana je 3. siječnja u Hotel Astoriji. Rad podružnice kretao se u glavnom oko podizanja putova, pošumljivanjem i uređenjem perivoja Dundo. Održavani su svakog mjeseca redoviti sastanci. Osim izleta na Kamenjak, pravljeni su izleti na Velebit.

»Bjelolasica«, Ravna Gora.

Društvo je osnovano 5. II. 1933., a vodenje je bilo do glavne skupštine povjereno Dr. A. Deutschu i Svetličić Ivanu. Glavna skupština sazvana je bila za 18. lipnja. Markiran je put iz Ravne gore u Begovo Razdolje, dalje izravni put iz Ravne Gore preko Krčevine, te Žute Poljane, odakle vodi već od prije markirani put na Bjelolasicu. Od Duće Poljane popravljena je markacija, koja vodi na Bijele Stijene i obnovljena iz Ravne Gore na Rudač, u špilju Ledenicu, te na Debelu Kosu. Markirano je na novo i popravljeno postojećih oko 40 km puteva. Priredjeno je 10 društvenih izleta, na kojima je učestvovalo 93 izletnika. Vidan napredak polučila je ski sekacija, a u tu svrhu održan je tečaj pod stručnim učiteljem skijanja. Održano je 6 odborskih sjednica, na kojima su pretreseni mnogi projekti, kojima se radi pomanjkanja novčanih sredstava nije moglo pristupiti.

»Japetić«, Samobor.

Svoju redovitu XI. skupštinu održala je podružnica 12. svibnja o. g. U minuloj godini održano je 6 sjednica i 2 članska sastanka. Učlanjeno je: 1 utemeljitelj, 178 redovitih i 37 članova podmatka. Priredjeno je 47 izleta sa 294 učesnika. Najviše izleta priredjeno je u Samoborsko gorje, a ostali na Bitoraj, Viševicu, Trakošćan, Ravnu Goru, Vel. Gorjance, Sv. Geru u Žumberku, Plitvička

Jezera, Ozalj Grad, Otok Rab i Pohorje u Sloveniji. Dne 9. srpnja 1933. proslavljena je svečano 10-godišnjica opstanka podružnice na Gradišću. Sklopljen je privremeni ugovor o kupnji prava služnosti puta od 2 metra širine u iznosu od 300 dinara. Gruntovno će se prenijeti. Kupljena je kuća u Lipovačkoj Dragi; prozvana imenom predsjednika Šoića. Imovina društva iskazana je sa Din 24.002. Ski sekcijski broj 65 članova.

»Bjelašnica«, Sarajevo.

Rad podružnice stalno napreduje. Na dobro posjećenoj skupštini, održanoj 13. siječnja o. g., vidi se, da je društvo napravilo 51 izlet sa 640 učesnika, što znači, da su izleti dobro posjećivani obzirom na broj, koji iznosi 183 člana. U glavnom posvećeno je težište rada na Bosnu i Hercegovinu, gdje su obavljene i mnoge markacije. Markacija na najvišoj hercegovačkoj planini, a zapravo jedno od najljepših alpinističkih predjela naših krajeva, provedena je od željezničke stanice Grahovice-Žljeba na Lokve. Nadalje provedena je od autobusne stanice Ivan Planine — Laništa — Mehine Luke — Hranisave, a odavle cijelim grebenom sve do vrha Bjelašnice (observatorija). Na Treskavici markiran je novi put dolinom Hrasničkog potoka Sustavca do Ilijasa, gdje se ima graditi planinarska kuća. Radi neprihvatljivog ugovora šumske direkcije nije se sa gradnjom moglo započeti, te kako su sada neke točke izmijenjene, očekuje se gradnja. Foto sekcijski izlagala je svoje slike prigodom izložbi na Sušaku i Osijeku. 10-godišnjicu proslavilo je društvo svečano na Bjelašnici planini. Zimska sekcijska začlanjena je u Sar. Z. Š. P. Održane su dvije zabave: pokladno i Martinovo sijelo.

»Gvozd«, Sisak.

Na 21. travnja o. g. održana je VIII. redovita skupština u Kolodvorskoj restauraciji. Iz pojedinih izvještaja vidi se rad uprave, koja je održala 7 odborskih sjedница. U minuloj godini broj članova iznašao je 99. Na 4. VII. 1933. održana je planinarska veselica sa dobrim materijalnim i moralnim uspjehom, a u turističko-propagandističku svrhu prikazivan je film u »U carstvu Zlatoroga«. Prijedeno je 27 izleta sa 200 izletnika u naše hrvatske i slovenske planine. Aktivno i vrlo živo radila je ski sekcijska, koja je učinila 7 izleta sa 77 učesnika, a najveća zasluga ide pročelniku g. Zulechneru. Foto sekcijski osnovala je album izleta, što je svakako hvalevrijedno spomenuti. Gotovina u blagajni iskazana je sa 437 Din.

»Mosor«, Split.

Pred vrlo dobrom odazivom održana je 30. siječnja redovita god. skupština pod predsjedanjem vrlo zaslužnog i začasnog člana, predsjednika g. prof. Giromette. Pravljeni su mnogi izleti, a na 41 zajedničkom izletu bilo je preko 600 učesnika. Od značajnijih izleta pravljeni su na Šatorsko jezero, Cincar, Triglav, Biokovo, Risnjak, na Malu i Veliku Paklenicu.

Održano je 13 predavanja o raznim temama, a posjetilo je ista preko 700 osoba.

Marljiva foto sekcijska učestvovala je sa 30 slika na foto izložbi na Sušaku.

Šumski dan priređen je u prvoj nedjelji mjeseca studenoga. Na istome sudjelovali su brojni članovi i seljaci obližnjih sela.

Markirani su putevi Kućine—Zagrade—Dom i Dom—Gojna oko 14 kilometara duljine. Intervencijom kod banske uprave uspjelo je popraviti ceste Žrnovice—Gornje Sitno i Dugopolje—Kotlenica.

Za unapređenje sela poklonjeno je više stotina voćaka seljacima mosorskih sela, a podijeljeno je i dosta hrane i rubenine.

Dom na Mosoru posjetilo je preko 1000 osoba, što je vidan znak pažnje članova i prijatelja, a to i zasluzuje, jer se kuća drži u najvećem redu i čistoći.

Špilji »Vranjači« posvećeno je mnogo pažnje, koju je posjetilo 776 osoba.

Društvo broji 236 članova. Sada se skupljaju prilozi za gradnju skloništa na Kamešnici, a prozvat će se imenom zaslužnog predsjednika.

»Paklenica«, Starigrad.

Na 20. svibnja o. g. održana je skupština, na kojoj je bilo prisutno 14 članova. U novu upravu kao predsjednik biran je Ante Adžija, župnik. Osim manjih izleta društvo je nastojalo, da uvede što više društvenog života, ali uspijeva tek djelomično. Svakog ljeta dolaze u ove krajeve planinari iz Austrije, Njemačke i ostalih krajeva, da se dive krasotama južnog Velebita.

»Velebit«, Sušak.

Po radu spada među najaktivnije podružnice. Obilan rad u prošloj godini, iznešen je u izvještajima pojedinih funkcionera na glavnoj godišnjoj skupštini, održanoj 9. svibnja o. g. Društvo broji 240 redovitih, 50 utemeljiteljnih i 45 podmlatka — svega 335 članova. Poduzeto je 13 izleta sa 174 učesnika. Posjećene su planine Bitoraj, Snježnik, Klek, Risnjak, Obruč, Izvor Rjećine, Kamenjak, Medvedak i Tuholić. Osim članova, izletima pridružili su se i mnogi prijatelji, a nevezanih izleta bilo je također mnogo, samo o njima nije vođena posebna evidencija.

Ski sekacija održala je 15 službenih izleta sa 171 učesnikom. Foto sekacija, pod vodstvom Dr. Emilia, priredila je uspjelu foto izložbu od 20. do 31. VIII. 1933., koju su posjetili i brojni članovi izvan Sušaka. Društvo kani graditi planinarsku kuću na Platku, da udovolji željama prijateljima zimskog sporta. Fond za gradnju raspolaže sa priličnom gotovinom. Upravni odbor održao je 12 sjednica i nekoliko sastanaka.

»Zavižan«, Sv. Juraj.

Ova podružnica radila je u manjem opsegu, jer broji samo 10 članova. Najveću brigu posvetila je »Krajačevoj kući«, te izvela izvjesne popravke.

»Papuk«, Virovitica.

Uprava društva, koja je birana na prošlogodišnjoj skupštini, održala je 8 odborskih sjednica. Broj članova znatno se je smanjio, tako da je koncem godine uplatilo članarinu 56 članova, od toga 38 muških i 19 ženskih. Izleta je bilo malo, a većim dijelom pravljeni su na »Vražje Vršće«, gdje se sada podiže planinarska kuća.

Održane su dvije zabave, koje su svršile dobrim moralnim i materijalnim uspjehom. Predavanje je održao Dr. Cividini uz prikazivanje filma »Triglavskie Strmine«.

Theoretski ski tečaj održao je Dr. Domac i tako udario čvrst temelj novoj ski sekcijsi.

»Oštarc«, Zlatar.

Redovitu skupštinu održalo je društvo 14. IV. o. g. u prostorijama Agrarne štedionice. Napravljeno je 11 izleta sa 45 članova. Prema projektu imali bi pove-

ćati i nadograditi prvi sprat kuće na Ivančici. Doznačila je prva iznos od Din 500.— kao doprinos za gradnju novog »Tomislavovog Doma«. Začlanjene su 23 osobe, a imovno stanje sa koncem godine iznosi 727 dinara. Posjet doma bio je i prošle godine veći naročito zimi.

Ostale podružnice u Brinju, Čabru, Dol. Stubici, Fužinama, Gerovu, Gračacu, Jastrebarskom, Kastvu, Krapini, Krasici, Kutini, Lokvama, Mostaru, Ogulinu, Pakracu, Senju, Sinju, Skradu i Varaždinu podržavale su veze sa središnjicom, ali radi teških prilika svoju djelatnost nisu mogle onako proširiti kako bi želile. Teške prilike Velebita oslabile su rad tamošnjih podružnica a kod nekajih došlo je do potpunog zastoja. Neke podružnice tek su u razvitu, a od osnovanih prošle godine nije se moglo više uspjeha ni očekivati. Nadam se da će prilike krenuti na bolje za procvat našeg planinarstva.

Završujući tajnički izvještaj, želja je sviju nas, da u ovoj godini, kada se imade podići naš novi dom, a u jeseni, kada se bude održavao u znaku 60-godišnjice naš kongres i posveta kamena temeljca, da svi pohrlimo u Zagrebačku goru, da budemo živim dokazom naše iskrene i planinarske ljubavi prema našem Hrvatskom planinarskom društvu.

Da živi Hrvatsko Planinarsko Društvo!

Čitanje izvještaja slušaju članovi skupštine pozorno, a kada je bio dočitan, predlažu neki članovi, da se tako veliki izvještaji u buduće štampaju i među članove razdijele. Prima se.

Dr. Ivo Horvat izjavljuje u svoje i svojih drugova ime, da izvještaj tajnika ne smatra važnim po razvitak planinarskog društva, te se on i njegovi drugovi ustežu od glasovanja.

Član Kaufman predlaže, da se u tajnički izvještaj u buduće stave najvažnije činjenice za razvoj planinarstva, pa se ne će duljiti skupština, a članovi zamarati predugim čitanjem ili neka se izvještaj stampa i među članove razdijeli.

Dr. Seder Ilija prigovara izvještaju, da nije točan, jer ne stoji činjenica, da se nije na vrijeme moglo naći opskrbnika, kada je Ivan Đukić otkažao, već naprotiv, da se je isti odmah natjecao, pak upravni odbor nije htio ponude prihvati, već je imenovao gospodarski odbor. Prigovara radu toga odbora, koji nije bio sposoban, da vodi svoj posao.

Pošto se više nitko nije javio za riječ, pita predsjednik skupštine, da li odobrava i prima izvještaj tajnika time, da o predlogu člana Kaufmana raspravi upravni odbor. Skupština prima izvještaj tajnika i izražava svoje zadovoljstvo dugotrajnim pljeskom.

Prelazi se na treću točku dnevnoga reda:

3. Izvještaj blagajnika.

Blagajnik I. Antun Glad čita iskaz prihoda i rashoda te bilancu za poslovnu godinu 1933. ovim redom:

Prihodi i rashodi 1933.

Rashodi:

	Prihodi:
Stanarina	24.600—
Beriva	54.000—
Tikasnice i ured. potrebitine	6.109—
Poštarnica, telefon, brzovajke	5.683,09
Svijetlo i ogrijev	5.672,25
Socijalno osiguranje	3.663,82
Propagandni troškovi	2.681,75
Osiguranje	1.733—
Porezi	1.030—
Hrvatski Planinar	30.126,05
Članarina Savezu Plan. Društava	4.138,50
Opis trećine članarine	1.879,43
Razni ostali izdaci	7.627,80
Opis trećine vrijednosti edicija	21.536,68
Opis duga Omladinske sekcije	2.260,62
Višak prihoda	23.797,30
	77.744,95
	<hr/> 250.486,94 <hr/>

U Zagrebu 25. lipnja 1934.

Predsjednik:
Dr. Cividini v. r.

Blagajnik:
Glad Anton v. r.

Gornji račun prihoda i rashoda smo pregledali sa knjigama sravnili i u redu pronašli.

N a d z o r n i o d b o r:
Dr Vlastimir Vimpulšek v. r.
Ivka Crnetić v. r.

Milivoj Benković v. r.

Račun razmijere 31. XII. 1933.

Imovina:		15.287,04	Dugovina:	
Poštanska Štedionica		5.328,95	Vjerovnici	83.173,22
Gotovina u blagajni		2.140,—	Jamčevine	550,—
Bankovni tekuci račun		22.755,99	Prelazni računi	11.218,—
Bankovne uložnice		193.740,39	Racuni darova	2.742,50
Dužnici		51.507,69	Čista imovina	254.880,91
Komisionari dužnici		3.094,—	Prenos viška prihoda	77.744,95
Podružnice		88.723,39		332.625,86
Sekcije		12.222,75		
Vodici — edicije		43.073,37		
Nekretnine i namještaj		15.192,—		
				430.309,58

U Zagrebu, 25. lipnja 1934.

Predsjednik:
Dr. Cividini v. r.

Blagajnik:
Glad Anton v. r.

Gornji račun razmijere smo pregledali sa knjigama sravnili i u redu pronašli.

Nadzorni odbor:

Ivka Crnetić v. r.

Dr Vlastimir Vimpulšek v. r.

Milivoj Benković v. r.

Poslije blagajnikova izvještaja ustaje i moli za riječ član Jerković Stjepan, te čita u ime svoje i svojih drugova izjavu, da ne smatra ovaj izvještaj važnim za budućnost Hrvatskoga planinarskoga društva i zato se on i njegovi drugovi ustežu od glasovanja.

Poslije ove izjave, a kako se više nitko ne javlja za riječ, pita predsjednik, da li glavna skupština prima izvještaj blagajnika na znanje. Skupština ga održavanjem prima.

U četvrtoj točci dnevnoga reda:

4. Izvještaj nadzornoga odbora

procjenik nadzornog odbora dr. Vlastimir Vimpulšek obrazlaže i predlaže na odobrenje račun bilance za godinu 1932., pošto je glavna skupština od 2. VII. 1933. ovlastila novi nadzorni odbor, da čitavo poslovanje za godinu 1932. pregleda i ovoj skupštini predloži na odobrenje. Nadzorni je odbor pregledao to poslovanje za godinu 1932. i našao ga u redu, te ga glavnoj skupštini predlaže na prihvrat bez detaljnoga čitanja bilance.

Član Saleto predlaže, da se račun bilance za godinu 1932. pročita detaljno, no glavna skupština odbija taj prijedlog.

Nato dr. Vimpulšek čita pismeni izvještaj nadzornoga odbora:

IZVJEŠTAJ

Nadzornog odbora 60. redovitoj glavnoj skupštini Hrvatskog planinarskog društva, središnjice u Zagrebu.

Slavna glavna skupštino!

Prema zaključku 59. redovite glavne skupštine ovoga društva, pregledali smo račune za godinu 1932. i ustanovili, da su primici i izdaci ispravno u knjigama provedeni, te da se konačni sastav prometa slaže sa knjigama. Molimo stoga slavnu glavnu skupštinu, da koli nama, toli i prijašnjem nadzornom odboru, podijeli razrješnicu za godinu 1932.

Nadalje smo točno pregledali sve račune za prvu i drugu polovinu godine 1933., te pratili poslovanje za drugu polovinu te godine. Nakon točnoga pregleda knjiga i računa ustanovili smo, da su knjige u redu vođene te bilanca i račun dobitka i gubitka ispravno i po svim propisima urednog knjigovodstva sastavljeni, te potpuno odgovaraju stanju odnosnih računa u knjigama.

Molimo slavnu glavnu skupštinu, da ovaj naš izvještaj izvoli uzeti na znanje, te koli nama, toli i upravnom odboru podijeliti razrješnicu.

U Zagrebu, dne 20. juna 1934.

Dr. Vlastimir Vimpulšek v. r., Mišivoj Benković v. r., Ivka Crnetić v. r.

Glavna skupština prima izvještaj na znanje.

5. Podjeljenje odrješnice

bivšem i sadašnjem upravnom i nadzornom odboru uslijedilo je jednoglasno od strane skupštine uz pitanje predsjednika, da li glavna skupština podijeljuje odrješnicu.

6. ODOBRENJE GODIŠNJE PRORAČUNA.

Blagajnik I. Antun Glad predlaže glavnoj skupštini proračun za poslovnu godinu 1934.

Praćun za godinu 1934.

Prihodi:	Rashodi:
Članarina	83.000—
Prinosi za građnju	18.000—
Upisnina	9.000—
Trećina članarine podružnica	20.300—
Znakovi i iskažnice	9.000—
Hrv. Planinar	26.000—
Oglasni u Hrv. Planinaru	7.000—
Kamati	8.000—
Tomislavov Dom	5.000—
Edicije	6.400—
Pristupnina na piramidu	8.000—
Razni prihodi	9.000—
	208.700—
	24.600—
	50.000—
	20.000—
	1.500—
	60.000—
	8.000—
	6.000—
	6.000—
	3.000—
	3.000—
	6.000—
	6.000—
	3.000—
	2.000—
	1.600—
	8.000—
	208.000—

U Zagrebu, 25. lipnja 1934.

Predsjednik:
Dr. Cividini v. r.

Blagajnik:
Glad Anton v. r.

Član Đurić pita gdje i kako je uložena primljena osiguranina za izgorjeli »Tomislavov dom«.

Potpredsjednik Dr. Prebeg odgovara, da je ista zaprimljena i unesena u blagajnički dnevnik za poslovnu godinu 1934., a uložena u Gradsku štedionicu, a bit će iskazana u bilanci poslovne godine 1934., koja će se predlagati na skupštini 1935.

Interpelant se zadovoljava s odgovorom.

Na upit predsjednika skupština prima i odobrava predloženi proračun za poslovnu godinu 1934.

7. Izvještaj o gradnji novog »Tomislavovog doma«.

Pročelnik radnoga odbora Dr. Prebeg čita slijedeći izvještaj radnoga odbora.

Braće i sestre!

Odmah nakon požara starog Tomislavovog doma sastavljen je po upravnom odboru posebni »Radni odbor« sa zadaćom, da pripremi sve potrebno za gradnju novoga doma.

U taj radni odbor ušla su slijedeća gospoda iz odbora:

Dr. Zlatko Prebeg, potpredsjednik HPD,

Kapetan Josip Vučak, tajnik HPD,

Vl. A. Weiller, odbornik i ekonom bivšeg doma,

Ing. Lujo Senderdi, odbornik, a kooptiran je iz članstva;

Grad. Aleksander Freudenreich.

Tokom vremena istupio je iz društva kapetan Josip Vučak uslijed preopterećenosti službenim poslom, a na njegovo je mjesto izabran novo kooptirani član upravnog odbora i tajnik HPD, g. Josip Plaček.

Radni odbor otpočeo je radom odmah dne 16. veljače 1934., do danas je održao 14 sjednica i obavio 1 očevid sam za sebe, 2 očevida sa gradskim zastupstvom, dok su članovi radnog odbora osim toga u 8 navrata obavljali izmjere za vodovod i elektriku i snimanja zemljišta na samom Sljemenu i održali bezbroj dogovora, konferencijske intervencije itd. sa raznim ustanovama i ličnostima glede predradnja za izgradnju doma.

Pod dojmom katastrofe i opreza radi, a u svrhu što jačeg osiguranja svojih prava predalo je HPD, odmah nakon pažara molbu Gradskoj općini u Zagrebu, da mu dozvoli novogradnju »Tomislavovog doma« na istom, starom mjestu, ocjenjujući pri tom brižljivo sve prednosti, ali i sve mane toga mesta. Međutim je ipak radni odbor dalje ispitivao mogućnosti gradnje doma eventualno i na drugim mjestima, tim više, što je za tu svoju akciju nalazio opravdanje i u učestalim glasovima iz redova članstva, u novinskim člancima i na koncu i u raspoloženju kod gradskih zastupnika i gradskog načelstva. Sve te komponente išle su onamo, da se dom ne gradi na starom mjestu, nego na kojem drugom podesnjem mjestu. Radni je odbor ustanovio, da staro mjesto imade svojih prednosti, da leži na cesti, na putevima, koji vode preko gore itd., ali je konstatirao također i mane toga starog zemljišta:

1. Konkurenčija susjednog doma gradskih namještenika.
2. Pomanjkanje svakog boljeg vidika, zbog kojeg se konačno u velikoj mjeri planinari penju na visine.
3. Premalen prostor za bilo kakovo povećanje novog doma, a stari je bio premalen. Pomanjkanje mesta za planinare i ostalu publiku, pomanjkanje mesta za parkiranje automobila, koji su sa bogatijom publikom svaki odlazili pred dom

gradskih namještenika. U vezi s time i pomanjkanje podesne livade za skijanje u zimi, jer je onaj povrtnjak nad domom bio za tu svrhu daleko premalen.

4. Upravo zbog blizine ceste, koja je zaokruživala zemljište s tri strane, vladala je stalno nesnosna buka motora i automobila, a o nekom planinarskom miru ili raspoloženju nije bilo ni govora.

Uza to je radni odbor još računao i s materijalnom stranom. Osiguravajuća društva pokazala su neobičnu kulantnost. Ministarstvo fizičkog vaspitanja odbrije na molbu društva besplatno drvenu građu i dalo izdašnu novčanu pomoć. Ministarstvo trgovine i industrije obećalo je svoju novčanu pomoć.

Društvo se je interesiralo kod Higijenskog zavoda i kod banovine za mogućnost pripomoći kod izgradnje valjanog vodovoda sa dovoljnim kapacitetom.

Gospodin ban je pozvao jednog člana radnog odobra ujedno inženjera Higijenskog zavoda u audienciju, da se informira o stanju stvari. Pokazavši neobičan interes za stvar izjavio je gospodin ban, da će nastojanje HPDea oko izgradnje doma sa svoje strane pomoći, no jedino u slučaju, ako HPD sagradi planinarski dom, koji će biti dostojan grada Zagreba, pa kako je već u to vrijeme postojala ideja, da se po uzoru Škole Narodnog Zdravlja, koja iz sredstava banovinskog fonda za zdravstvenu zaštitu učenika podiže planinarski dački dom na vrhu Malog Sljemena, sagradi novi Tomislavov dom negdje na mjestu sa boljim vidikom, eventualno u blizini same piramide, izrazio se je gospodin ban najlaskavije o tom projektu, naglasivši, da će za dom, koji ovako služi za reprezentaciju Zagreba uvijek spremno dati svoju pomoć.

Sve je to uplivalo na radni odbor, koji je konačno dne 12. III. 1934. obavio očevid na Sljemenu, da ustanovi mogućnost smještaja Tomislavovog doma na drugom mjestu, svijestan svoje odgovornosti pred članstvom i pred građanstvom grada Zagreba. Jednoglasno je zaključeno, da se dom imade smjestiti jedino na hrptu zbog mogućnosti istodobnog vidika na Hrvatsko Zagorje, Zagreb i Posavina, i to bilo tik do piramide ili na susjednu zapadnu glavicu sa kotom 997. Kod toga je dobro uočena privlačivost i veliki značaj planinarskog doma na vrhu Medvednice, čime je rentabilitet doma svakako bolje osiguran, nego da leži negdje u guduri na zaklonjenom mjestu a uočeno je i to, da će ovakav planinarski dom do samog vrha Medvednice, ovako lijepa gradevina služiti na čast i diku ne samo hrvatskim planinarima, nego i gradu Zagrebu i našoj domovini.

I tako je došlo do prvog očevida gradskog zastupstva dne 13. travnja 1934. na Medvednici.

Već tokom nevezanih razgovora prije samog službenog dijela očevida vidjelo se dosta odrješito raspoloženje među gradskim zastupnicima, da staro mjesto ima doći u obzir za gradnju doma, a to se raspoloženje manifestiralo i u samom službenom dijelu očevida, pa su izaslanici HPDea povodom toga, a i povodom već stvorenoga zaključka zatražili mjesto u blizini piramide.

Nakon toga očevida i nakon ponovnog očevida gradskog zastupstva dne 11. svibnja 1934. potvrđilo je gradsko zastupstvo, da se zemljište na koti 997, na hrptu prema sv. Jakobu, 245 metara daleko od piramide imade na 50 godina ustupiti Hrvatskom planinarskom društvu za izgradnju novog Tomislavovog doma. S tim u vezi počeo je radni odbor odmah predradnje za ostvarenje ove gradnje uz podjedno izješće ovoj glavnoj skupštini, u kojoj se imade pitanje gradnje novog doma raspraviti. Radnom odboru odmah je bilo jasno, da se pitanje vode na novom mjestu mora radikalno riješiti, ako se ne će nastaviti s prilikama, koje su u tom pogledu vladale u starom domu. Ispitivana su okolišna vrela. Istodobno stigao je poziv Škole Narodnog Zdravlja za suradnju kod izvedenja vodovoda kaptažom vrela »Zvirki« na sjevernoj strani Medvednice, kota 802, na donjem

Šupljačkom putu. Troškovi za zajednički dio nisu još ustanovljeni a imali bi se dijeliti na pola. Nama međutim nije ta inače povoljna ponuda mogla odgovarati, jer bi se rezervoar od 50 m³ imao smjestiti na vrhu malog Sljemena, odmah iznad vrela, na koti 985, dok se mjesto za našu kuću nalazi 925 m daleko od tog rezervoara na koti 997, pa bi osim troškova priključnog voda od 925 m dužine od rezervoara do našeg mjeseta morali povrh svega snositi još troškove posebnog dizanja vode iz tog rezervoara do naše kuće kao i troškove za rezervoar u kući.

Zato je radni odbor dao po svojim stručnjacima izraditi osnovu, po kojoj se iskorišćuje snaga vrela »Zvirki za pogon turbine, koja daje električnu struju i diže vodu u rezervoar, smješten kod piramide iznad naše kuće.

Izvedbom toga projekta bila bi dobavljena i voda i električna rasvjeta u besplatnom pogonu vodenom snagom i to kompletno za obadva doma, Dački i Tomislavov.

Ako se to srovnati s mogućnošću dobave električnog svijetla na starome mjestu, proizlazi da bi i tamo bio potreban strojevni uredaj jednako za produkciju električne energije kao i za dizanje vode u rezervoar od 50 m³ iznad kuće i da je današnji uredaj »Widderom« posve primitivan i neracionalan, a za novi dom nemoguć.

Razlika je jedino u duljini vodovodnih cijevi, koje se moraju više utrošiti. Pogon kaloričkom centralom stajao bi prema proračunu i iskustvu, što ga imamo u domu Gradskih namještenika, najmanje 40.000 dinara godišnje, dok ovdje na ovom mjestu uslijed povoljnije situacije vrela pogon vodene turbine ne stoji ništa.

Time je osigurana električna rasvjeta i dobava vode u besplatnom pogonu, t. j. naš novi dom imao bi veliku količinu izvrsne vode i potpunu električnu rasvjetu potpuno badava, dakle bi se troškovi instalacije u svakom slučaju rentirali. Radi se međutim i dalje na projektu iskorišćivanja vrela »Hladna voda«, koje leži još povoljnije direktno ispod piramide na koti 860, dakle 58 m više od vrela »Zvirki«, svega 500 m daleko od gradilišta, a imade još povoljnije uslove za hidroelektričnu centralu i bogatiji je vodom. Sve potrebne podatke o izdašnosti vrela dostavlja je uvijek najpripravnije Gradski vodovod u zajednici sa geološkim institutom tehničkog fakulteta.

Projekt za dobavu vode i električne energije preispitan je po stručnjaku tehničkog fakulteta.

Troškovi instalacije nisu još definitivno utvrđeni, a bit će dobrim dijelom pokriti subvencijom banovine i eventualnom suradnjom u izvedbi sa Školom Narodnog Zdravlja, potporom Gradskog vodovoda itd.

Pri izrađivanju projekta postupa radni odbor najsvjesnije i sa dužnim oprezom, a svakako će nastojati postići najbolje i ujedno najjeftinije rješenje. Koliko pak znači činjenica, da će dom imati stalno vodu i elektriku besplatno, to možete i sami prosuditi.

Gradska općina već dugo vremena namjerava izvesti cestu za kružni promet po Medvednici. Ta cesta ima prema službenom planu prolaziti donjim dijelom našeg novog zemljišta, odnosno oko 20—30 m niže od kuće. Time se postizava odstranjenje bučnog prometa, koji je na starom mjestu toliko smetao. Prigodom očekiva Gradskog zastupstva na Sljemenu, nabačeno je i pitanje ceste, pa nam je saopćeno, da će Gradska općina tu cestu provesti, jer je u njenom interesu, da ima blizu vrha Sljeme Planinski dom, koji će biti na diku našeg Zagreba.

Troškove ceste ne će nikako snositi HPD, a provizorna trasa imala bi se u najskorije vrijeme provesti.

Na temelju tih predrađnja raspisao je upravni odbor HPD natječaj za izradbu projekata s rokom do 20. srpnja 1934. Upravni odbor dokazao je time, da

je svijestan važnosti zadatka, jer se izvedba projekata za ovakav dom ne povjera pojedincima već putem javnosti — najboljima.

Što se tiče vjetra imademo spomenuti slijedeće. Vjetra ima svagdje u planinama, a zgodnom situacijom zgrade dadu se postići zaklonjene terase na jug. Plato ispod kote 997 zaštićen je od sjeveroistoka, i po iskustvu je boravak na njemu moguć i za jakih sjeveroistočnih vjetrova. Prozori doma će se izgraditi solidno, pa vjetar ne će škoditi. U ostalom treba uočiti vanjske primjere: kuća na Kredarici, Stanićeva kuća, kuće na Stolu, Kadilnikove na Golici, kuće u inozemstvu itd., mnoge i mnoge su na vrhovima na daleko izloženijim mjestima i s daleko jačim vjetrovima, nego li su na Sljemenu, pa služe izvrsno svojoj svrzi. Dok na novom mjestu sunce sije od jutra do na večer, na starom mjestu zalazi već rano poslije podne.

U pogledu troškova za izgradnju saopćujemo, da je upravni odbor osim dobivene svote od dinara 835.000 za osigurninu, namaknuo dalnjom akcijom još 100.000 dinara i 500 m³ prerađenog drveta, što reprezentira vrijednost od najmanje 150.000 dinara, a stavit će današnjoj skupštini prijedlog, da se fond za gradnju doma u Zagrebu prenese na novi »Tomislavov dom«. Time su sada osigurana sredstva od kojih dinara 1.300.000, dok predstoje još i daljnje potpore ministarstva, banovine i gradske općine.

Tomislavov dom smješten tik vrha naše Medvednice s veličanstvenim izgledom na sve strane naše lijepe domovine od tolike je vrijednosti za ideju planinarstva, za zimski šport, za budućnost H.P.D.-a, da je radni odbor a i upravni odbor Hrvatskog planinarskog društva ponosan, što ima priliku riješiti ovako lijepu zadaću na korist svoga društva, a na ponos hrvatskih planinara.

Živo odobravanje.

Predsjednik veli, da je s ovim izveštajem u vezi prijedlog, što ga upravnom odboru uputiše gg. Mirko Bothe i Josip Pasarić sa 13 drugova. Moli tajnika II. Šetinu da pročita taj prijedlog.

HRVATSKO PLANINARSKO DRUŠTVO

Središnji upravni odbor

Z a g r e b , Jaršavska 2-a.

Na osnovu § 6. t. 4. postojećih društvenih pravila H. P. D.-a od 12. XII. 1921. i u vezi sa t. 7. dnevnoga reda objavljene glavne skupštine (izvešće o gradnji novog »Tomislavovog doma«) potpisani članovi redoviti, začasni i ute-meljiteljni podnose niže obrazloženi predlog s pozivom, da ga Središnji upravni odbor izvoli iznijeti na raspravu na 60-godišnjoj glavnoj skupštini Središnjice u Zagrebu, sazvanoj za 26. VI. o. g., i da se u smislu § 6. t. 7. istih društvenih pravila o njemu odlučuje poimeničnim glasovanjem:

Tekst predloga:

Budući da se je Središnji upravni odbor H. P. D.-a po svojim izaslanicima gg. Dr. Z. Prebegu, drugom potpredsjedniku, i Dr. V. Vimpulšeku, pročelniku nadzornog odbora, na prvom očevidu na Sljemenu pred zastupnicima gradske općine i gradskog zastupstva grada Zagreba povredom §. 6. t. 7. društvenih pravila (»odlučuje«) glavna skupština (»o otuđenju nekretnina sa 2/3 glasova prisutnih članova«) te u smislu §. 7. strana 5. al. 7. i 8. (»predsjednik, potpredsjednik ili tajnik imadu zastupati društvo naprama općinstvu i osobito prema oblastima«) i §. 9. društvenih pravila neovlašteno s obzirom na dra. V. Vim-pulšeka kao pročelnika nadzornog odbora — odrekao dosadašnjeg mesta

za gradnju novog Tomislavova doma, na kojem mjestu ima H. P. D. po ugovoru s općinom grada Zagreba pravo uživati uporabni odnos još kroz 18 godina t. j. do 1952., a steklo je i pravo dosjelosti tokom 56 godina t. j. od godine 1878. Međutim je isti odbor u zamjenu za to vrlo prikladno, prostrano i svestrano lahko pristupno i jedno od najljepših mjesta na Sljemenu (jer leži u potpunoj zavjetrini na južnoj strani gore, a do njega vodi automobilska cesta i gotovo sve šumske ceste i svi planinarski putovi, pa ima u neposrednoj blizini izvor pitke vode, izgrađenu cisternu i prostranu terasu, stare temelje doma i osim toga uživa 2 vrta za opskrbu povrćem) — prihvatio na drugom očevidu ponudeno mu posve zabačeno i od planinarskog kretanja udaljeno, silno izloženo svim oštrim vjetrovima i jakim oborinama te uopće za gradnju planinarske kuće neprikladno mjesto u okolišu prve glavice iza Piramide na zapadu prema Malom Sljemenu sa kotom od 994 metra, (jer do njega ne vodi nijedna ni primitivna šumska cesta, a samo jedan slabo posjećivani planinarski put, te nema u neposrednoj blizini vode, koja bi se stoga morala skupim tehničkim napravama dovoditi do kuće); pa budući da očito prijeti opasnost, da bi gornjim odlukama Središnjeg upravnog odbora — ako bi se ostvarile — mogli biti teško oštećeni materijalni i moralni interesi ne samo Središnjice H. P. D.-a, nego i društvenih podružnica, a gradnja novog doma ako ne uopće osujećena, a ono barem odgodena na neizvjesnu budućnost:

potpisani članovi predlažu, da ova glavna skupština stvori ovaj

Zaključak:

1. U smislu § 6. t. 7. društvenih pravila kao i uporabnog ugovora i stečenog prava dosjelosti proglašuju se nevaljanima i ništetnim odluke Središnjeg upravnog odbora H. P. D. Središnjice o neovlaštenom odreknuću od dosadašnjeg mjestu za gradnju novog Tomislavova doma i o prihvatu posve neprikladnog novog mesta u okolišu prve glavice iza Piramide prema Malom Sljemenu.

2. Taj zaključak se hitno i bez odlaganja ima podnijeti poglavaru i za stupstvu grada Zagreba sa molbom, da ga izvoli uzeti na znanje i uspostaviti u prijašnje stanje uporabni odnosa sa H. P. D. za gradnju novog doma na dosadašnjem mjestu i to, s ovim stvarnim

Obrazloženjem:

a.) Novogradnja na novom mjestu na glavici k. 994 na Sljemenu.

I. Pripravne radnje prije novogradnje.

1. Cesta. Do novogradnje na visini 994 m. treba sagraditi cestu. Kraj stare planinarske kuće bila je visina ceste 914 m. tako, da treba svladati uspon od 80 m. Uz 5.6% potrebna je duljina ceste 1.500 m. Na tih 1.5 km. ceste trebat će najmanje 2 zavoja sa 1%, što uvjetuje produljenje za svaki zavoj od 100 m. Prema tomu treba ukupno izgraditi 1.700 m. ceste. Na tekuci metar ceste dolazi kod širine od 5.0 m.:

- a) za utrenik 1.0 m^3 kamena à 50 din. iz iskopa za cestu = Din 50
- b) za tučenac 0.5 m^3 " à 80 " = " 40
- c) za sipinu 0.3 m^3 " à 100 " = " 30

Osim toga

- d) za tzv. liniju 10 " = 1 g. 10
- e) za 6 propusta à 800 din. ($4.800 : 1.700 - 30$) = " 30
- f) za valjanje i zemljoradnje $2 \text{ m}^3 \times 20$ din. = " 40

ukupno " 200

Prema tome cesta će stajati $1.700 \times D 200 = D 340.000$.

2. Opskrba vodom.	Predmijeva se, da vrelo daje barem 0.3 lit. u sekundi:
a) cisterna od 100 m ³	= 800 Din = Din 80.000.—
b) uređenje vrela	= " 10.000.—
c) cjevodvod 1 km 5 cm cijev à 12 kg (12.000 kg × 10 D)	= " 120.000.—
d) jarak 1.000 à 1.0 m ³ = 1.000 × 20	= " 20.000.—
e) strojevi za dizanje na 100 m	= " 80.000.—
	ukupno Din 310.000.—

Prema tomu bi opskrba novog doma vodom stajala na novom odabranom mjestu Din 310.000.—, i to bez doprinosa, što bi ga društvo platilo Higijenskom zavodu za eventualnu zajedničku uporabu vodovoda, koji bi bio izведен u svrhe dačke planinarske kuće na Malom Sljemenu. Povrh toga teretiti će društvo trajno troškovi uzdržavanja dovozne ceste i pogona vodovodnih strojeva. Iz ovog slijedi, da bi — same predrađnje prije početka gradnje doma na novom mjestu stajale: a) cesta — D 340.000, b) opskrba vodom D 310.000.— ukupno Din 650.000.—.

3. Prednosti građnje na starom mjestu bile bi ove: a) Tamo ima automobilska cesta kraj gradilišta, a gotovo sve šumske ceste kao i planinarski putovi vode do kuće; b) ima izvor pitke vode u neposrednoj blizini te izgrađen rezervoar od 26 m³ i naprava hidrauličkog »Widdera«, koji vodi bez troška diže na visinu od 50 m; c) ima izgrađena prostrana terasa sa klupama i stolovima; d) ima izgrađen podrum i stari temelji kuće; e) ima dva prostrana vrta za povrće; a sve to zajedno vrijedi najmanje Din 200.000.—. Prema tomu prištrednja pri gradnji na starom mjestu iznosi prema građnji na novom mjestu: Din 650.000 + Din 200.000 = Din 850.000.—.

Zaključak:

Iz gornjeg mišljenja iskusnog i uvaženog stručnjaka jasno proizlazi, da bi se samim predrađnjama za gradnju novog planinarskog doma na novom mjestu iscrpila cijela osigurnina, koju je društvo dobilo kao premiju za izgorjeli stari »Tomislavov dom« (D 835.000) tako, da za novogradnju ne bi ostalo ništa. Kako se pak u društvenom glasilu »Hrv. Planinaru« i u člancima dnevnih novina opetovano govorilo o građnji novog »reprezentativnog« i »veličanstvenog« doma s hotelskim komforom kao i »velikim« osnovama, u kojima se naviješta potpuna izgradnja takovog doma troškom od više milijuna dinara i to u toku od pet godina, od kojeg se još ove godine imade izgraditi prostrano prizemlje: pita se, kako i otkud će središnji upravni odbor smoci u ovim teškim vremenima toliko svote za ostvarenje svojih planova? Dosadašnje najavljene akcije, kao sabirna i zasnovana javna predstava pred katedralom nisu imale vidnog uspjeha, a o kakvom većem milijunskom zajmu jednom kulturnom društvu bez jake i sigurne podloge danas nema ni govora.

Stoga se valja vratiti na realnu bazu i graditi s onim, što društvo ima, a ništa na dug, kako je to s uspjehom činilo do časa, kad je novi odbor preuzeo upravu društva. Realna pak baza znači gradnju doma na starom mjestu s raspoloživim sredstvima od oko 1.000.000 i da se započe graditi što prije još ove godine. Periculum in mora: postoji ozbiljna opasnost, da će se razbježati zagrebačko članstvo, ako doskora ne vidi novi dom u gradnji. A da se to osujeti i takova gradnja omogući, postoji jedan jedini uvjet, a taj je po našem uvjerenju prihvat našega gornjega predloga i njegovo što hitnije provedenje.

U Zagrebu 18. lipnja 1934.

Mirko Bothe v. r. i. t. d. (15 potpisa).

Poslije pročitanoga prijedloga uzima riječ član dr. Đuro Janešović, koji u podujem i temperantnom govoru obrazlaže i odobrava rad sadanog upravnog odbora te prigovara postupku prof. Pasarića, koji čitavo vrijeme od glavne godišnje skupštine nije dolazio u društvo niti je aktivno sudjelovao u radu društva, već je neposredno pred skupštinu napisao u »Novostima« i »Hrvatskoj Straži« članke, u kojima iznosi tvrdnje, koje nisu ni na čemu osnovane. Dalje prigovara prof. Pasariću i dru Krajaču, što su se apstinirali od suradnje u Hrvatskom Planinaru, dok su prijašnjih godina stalno ispunjavali čitave stranice toga časopisa. Na taj se način ne iskazuje briga i interes za društvo. Prelazi dalje na zakupni ugovor s gradskom općinom za potrebito zemljište doma. Ovim ugovorom ne može se stići pravo dosjelosti, jer se plaća godišnja zakupnina, dok osigurana svota, primljena za osigurane objekte, pripada gradskoj općini kao vlasnici objekata, a premiju imadu plaćati zakupnici.

Dalje govori o računima prijašnjeg upravnog odbora i veli, da su ti računi pretjerani.

Zagovara rad sadanog upravnog i radnog odbora u pogledu odluke za gradnju novoga doma na novome mjestu i poziva sve članstvo, da sudjeluje u radu, kako bi novi dom bio što reprezentativniji i što većim ponosom Hrvatskoga planinarskoga društva.

Skupština je govor dra Janešovića saslušala velikim interesom i često ga prekidala frenetičnim odobravanjem, a na koncu ga pozdravila burnom akamacijom.

Predsjednik daje riječ prof. Pasariću, ali on neće da govori.

Dr. Prebeg moli glavnu skupštinu, da odobri dosada izvršeni rad za gradnju novog doma i da prihvati ovaj

Zaključak glavne skupštine.

Glavna godišnja skupština Hrvatskoga planinarskoga društva ovlašćuje upravni odbor, da sklopi s gradskom općinom ugovor za novo zemljište prema smjernicama, koje su sa gradskom općinom već utvrđene, i da nastavi s pripravnim radovima i sa samom gradnjom doma na novom zemljištu.

Skupština prima ovaj zaključak.

Dr. Horvat predlaže u svoje ime, da se o tome predmetu dalje ne raspravlja.

Prof. Pasarić i Bothe predlažu, a to su zahtijevali i pismeno u svom prijedlogu, da se glasuje tajno i pojedinačno.

Predsjednik pita glavnu skupštinu, da li prihvaca taj prijedlog.

Skupština ga ne prima.

Predsjednik pita, da li glavna skupština prima izvještaj radnoga odbora na znanje. Skupština ga prima. Protiv njega glasuje 12 članova.

Član Ilić zagovara gradnju doma na novome mjestu i obećaje, da će novi dom ustakliti besplatno kao što je ustaklio i dogradnju staroga doma, pa makar bivši upravni odbor nije našao za vrijedno, da se zahvali njemu i ostalim obrtnicima, koji su kod te dogradnje besplatno radili.

Član Dr. Dečak govori o potrebito slozi među svim planinarima. Zagovara gradnju doma na novome mjestu i predlaže, da se upravi molba gradskoj općini, da potrebno zemljište za novi dom dade Hrvatskom planinarskom društvu besplatno u vlasnost. Ako je potrebno neka se pošalje velika deputacija gradskom načelniku. Predlaže, da se u radni odbor izaberu još i gg. dr. Josip Poljak i dr. Đuro Janešović.

Skupština prima i upućuje prijedlog upravnom odboru.

Dr. Prebeg se osvrće na govor dra Dečaka, te izjavljuje, da su bili poduzimani koraci, kako bi se zemljишte dobilo na poklon a eventualno i na prodaju, ali gradska općina nije voljna da zemljишte na Sljemenu pokloni ili proda. Zahvaljuje članu Iliću na obećanom radu i moli ostale članove, da se po mogućnosti ugledaju u primjer Ilićev.

Član Kocak govori u istome smislu o tom predmetu.

Time je ta točka dnevnoga reda bila završena.

Punomoći.

Predsjednik pozivlje skrutatore, da izvijeste o pregledu predanih punomoći delegatima pojedinih podružnica.

Dr. Jakovljević izjavljuje, da su sve punomoći u redu i pravilno izdane, jedino punomoć podružnice »Visočica« u Gospiću, koja glasi na ime prof. Pasarića, nije pravovaljano potpisana po predsjedniku ili njegovom zamjeniku niti je providena društvenom štampiljom.

Dr. Janečković predlaže, da se ova punomoć zbog eventualnoga precedensa ne prihvati.

Skupština prihvata prijedlog dra Janečkovića.

Prema tomu su na ovoj skupštini bile podružnice zastupane ovako: Dr. Cividini zastupa podružnice: 1. »Paklenica« Starigrad sa 1 glasom (14 članova), 2. »Ravna Gora« Varaždin sa 16 glasova (162 člana), 3. »Kamenjak« Rab sa 2 glasa (20 članova), 4. »Škamnica« Brinje sa 3 glasa (25 članova), 5. »Plešivica« Jastrebarsko sa 4 glasa (42 člana), 6. »Strahinščica« Krapina sa 3 glasa (26 članova), 7. »Jankovac« Osijek sa 16 glasova (160 članova), 8. »Željezna Gora« Čakovac sa 4 glasa (42 člana), 9. »Orjen« Dubrovnik sa 11 glasova (107 članova), 10. »Kraljnik« Križevci sa 5 glasova (48 članova), 11. »Dilj Gora« Slavonski Brod sa 10 glasova (100 članova), 12. »Crnopac« Gračac sa 2 glasa (18 članova), 13. »Virica« Dugaresa sa 5 glasova (53 člana); — Plaček Josip zastupa podružnicu »Bjelašnica« Sarajevo sa 18 glasova (183 člana); — Dr. Prebeg Zlatko zastupa podružnice: 1. »Bilogora« Bjelovar sa 10 glasova (100 članova), 2. »Biokovo« Makarska sa 4 glasa (40 članova), 3. »Skradski Vrh« Skrad sa 1 glasom (12 člana); — Mrnjavčić Tomislav zastupa podružnicu »Sokolovac« Požega sa 3 glasa (31 član); — Dr. Fran Bulić zastupa podružnicu »Mosor« Split sa 29 glasova (294 člana); — Antun Glad zastupa podružnicu »Bilo« Koprivnica sa 5 glasova (50 članova); — Janko Kreft zastupa podružnicu »Martinščak« Karlovac sa 10 glasova (98 članova); — Josip Pasarić zastupa podružnice: 1. »Gvozd« Sisak sa 8 glasova (80 članova); — 2. »Ivančicu« Ivanec sa 5 glasova (50 članova); — Dr. Ivo Horvat zastupa podružnicu »Mali Rajinac« Otočac sa 3 glasa (26 članova); — Vladimir Stahuljak zastupa podružnicu »Čaklovac« Pakrac sa 7 glasova (74 člana); — Mirko Bothe zastupa podružnicu »Oštrelj« Zlatar sa 3 glasa (32 člana); — Antun Grgeurić zastupa podružnicu »Hajdova Hiša« Brod na Kupi sa 2 glasa (18 člana); — Tiljak Matija zastupa podružnicu »Zrin« Petrinja sa 5 glasova (50 članova); — Venne Marijan zastupa podružnicu »Strmac« Nova Gradiška sa 4 glasa (42 člana); — Mgr. ph. Kleščić Mirko zastupa podružnicu »Japetić« sa 21 glasom (211 članova); — Dr. Branimir Domac zastupa podružnicu »Papuk« sa 6 glasova (63 člana).

8. Prijedlozi.

I. **P r e d s j e d n i k** predlaže u ime upravnog odbora, da glavna skupština imenuje začasnim članovima zbog njihovih velikih zasluga za razvitak planinarske misli slijedeću gospodu: 1. Ing. Antu Premužića u Sušaku, 2. Ing. Iga Oraša u Makarskoj, 3. Stjepana Šoića u Samoboru, 4. dra. Kamilu Firingeru u Osijeku, 5. Krešimira Filića u Varaždinu i 6. dra. Josipa Flegera u Sarajevu. — Skupština prima ovaj prijedlog jednoglasno.

Zatim **p r e d s j e d n i k** čita prijedloge podružnica i to:

1. Prijedlog podružnice »Kamenjak« u Rabu, da se bivši njezin predsjednik dr. Marijan Tomašić zbog njegova zasluznoga planinarskoga rada na otoku Rabu imenuje začasnim članom. Prima se jednoglasno.

2. Prijedlog podružnice »Sokolovac« u Požegi, da se njezin osnivač i veliki kulturni radnik Julije Kempf, koji koji se pred kratko vrijeme upokojio, imenuje začasnim članom. Prima se jednoglasno.

3. Prijedlog podružnice »Kalinik« u Križevcima, da se dr. L a v o s l a v Hanžek, ministar na raspoređenju, imenuje začasnim članom, jer je za vrijeme svoje aktivne ministarske službe omogućio podružnici izgradnju planinarskoga doma na Kalniku time, što joj je dao pripomoći od 70.000 Din, i jer je Srednjicu u Zagrebu potpomogao velikim doprinosom. Prima se većinom glasova.

P r e d s j e d n i k predlaže u ime upravnog odbora:

1. da se uloženi novac u »Gradskoj štedionici«, koji se imao upotrijebiti za gradnju doma u Zagrebu, prenese na fond za gradnju novog planinarskog doma na Medvednici;

2. da se kuća na Gornjem Jelenju smije prodati najboljem nudiocu i bリスト iz inventara »Hrvatskoga planinarskoga društva«.

Dr. Prebeg obrazlaže potrebu prodaje ove kuće time, što ona uslijed izgradnje doma na Risnjaku više ne vrši funkciju skloništa planinara, koji su na prolazu na Risnjak ili s njega, i što izdržavanje takove kuće iziskuje velike financijsalne izdatke.

3. da se u »Savez Planinarskih Društava Jugoslavije« imenuju za delegati članovi upravnog odbora:

I. delegat dr. Ante Cividini, zamjenik Josip Plaček;

II. delegat dr. Zlatko Prebeg, zamjenik dr. Vlastimir Vimpusel.

Sva tri prijedloga prima skupština jednoglasno.

III. **P r e d s j e d n i k** izvješćuje, da podružnice »Martinšćak« u Karlovcu, »Bjelašnica« u Sarajevu, »Gvozd« u Sisku predlažu izmjenu § 6. i § 8. društvenih pravila, koji govore o pravima podružnica na glavnoj skupštini Matice, t. j., da podružnice imaju jednako pravo glasa kao i članovi Matice.

Ovom se prijedlogu pridružuje još i podružnica »Zrin« u Petrinji i »Sokolovac« u Požegi.

Protiv toga prijedloga ustaje član Cartagine, koji u svojem govoru obrazlaže, da bi to bilo nepravedno za članove Matice u slučaju glasovanja za pojedine poslove velikog zamašaja, koji bi se ticali sveukupnoga planinarstva. Članovi Matice uvijek su bolje upućeni u sam rad upravnoga odbora, nego li članovi podružnica, jer žive u bližem kontaktu s upravnim odborom. Članovi podružnica bi imali dvostruko pravo glasa: jedanput na skupštini podružnice, a drugi put na skupštini Matice. Stoga predlaže, da se ovaj prijedlog podružnica odbije.

Dr. Janešović predlaže, da se ovo pitanje dobro prouči i raspravi, jer se tako zamašno pitanje ne dade ovako naprečać riješiti.

Tomu se prijedlogu pridružuje i delegat podružnice »Sokolovac« u Požegi Tomislav Mrnjavić.

Delegat dr. Domac predlaže, da se pravila izmijene tako, da jednako pravo glasa imaju oni članovi podružnica, koji pribivaju Matičnoj skupštini.

Predsjednik izjavljuje, da će upravni odbor proučiti pitanje promjene pravila, i raspraviti sve prijedloge u tom pogledu, eventualno na pretkonferenciji, koja će se održati u Zagrebu prigodom proslave 60. godišnjice društva.

Skupština odobrava i prima na znanje predsjednikovu izjavu.

IV. Podružnica »Kalinik« u Križevcima predlaže, da se od Ministarstva saobraćaja ishodi pogodnost vožnje od 50% članovima planinarskih društava s manje od 100 redovitih članova, u slučaju kada se na zajednički izlet u udaljenosti od najmanje 100 km voze najmanje tri člana, a svaki član mora biti najmanje 2 (ili 3) godine uzastopce redovitim članom društva.

Glavna skupština ovlaštuje upravni odbor, da ishodi tu pogodnost.

V. Član Stjepan Urban stavlja dva pismena prijedloga: 1. da se na starom zemljisu »Tomislavova doma« podigne buffet, u kome bi planinari nedjeljom i blagdanima mogli dobiti jela i pića; 2. da se u svrhu propagande izdaju markice u vrijednosti od 25 para, koje bi članovi i prijatelji planinarstva lijepili na svoju poštu.

Dr. Prebeg izjavljuje, da su za gradnju buffeta već poduzete predradnje i da je za gradnju već stigla dozvola gradskoga načelstva, a o izdanju markica izrađuje svoj prijedlog Radni odbor.

Predlagач se zadovoljava s odgovorom.

Član Teodor Kaufman predlaže, da »Hrvatsko planinarsko društvo« kupi nekoliko dionica »Putnika«.

Dr. Prebeg izvještava, da je o tom prijedlogu raspravljao s predlagачem i da će se eventualno nabaviti koja dionica prigodom nove emisije, jer dionica više nema. — Skupština se zadovoljava s tim odgovorom.

9. Nadopuna upravnog odbora i izbor nadzornog odbora.

Predsjednik izvještava, da su prema postojećim pravilima žrijebom ispali neki članovi iz upravnog odbora, pa predlaže, da se upravni i nadzorni odbor popuni novim članovima.

Skupština jednoglasno prima listu upravnoga odbora, po kojoj su birani: 1. u upravni odbor: Miroslav Čubelić, Walter Jankowski, dr. Fran Kušan, Nikola Pauković i dr. Vlastimir Vimpulšek; 2. u nadzorni odbor: Milivoj Benković, Ivka Crnetić i Rudolf Rauker.

10. Eventualije.

Dr. Vimpulšek apelira na članove, da se preplate i tako poduprnu društveni časopis »Hrvatski Planinar«, jer dosadanji broj pretplatnika dovodi u pitanje opstanak i daljnje izlaženje ovoga našega jedinoga i lijepoga planinarskoga vjesnika. Dosadašnje stanje časopisa je takovo, da moramo ozbiljno misliti i raspraviti to pitanje.

Član Benković predlaže, da se godišnja članarina povisi za 15 dinara, pa će time biti dana mogućnost, da svaki član prima društveni časopis.

U istom smislu govori i član Ilić.

Skupština ne prima toga prijedloga, već ovlaštuje upravni odbor, da to pitanje prouči i da na slijedeću glavnu skupštinu donese već gotov prijedlog.

Pošto se nije više nitko javio za riječ, predsjednik zahvaljuje delegatima podružnica i članovima Matice, što su u tako velikom broju i tako aktivno sudjelovali na ovoj važnoj i jubilarnoj skupštini. Napose zahvaljuje prisutnim zaступnicima »Jutarnjeg Lista« i »Novosti«, koji redovito prate rad društva i marljivo o njem izvješćuju. Napokon zahvaljuje i strpljivosti policijskog komesara, pa zaključuje ovu skupštinu točno u 24 sata.

D o v r š e n o.

Predsjednik:
Dr. Ante Cividini, v. r.

Perovoda:
Viktor Šetina v. r.

Ovjerovitelji zapisnika:
Juraj Vuković v. r. Josip Gjurić v. r.

RAD PODRUŽNICA HPD

Skupština podružnice HPD »Čaklovac« u Pakracu. Na Cvjetnu nedjelju ove godine u 4 sata poslije podne održalo je Hrv. planinarsko društvo podružnica »Čaklovac« u Pakracu svoju IV. redovitu glavnu skupštinu u prostorijama hotela »Croatia«. Skupštinu otvara predsjednik Mr. Josip S v o b o d a , te se najprije u kratkom komemorativnom govoru sjeća netom preminulog revnog i zaslužnog člana dra. Legina, odvjetnika u Pakracu, a prisutni članovi odaju mu počast poklikom: »Slava mu!«

Zatim se predsjednik osvrće na društveni rad u prošloj godini, pa sa negodovanjem konstatira, koliko je lijepih planova ostalo neostvareno, koliko je divno zamišljenih izleta propalo radi nemarnosti članova. Tako se nije mogao izvesti namjeravani izlet na Golicu u mjesecu svibnju, kad ondje procvatu, kako je poznato, bijele narcise, pak s onom divnom okolinom pružaju čarobnu sliku, koja svakom posjetitelju ostaje nezaboravna. Taj izlet san je našeg predsjednika, i on se nada, da će ove godine doći do njegovog ostvarenja, a i svi su izgledi povoljni. Isto je bilo i sa izletom na Plitvička jezera, koji je i ove godine opet uzet u program.

No ipak društvo pokazuje bar donekle neki napredak prema minulim godinama. Aranžirani manji izleti u okolini svi su od reda uspjeli — no ja držim, to je zbog toga, jer su materijalni izdaci minimalni i tu kriza nije imala svoje prste. — Predsjednik se u svom dalnjem govoru osvrće na neke veće izlete, koje je društvo poduzelo. Bio je to krasni izlet u mjesto Zvečevu, koji leži u divnom gorskom sklopu, a u pozadini kosi se Papuk, gospodar sjevero-istočne Slavonije. Da je taj izlet uspio, zasluga je pakračkog »Slaveksa« d. d., odnosno ravnatelja »Slaveksa« g. Franka, koji je našem društvu stavio na raspolaganje nekoliko vagona industrijske željeznice. Ta nas je željezница povezla 45 km krasnim krajem prema »zlatnoj dolini«. Još je spomena vrijedan izlet u Poljanu na Ribnjake. To je šesnaest umjetnih jezera u površini od 1600 jutara. Lijep je bio izlet preko Daruvara na Petrov Vrh, Vrani kamen i Crni Vrh. Prošle godine otkrili su naši planinari još jedno vrlo lijepo izletište na Pasjanu. To je u ograncima Psunja jedan brežuljak, visok 413 metara, ali tako zgodna položaja, da se s njegovog vrha pruža prekrasan pogled, može se reći na 360° uokrug. Prema jugu otvoren je vidik u savsku ravnicu i ondje se ljeska Sava, a preko u Bosni jasno se vide Motajica, Kozara planina, pa dalje na jug druge bosanske planine, a ovamo Omanovac, Pakračka gora, Petrov vrh, Poljanski ribnjaci, Moslavacka gora, a u sivkastoj magli bistro oko naslućuje konture Zagrebačke gore. — Na-

dalje sjeća se predsjednik ovogodišnje društvene zabave, koja je uspjela u moralnom i materijalnom pogledu, tako da društvo, prema lanskoj godini, pokazuje imovinski plus od Din 1600.— Za naše malo, mlado društvo i naše male, skromne prilike, dosta. Mr. Svoboda završuje svoj govor jednim apelom na dragu braću planinare i sestre planinarke, da u ovoj godini pokažu više ljubavi i ambicije u radu nego dosada, jer će on u protivnom slučaju odstupiti, pošto on ne želi biti predsjednikom društva, koje ne radi! Za svoj govor ubire veliki pljesak prisutnih brojnih članova.

Zbog smrti dra. Legina i radi odstupa dra. Markulina iz uprave društva, pristupa se izboru, te na predlog predsjednika Svobode jednoglasno su izabrana gg. Wilder i ing. Lovrić.

Iza toga čita svoj tajnički izvještaj naš agilni tajnik g. Ivica Vaneček. I njegov je izvještaj u duhu predsjednikova govora. Tajnik govor i o nesreći, koja je zadesila našu središnjicu u Zagrebu povodom požara Tomislavovog doma na Sljemenu i čita njen apel podružnicama za pripomoći pri gradnji novog doma, a prisutni članovi obećaju, da će se vrlo rado odazvati, kako kome prilike dozvole. Još je bilo debate o kupoprodajnom ugovoru između bivšeg Hrv. sokolskog društva u Pakracu i Hrv. planinarskog društva. Ovo potonje kupilo je pred par godina od Hrv. Sokola neke scenerije i razne scenske rekvizite, no nije do danas moglo doći u posjed istih i upućeno je, da svoja potraživanja utjera sudskim putem, no to je skopčano sa velikim troškovima.

Poslije tajnikovog izvještaja dolazi na dnevni red blagajnički izvještaj. Blagajnik g. Erb iscrpivo obavlja izjavu o materijalnom društvenom stanju. Nadzorni odbor sa svoje strane izjavljuje, da je prigodom revizije pronašao sve u najboljem redu i time je dnevni red naše skupštine bio iscrpljen.

Izlet u Jajce, Banja Luku i Mrkonjić-grad. Preko Duhova priredila je podružnica HPD »Strmac« u Novoj Gradiški dvodnevni izlet za svoje članove i goste u Jajce, sa zadržavanjem i razgledavanjem Banja Luke i Mrkonjić-grada. Na izlet se išlo teretnim autom, u kome je bilo 27 izletnika, a osim toga išla još dva privatna automobila sa 12 izletnika tako, da je ta dva dana bilo u Jajcu 40 Gradišćana, što je svakako vrlo lijep broj za malo mjesto.

U Jajcu, kamo su stigli 20. V. iza podne, dočekao ih je predsjednik »Kosmosa«, društva za promicanje planinarstva g. Alojz Mandeljc i oba je dana njihova boravka u Jajcu bio neprestano s njima, tumačeći i prikazujući sve, što je bilo za vidjeti u Jajcu. Ovakova susretljivost veoma je iznenadila, tim više, što je isto društvo, odnosno društveni predsjednik, išao na ruku, te osigurao noćista i hranu u Jajcu. Smatramo stoga svojom dužnošću, da mu se i na ovaj način javno zahvalimo! — U Jajcu, a i kasnije usput, sastajali se s planinarima iz Broda, koji su imali sličan program izleta na Jajce kao i naši. Odličan uspjeh ovoga izleta daje mnogo nade i izgleda za budući rad na propagandi planinarstva u Novoj Gradiški, gdje inače još nema dovoljno razumijevanja među građanstvom.

Otvorene nove planinarske staze na Bjelašnici. U nedjelju 24. lipnja ove godine otvorila je ovdašnja podružnica Hrvatskog Planinarskog Društva »Bjelašnica« novu planinarsku stazu od Velikog polja na opservatorij Bjelašnice 2067 m, preko Crnog Vrha i Kotlova, kao i spojke sa sedla Crnog Vrha 1720 m na Stini dol. Trasa novog puta ide od Velikog polja na Valentinov bunar i otuda na Crni Vrh, gdje je raskršće na Opservatorij. Lijevo brdu je t. zv. zimski put, koji se penje lijevom bočinom spomenutih kotlova, dok desni t. zv. ljetni, ulazi u kotlove s desne strane i iskorisčujući grede i točila ulazi u same stijene, gdje

je radi strmeni provedena žica u dužini od 80 metara. Oba puta sastaju se ne-posredno pod Opservatorijem. Put lijevo niz brdo veže Crni Vrh sa Stini dolom. Markacije su odlično provedene, a sam je put učinjen prohodnim. U području Crnog Vrha i grebena postavljeni su visoki stupovi sa strjelicama, koji će u zimsko doba dobro poslužiti skijašima.

Taj naporni i svakog priznanja vrijedan posao, obavili su vrijedni i agilni članovi »Bjelašnice« gg. I. Sigmund i J. Nepomucki, boraveći osam dana na terenu uz najteže okolnosti.

Prednosti nove staze su u tome, što se, pri usponu na Opservatorij, izbjegava Stini dol, pa je trajanje hoda sa Velikog polja na Opservatorij skraćeno za jedan sat. Osim toga je i uspon blaži, jer visina Crnog vrha leži 200 metara više od Stini dola. Konačno prednosti nove staze dolaze do izražaja zimi, jer je nova staza za razliku od Stinidolske, zaštićena od vjetrova. Stoga će lijevi odvojak kod kotlova dobro poslužiti zimi skijašima, dok će desni put sa usponom na kotlove biti podesan za ljeto. Ali kako je ovo penjalačka tura, to će se njome moći služiti samo malo iskusniji planinari, koji ne pate od vrtoglavice.

Staza je prozvana »Josipovom stazom«. To ime dano je stazi iz tri razloga. Prvi je razlog tome, što se čuvat Opservatorija, starina Schäffer zove Josip, drugi, što je ideja za ovu stazu došla od vrijednih članova »Bjelašnice« gg. Josipa Plačeka, dra. Josipa Flegera, Josipa Nepomuckog i Josipa Sigmunda, dakle sve samih Josipa, od kojih su posljednja dvojica, kako smo već spomenuli, tu stazu i izveli; a treći je razlog tome, što su najveći broj aktivnih i odličnih planinara »Bjelašnice« sve sami Josipi, koji i blagdan sv. Josipa 19. ožujka, već nekoliko godina svečano proslavljaju na Bjelašnici.

Stanje nasada oko »Doma Kraljice Marije«. Nasadi crnobora oko »Doma Kraljice Marije« na Mosoru, relativno su dobro izdržali zimske bure i oluje, koje su gore veoma ubitačne po mlade borove i rastinje uopće. Oni borići, koji su izloženi vjetrovima, ti su dakako jako oštećeni i više su žuti nego zeleni, ali ima nade, da će se sada oporaviti. Najgore su nastradali borići ispod Zlatne Jame, koji su inače u zaštićenom predjelu. Oni su na jednoj zapadnoj padini i zimi ih ne bije nikakav vjetar, pa je to čudnovato. Ili je tu plitki pločasti teren ili su nastradali od prolaza stoke. Također su nastradali cedri posadeni prošle jeseni, koji su jako osjetljivi prema vjetrovima i ledu, dok žegu izdrže bolje i lakše od samog crnobora. I tu će se raditi, moguće, o plitkom terenu, jer pravih ledova ove zime nije bilo baš mnogo, dok je vjetrova bilo u obilju, osobito južna. Napominjemo jošte, da su se na borićima pojatile gusjenice u velikom broju, pa će te strašne štetočince trebati čim prije odstraniti, radikalno ih utamanjujući.

Gaj oko Doma je veoma važan ne samo jer će uljepšati pejsaž i pružati umornim planinarima hlad u ljetnim danima žege, već i sa botaničkog gledišta. Dok ne bude gaja, teško da će biti vegetacija u pravom smislu riječi oko Doma. Istom će borova šuma stvarati humus i pružati preduslov za ostalo raslinje, u prvom redu jer će ono biti zaštićeno od bijesnih orkanskih vjetrušina, koje tamo vrlo često vladaju i koje danas svojom silnom snagom biju i mrvare i same mlade borove. Kakovo je mehaničko djelovanje vjetrova u okolišu Doma, vidi se na samim borićima, koji su uostalom jako otporni i odole svemu, ali ne mogu da snose onako jake vjetrove, koji često prelaze snagu od 100 km na sat. Bilo bi interesantno sastaviti komparativnu statistiku vjetrova u Splitu i na Mosoru, na bazi opažanja obih meteoroloških stanica. Dolac Ljuvač, na kojem je Dom, izložen je svim vjetrovima, ali izgleda, po onome što nam priča opskrbnik Doma

drug Orlić, koji ujedno vodi visinsku meteorološku stanicu, koja je podignuta u neposrednoj blizini samog Doma, da je тамо најстраšнији источни vjetar, gori od bure (sjevero-istočnjaka) i gori od jugovine (jugo-istočnjaka).

Konačno ćemo požaliti, da pastirice nemaju nimalo smisla ni obzira na prama mladim nasadima, kao što nemaju razumijevanja ni za planinski turizam, koji će s vremenom biti od još veće koristi za obližnja sela. Nije se čuditi da pastirice nemaju shvaćanja, kad ga obično nemaju ni seljaci tih sela. U tom relativno malenom komadu zemljišta i nema paše, a ipak vode stada ovaca na ispašu, a mogu sa nešto više hodanja imati i bolje paše. Uostalom, žalosni su svi ti »pašnjaci«, koje bi trebalo iskrčiti i posijati dobrim travama, te za par godina uopće ne dozvoliti brstenje po njima ...

Evo, u kratko istaknusmo sve što smo smatrali apsolutno potrebitim o stanju i značenju šume oko Doma, u nadi, da će ona, uza sve poteškoće i nedaće, jednom ipak uzrasti, kako bi bila jedno ugodno odmaralište umornih planinara, koji će se i za ljetnih dana, kad ono pripeče, moći lako da popnu na Mosor i da nađu svježe hladovine i da u njima uživaju.

A. S.

Spomen-medalja »Bjelašnice«. Prigodom proslave svoje 10-godišnjice dala je podružnica HPD »Bjelašnica« u Sarajevu kovati spomen-medalju, da ovjekovječi taj svoj jubilej. Kovanje ove plakete zasluguje pažnju, jer je to prva medalja ne samo u HPD-u, nego ujedno i prva planinarska medalja u državi. U stranom svijetu vežu se proslave raznih, pa tako i planinarskih društava, trajnom uspomenom, koje vrijeme ne otima zaboravu, a to su spomen-medalje ili plakete. One ostaju trajnim znakom sjećanja kroz decenije, šta više i stoljeća. Osim toga imaju one svoju kulturnu i umjetničku vrijednost, jer je u njima sadržan smisao za tradiciju i izraz umjetničke stilizacije jedne ideje ili dogadaja. Toga kod primitivnih naroda nema. Kako međutim kod nas nije dosegao smisao za kovanje tih lijepih spomenika ni izdaleka onu visinu, koju bi trebao obzirom na razvijeno štovanje hrvatskog naroda prema svojim kulturnim tekovinama, to je kovanje ove prve naše planinarske plakete dobilo još i svoj nacionalni značaj. Tako će i ova plaketa biti jedan od vrijednih priloga dosada izašlim medaljama u hrvatskom narodu.

Plaketu je izradio prof. A. Matković, učenik poznatog prof. Marshala, na opće zadovoljstvo i neobično lijepo obzirom na stilizaciju i umjetničku izradbu. Na naličju je prikazana mlada planinarka, kako u planinskom pejsažu sjedi i u ruci drži cvijet runolista, u koji je uprla svoj pogled. Ta jednostavna i efektna stilizacija planinarstva i nije se mogla zgodnije i ljepše prikazati. Izrađena je iz bronce u veličini 60 mm promjera, pa na taj način odskače također i svojom veličinom. Pojedinim je podružnicama HPD odasvana na otkup, pa kako je u svemu kovano samo 100 komada, to će se zaliha doškora iscrpti, pa obzirom na to treba da se požuri, tko bude htio da uzme sebi ovu lijepu i prvu planinarsku plaketu. Na naličju se nalazi natpis: Hrv. planinarsko društvo »Bjelašnica«, podružnica u Sarajevu 1923.—33. Naručiti se može kod g. Josipa Bračića, tajnika, Sarajevo, »Napretkova Zadruga«.

»Hrvatski Planinar« izlazi 12 puta na godinu: pretplata stoji godišnje Din 50.—; za dake i naučnike Din 40.—; za inozemstvo Din 70.—. Pretplatu, reklamacije i rukopise prima HPD središnjica u Zagrebu, Varšavska ulica broj 2a. — Odgovorni urednik: Dr. Ante Cividini. — Izdavač: »Hrvatsko Planinarsko Društvo« u Zagrebu. — Tiskar »Tipografije« d. d., Zagreb, Preradovićev trg 9. — Za tiskarnu odgovara I. Ivanković, Selska c. 47.